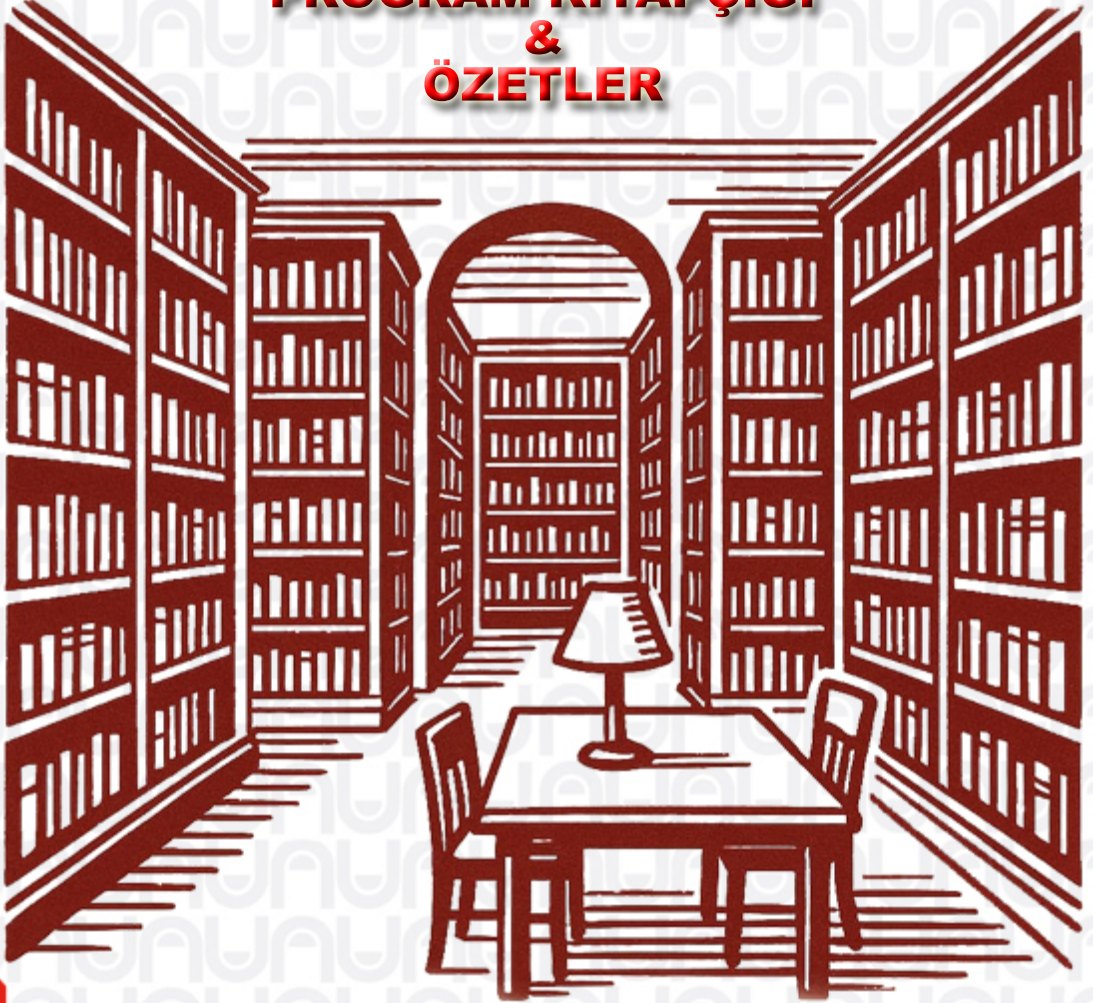

**ULUSLARARASI
AMASYA SOSYAL BİLİMLER ARAŞTIRMALARI
SEMPOZYUMU II
TÜRKİYE YÜZYILINDA AMASYA
22-24 MAYIS 2025**

**PROGRAM KİTAPÇIĞI
&
ÖZETLER**

**AMASYA
ÜNİVERSİTESİ
YAYINLARI**

**Editörler
Doç. Dr. Hadi BELGE
Dr. Öğr. Üyesi Ali TORAMAN
Dr. Öğr. Üyesi Keziban KILIÇ TOPAL**

**T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ULUSLARARASI AMASYA
SOSYAL BİLİMLER ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU II
TÜRKİYE YÜZYILINDA AMASYA
22–24 MAYIS 2025**

PROGRAM KİTAPÇIĞI & ÖZETLER

Kitabın Adı

AMASYA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER
ENSTİTÜSÜ ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER
ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU II TÜRKİYE
YÜZYILINDA AMASYA 22-24 MAYIS 2025 PROGRAM
KİTAPÇIĞI & ÖZETLER

Editörler

Doç. Dr. Hadi BELGE
Dr. Öğr. Üyesi Ali TORAMAN
Dr. Öğr. Üyesi Keziban KILIÇ TOPAL

Kapak Tasarımı

Dr. Öğr. Üyesi Ali TORAMAN

Yayın Yönetmeni

Timur YILMAZ

ISBN: 978-625-95280-8-3

Yayın No: 29

Baskı Sayısı ve Tarihi

1. Baskı / Temmuz 2025

Baskı

Amasya Üniversitesi Yayınları

ONUR KURULU

Önder BAKAN (Amasya Valisi)

Turgay Sevindi (Amasya Belediye Başkanı)

Prof. Dr. Ahmet Hakkı TURABİ (Amasya Üniversitesi
Rektörü)

DÜZENLEME KURULU

Doç. Dr. Hadi BELGE

Dr. Öğr. Üyesi Ali TORAMAN

Dr. Öğr. Üyesi Keziban KILIÇ TOPAL

Arş. Gör. Aysima Lale AKTAŞ

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Ahmet YILDIRIM- Yıldırım Beyazıt Üniversitesi,
Türkiye

Prof. Dr. Bahtiyar FEYZULLAYEV- Hocand Üniversitesi,
Tacikistan

Prof. Dr. Cafer GİYASİ- Milli Bilimler Akademisi, Azerbaycan

Prof. Dr. Engin EROĞLU- Amasya Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Eyüp BAŞ- Ankara Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Erdal TOPRAKYARAN- Tübingen Üniversitesi,
Almanya

Prof. Dr. Halil APAYDIN- Amasya Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Hatice Kerpetin ALPAGUŞ- Marmara Üniversitesi,
Türkiye

Prof. Dr. Hicabi GÜLGİN- Bursa Uludağ Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Hüseyin AKGÜN- Ondokuz Mayıs Üniversitesi,
Türkiye

Prof. Dr. İbrahim SERBESTOĞLU- Amasya Üniversitesi,
Türkiye

Prof. Dr. Kadir GÜRLER- Hitit Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Kübra ALİYEVA- Milli Bilimler Akademisi,
Azerbaycan

Prof. Dr. Mehmet EVSİLE- Amasya Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Minehanım Nuriyeva-TEKLELİ- Devlet Pedagoji
Üniversitesi, Azerbaycan

Prof. Dr. Mustafa DAŞKIN- Amasya Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Nevzat AYDIN- Amasya Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Nergiz ALİYEVA- Milli Azərbaycan Tarihi Müzesi, Azərbaycan
Prof. Dr. Osman ÇETİN (Emekli Öğretim Üyesi)- Uludağ Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Roin KAVRELİŞVİLİ- Akhaldsiche Üniversitesi, Gürcistan
Prof. Dr. Safi ARPAGUŞ- Marmara Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Serap TAŞDEMİR- Amasya Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Şikar GASIMOV- Azərbaycan Teknik Üniversitesi, Azərbaycan
Prof. Dr. Süleyman ULUDAĞ (Emekli Öğretim Üyesi) - Uludağ Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Şuayip ÖZDEMİR- Amasya Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Songül KEÇECİ KURT- Amasya Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Yakup CİVELEK- Bartın Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Yunusova Firdevs Braiyeva- Rusya Bilimler Akademisi, Baskurdistan/Rusya
Doç. Dr. Ahmet YILMAZ- Amasya Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Davut AĞBAL- Amasya Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Edgin JABLE- Priştine Üniversitesi, Kosova
Doç. Dr. Erkan ÇER- Amasya Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Fatih KOCA- Ankara Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Gülnaz SATTAROVA- Taşkent İlimler Akademisi, Özbekistan
Doç. Dr. Hadi BELGE- Amasya Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Irakli BARAMIDZE- Batum Shota Rustaveli Devlet Üniversitesi, Gürcistan
Doç. Dr. İlyas UÇAR- Amasya Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Mehmet ŞAŞA- Amasya Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Murat GÖKÇE- Amasya Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Okan Murat DEDE- Amasya Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Ömer GÜVEN- Amasya Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Pınar KOÇ- Amasya Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Seda SABAH- Amasya Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Turan AÇIK- Aksaray Üniversitesi, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Ali TORAMAN- Amasya Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Aykut ÖZBAYRAKTAR- Amasya Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Aysel GÜNEY TÜRKEÇ- Amasya Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Fariz HALİLLİ- Milli Bilimler Akademisi, Azerbaycan
Dr. Öğr. Üyesi Gürkan CEVGER- Amasya Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Habibe ALİYEVA- Milli Azerbaycan Tarihi Müzesi, Azerbaycan
Dr. Öğr. Üyesi Günel SEYİDAHMEDLİ- Devlet Kültür ve Güzel Sanatlar Üniversitesi, Azerbaycan
Dr. Öğr. Üyesi Esra TÜRE DOĞAN- Amasya Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Keziban KILIÇ TOPAL- Amasya Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Melahat ABDULLAYEVA- Pedagoji Üniversitesi, Azerbaycan
Dr. Öğr. Üyesi Sefer HASANOV- Yüksek İslam Enstitüsü, Bulgaristan
Dr. Öğr. Üyesi Piotr NYKIEL- Jagiellon Üniversitesi, Polonya
Dr. Öğr. Üyesi Rustem SALİMOV- Oş Kırgız-Özbek Devlet Üniversitesi, Kırgızistan

İletişim Bilgileri:

Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Akbilek Mah. Hakimiyet Cad. No:4/3 PK:05100
Merkez/AMASYA
0358 211 50 45 sosyalbilimler@amasya.edu.tr

Bu ‘Sempozyum Özet Kitabı’nda yer alan sunum yazılarının sorumluluğu yazarlarına aittir. The responsibility of the presentation papers in this ‘Symposium Abstract Book’ belongs to the authors

İÇİNDEKİLER

ONUR KURULU4

DÜZENLEME KURULU4

BİLİM KURULU.....4

İÇİNDEKİLER.....1

PROGRAM AKIŞ PLANI.....7

**NEŞET KARAÇALTI'NIN ŞİİRLERİNİN DEĞERLER
BAKIMINDAN İNCELENMESİ.....14**

Ahmet AKÇAY-Yasemin ÇELİK

**AMASYA'DAKİ OSMANLI DÖNEMİ DUVAR RESİMLİ
YAPILAR ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME.....16**

Akın TERCANLI

**YASSIADA YARGILAMALARI'NDA AMASYA
MİLLETVEKİLLERİ19**

Asya KALKAN

1

**ANONİM BİR İTALYAN KAYNAĞINA GÖRE AMASYA
BARIŞI22**

Aynur ORUCOVA

**SABUNCUOĞLU ŞEREFEDDİN VE AMASYA
DARÜŞŞİFASI'NDA RUH SAĞLIĞINA YAKLAŞIMLAR
ÜZERİNE TARİHSEL VE TOPLUMSAL TAHLİLLER.....25**

Balkır UYSAL

**AMASYA'DA HALK TAKVİMİ VE BAHAR RİTÜELLERİ:
NİSAN BEŞİ VE MAYIS YEDİLİSİ28**

Berrin SARITUNÇ

**AŞIK ŞİİRİNDE FELEK VE AMASYALI AŞIK ÖZLEMİ'NİN
DEĞME FELEK ŞİİRİ.....31**

Bülent ARI

MUHAŞŞÎ SİNAN EFENDİ'NİN BEYZÂVÎ HÂŞİYESİNDE BULUNAN DUHÂ, İNŞİRÂH ve TÎN SÛRELERİNDEKİ TEFSİRİ.....	34
---	-----------

Bünyamin AÇIKALIN

AMASYA GENELGESİ TARTIŞMALARINA BİR BAKIŞ VE REFET BEY	37
---	-----------

Cansu KARAKUŞ

KENT MEYDANLARININ PLANLAMA VE YÖNETİM SÜREÇLERİYLE DEĞERLENDİRİLMESİ: AMASYA ÖRNEĞİ.....	40
--	-----------

Ceren NERGİZ-Tuğçe ŞANLI KATI

ABD'NİN ERMENİLERE YÖNELİK MİSYONERLİK FAALİYETLERİ: MERZİFON ANADOLU KOLEJİ ÖRNEĞİ (1908- 1921).....	44
--	-----------

Demet CANSIZ

2

AMASYA TAMİMİ'NİN TÜRK DIŞ POLİTİKASI AÇISINDAN ÖNEMİ.....	47
---	-----------

Derya SEVİNÇ

AMASYALI ŞAİRLERİN MEKÂNSAL ANALİZİ	50
--	-----------

Dilan ADANÇ-M.Beyza ADBUKARİMOV

AMASYA'NIN MAKALAŞMASINDA KÜLTÜREL MİRAS'IN ÖNEMİ VE ATILMASI GEREKEN ADIMLAR: BİR ÖN ÇALIŞMA	54
--	-----------

Engin YAVUZ-Mustafa DAŞKIN

SEYAHATNAMELER IŞIĞINDA AMASYA'DA DİN VE DİNÎ HAYAT.....	57
---	-----------

Esra OCAK-Muhammed Naim NAİMİ

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ IŞIĞINDA AMASYA'DAKİ ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİNİN İNCELENMESİ.....	60
---	-----------

Gizem KARAKAŞ YILMAZ-Buket BAYDAĞ-Aslı ALTANLAR

AMASYA ŞER'İYYE SİCİLLERİNDE GEÇEN MAHALLE VE YER İSİMLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME.....64

Hadi BELGE

AMASYALI FEDAÎ KOÇ (OZAN FEDAÎ) VE SÖZLÜ TARİH BAĞLAMINDA FEDAÎ'NİN ŞİİRLERİ67

Hatice SARGIN

KÜLTÜR VE SANAT ETKİNLİKLERİNE ERİŞİMİN KENTSEL AİDİYETİN ŞEKİLLENMESİNE ETKİSİ: AMASYA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME70

Hüsra SUSLU-Hira Ecem AYDEMİR-Beyza KARAÇAM

Erdoğan DURUKAN-Aslı ALTANLAR

KALKINMADA ÖNCELİKLİ YÖRELERDE UYGULANAN GELİŞME POLİTİKALARI: AMASYA İLİ ÖRNEĞİ74

İsmet TÜRKMEN-İsmail ÖZER

AMASYA'YA GELEN BAHARIN MİHRÎ HATUN'UN DİLİNDEN VE GÖNLÜNDEN DİVAN'INDAKİ İZDÜŞÜMLERİ77

Kamile ÇETİN

XV YÜZYIL ŞAİRİ AMASYALI ABDULVASİ ÇELEBİ'NİN “HALİLNAME” MESNEVİSİNDE MEDH ÖZELLİKLERİ...79

Könül HACIYEVA

AMASYA DARÜŞŞİFASI (BİMARHANE)82

Kübra GÜÇYETMEZ KIRCA

VAKIF GELENEĞİNE YENİDEN CAN VERMEK: ÇOCUKLARI SÜNNET ETTİRME VAKFI ÖRNEĞİ85

Mahmut DELEN

OSMANLI ÖNCESİ AMASYA MEDRESELERİ88

Mehmet AYAS

**AMASYA VE NAHÇIVAN KÜLTÜRÜNDE DUVAK RİTÜELİ:
ETNOGRAFİK VE KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ.....91**

Meleyke MEMMEDOVA

**TARİHSEL GİYSİ ESTETİĞİ: AMASYA MÜZESİNDEKİ
BİNDALLILAR VE TASARIM ÖZELLİKLERİ.....94**

Melike CİLOŞOĞLU-Saliha AĞAÇ-Nurgül KILINÇ

**OSMANLI EĞİTİM TARİHİNDE KIZ OKULLARININ
GELİŞİMİ VE AMASYA İNAS MEKTEBİ.....97**

Mensure KIZIL ÖZTÜRK

**EKONOMİ AÇISINDAN NÜFUSUN YAŞLANMASI OLGUSU:
AMASYA ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA.....100**

Merve ALTUNTAŞ

GÜMÜŞHACIKÖY CÖNGÜ (GÜ152) T811.12108.....102

Metin HAKVERDİOĞLU

**AMASYALI HALİL ŞEVKÎ'NİN TERCEME-İ ŞEVK-ÂVER-İ
ARÛZ-I CÂMÎ ADLI ESERİ.....105**

Milad SALMANİ

**15.YÜZYIL AMASYA'SINDA MEDRESE, MÜDERRİS VE
TALEBELER.....108**

Muhammet OKUDAN

AMASYA BASININDA 27 MAYIS DARBESİ110

Nazan KAHRAMAN

**AMASYA BASIN TARİHİNE BİR KATKI:AMASYA YAHUD
TAŞRA MÜNÂDİSİ (1911-1912)113**

Necati ÇAVDAR-Furkan DİRİCAN

**AMASYA'NIN GELECEĞE DÖNÜK GÜÇLÜ İSTİHDAM
PERSPEKTİFİ116**

Özgür BAŞYİĞİT

BOZOKLU OSMAN'IN "MUSAVVER SEFÂRETNÂME-İ İRAN" ESERİNDEN AMASYA MİNYATÜRÜ119

Özlem BOSTANCI

VİRANE BİR OSMANLI MEDRESESİ OLAN KAPU AĞASI'NI BÜYÜK AÇA HAFIZLIK KUR'ÂN KURSU'NA DÖNÜŞTÜREN ÖNCÜ İSİM: SEYİT AHMET FIRAT122

Ramazan DİLER-Faysal ARPAGUŞ

FERHAT İLE ŞİRİN HALK HİKAYESİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ126

Ramazan TAVUKCU

AMASYA'DAN SOLİNGEN'E UZANAN GÖÇ HAREKETİ: "GENÇ AİLESİ" VE IRKÇILIĞIN İNSANLIK ÜZERİNDEKİ YIKICI ETKİLERİ.....129

Recep BODUR

EMPERYALİZM VE İŞBİRLİKÇİLERİNE KARŞI MİLLİ UYANIŞ BELGESİ: AMASYA GENELGESİ131

Serap TAŞDEMİR

AMASYA'NIN İLMİ VE KÜLTÜREL ORTAMI: 15. YÜZYILA KADAR İSTİNSAH EDİLEN NÜSHALARIN IŞIĞINDA BİR DEĞERLENDİRME133

Seyid Muhammed Taki HÜSEYİNİ

MALAZGİRT ZAFERİ'NDEN SONRA AMASYA'NIN KÜLTÜREL DOKUSUNU OLUŞTURAN MİTOLOJİK ANLATIMLARIN TETKİKİ.....135

Sinan DOĞAN

14.YÜZYILDA AMASYA VALİLERİ VE İÇTİMÂİ YAPILARIN TETKİKİ139

Sinan DOĞAN

19. YÜZYILDA AMASYA'DA KADINLARIN GİYİM KUŞAM KÜLTÜRÜ (ŞER 'İYYE SİCİLLERİNE GÖRE).....142

Uluslararası Sosyal Bilimler Araştırmaları Sempozyumu II
Türkiye Yüzyılında Amasya

Songül KEÇECİ KURT

AMASYA'DA CA'FERÎLİK VE CA'FERÎLER144

Şaban BANAZ

AMASYA EFSANELERİNDE MİTOLOJİK ÖĞELER147

Şebnem ASADOVA

**CUMHURİYET'İN ONUNCU YILINDAN YİRMİNCİ YILINA
ULUSAL BASINDA AMASYA KÜLTÜREL MİRASINA DAİR
HABERLER (1933-1943).....150**

Ünal ÜSTÜNDAĞ

**HARŞENA DAĞI VE PONTUS KRALLARI KAYA
MEZARLARI KÜLTÜREL MİRASININ ÜSTÜN EVRENSEL
DEĞER BEYANI ÜZERİNE BİR İNCELEME.....154**

Veysel ÖZBEY

**BİRİNCİ BALKAN SAVAŞI'NDA AMASYA FIRKASI'NIN
KADRO VE MEVCUDUNA DAİR TEPİTLER157**

Yunus Emre TEKİNSOY

PROGRAM AKIŞ PLANI

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI AMASYA SOSYAL BİLİMLER
ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU – II
TÜRKİYE YÜZYILINDA AMASYA
22-24 MAYIS 2025

1. GÜN
22 Mayıs 2025, Çarşamba

09.00 Kayıt Masası
Açılış konuşmaları 9:30 – 10:00
Doç. Dr. Hadi BELGE
Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Prof. Dr. Ahmet Hakkı TURABİ
Amasya Üniversitesi Rektörü

7

Açılış Oturumu
Saat: 10:15 – 11:15

Doç. Dr. Hadi BELGE **Oturum Başkanı**

Prof. Dr. Ahmet Hakkı TURABİ– Amasya Üniversitesi
Rektörü

Av. Turgay SEVİNDİ– Amasya Belediyesi Başkanı

Önder BAKAN– Amasya Valisi

Uluslararası Sosyal Bilimler Araştırmaları Sempozyumu II
Türkiye Yüzyılında Amasya

II. OTURUM

Saat: 11.30 – 12.30

Abdurrahman Kamil Salonu

Prof. Dr. Levent KÜÇÜK Oturum Başkanı

Prof. Dr. Serap TAŞDEMİR– Amasya Üniversitesi
Emperyalizm ve İşbirlikçilerine Karşı Milli Uyanış Belgesi:
Amasya Genelgesi

Prof. Dr. Songül KEÇECİ KURT– Amasya Üniversitesi
19. Yüzyılda Amasya'da Kadınların Giyim Kuşam Kültürü
(Şer'iyye Sicillerine Göre)

Mihri Hatun Salonu

Doç. Dr. Kürşad EFE Oturum Başkanı

Dr. Öğr. Üyesi Milad SALMANİ- Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar
Üniversitesi

Amasyalı Halil Şevki'nin Terceme-i Şevk-i Âver-i Arûz-ı
Câmî Adlı Eseri

Dr. Öğr. Üyesi Mahmut DELEN- Tokat Gaziosmanpaşa
Üniversitesi

Vakıf Geleneğine Yeniden Can Vermek: Amasya Çocukları
Sünnet Ettiren Vakıf Örneği

Dr. Hatice SARGIN – (MEB)
Amasyalı Fedai Koç (Ozan Fedai) ve Sözlü Tarih Bağlamında
Fedai'nin Şiirleri

Sadi Bayram Salonu

Doç. Dr. Mehmet ŞAŞA Oturum Başkanı

Doç. Dr. Ramazan DİLER- Tokat Gazi Osmanpaşa Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Faysal ARPAGUŞ- Tokat Gazi Osmanpaşa
Üniversitesi

*Virane Bir Osmanlı Medresesi Kapı Ağası'nı Büyük Ağa
Hafızlık Kur'an Kursu'na Dönüştüren Öncü İsim: Seyit Ahmet
Fırat*

Doç. Dr. Mehmet AYAŞ- Tokat Gazi Osmanpaşa Üniversitesi
Osmanlı Öncesi Amasya Medreseleri

Doç. Dr. Muhammet OKUDAN- Tokat Gazi Osmanpaşa
Üniversitesi

15.Yüzyıl Amasya'sında Medrese, Müderris ve Talebeler

Esra OCAK- Karabük Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Naim NAİMİ- Karabük Üniversitesi

Seyahatnameler Işığında Amasya'da Din ve Dini Hayat

III. OTURUM

Saat: 13.30 – 14.45

Abdurrahman Kamil Salonu

Prof. Dr. Sibel MURAD Oturum Başkanı

Prof. Dr. Bülent ARI– Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi

Prof. Dr. Metin HAKVERDİOĞLU- Amasya Üniversitesi

Gümüşhacıköy Cöngü

Doç. Dr. Kamile ÇETİN – Süleyman Demirel Üniversitesi

Amasya'ya Gelen Baharın Mihri Hatun'un Dilinden ve

Gönlünden Divanındaki İzdüşümleri

Doç.Dr. Nazan KAHRAMAN- Amasya Üniversitesi

Amasya Basınında 27 Mayıs Darbesi

Mihri Hatun Salonu

Doç. Dr. Sultan Sevinç Oturum Başkanı

Kurt KONAKOĞLU

Hüsrâ SUSLU- Hira Ecem AYDEMİR- Beyza KARAÇAM-
Erdoğan DURUKAN-Doç. Dr. Aslı ALTANLAR- Amasya
Üniversitesi

*Kültür ve Sanat Etkinliklerine Erişimin Kentsel Aidiyetin
Şekillenmesine Etkisi: Amasya Üniversitesi Öğrencileri
Üzerine Bir İnceleme*

Ceren NERGİZ- Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe ŞANLI KATI – Ondokuz
Mayıs Üniversitesi

*Kent Meydanlarının Planlama ve Yönetim Süreçleriyle
Değerlendirilmesi: Amasya Örneği*

Gizem KARAKAŞ YILMAZ-Buket BAYDAĞ-Doç. Dr. Aslı
ALTANLAR- Amasya Üniversitesi

*Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Işığında Amasya'daki
Organize Sanayi Bölgelerinin İncelenmesi*

Öğr. Gör. Kübra GÜÇYETMEZ KIRCA– Amasya Üniversitesi

Amasya Darüşşifası (Bimarhane)

Sadi Bayram Salonu

Uluslararası Sosyal Bilimler Araştırmaları Sempozyumu II
Türkiye Yüzyılında Amasya

Doç. Dr. Ahmet YILMAZ Oturum Başkanı

Doç. Dr. Seyid Muhammed Taki HÜSEYNİ – Sivas Cumhuriyet
Üniversitesi

*Amasya'nın İlmi ve Kültürel Ortamı: 15. Yüzyıla Kadar
İstinsah Edilen Nüshaların Işığında Bir Değerlendirme*

Doç. Dr. Yunus Emre TEKİNSOY- Tokat Gazi Osmanpaşa
Üniversitesi

*Birinci Balkan Savaşı'nda Amasya Fırkası'nın Kadro ve
Mevcuduna Dair Tespitler*

Doç. Dr. Necati ÇAVDAR– Tokat Gazi Osmanpaşa Üniversitesi
Furkan DİRİCAN- İzmit Kent Müzesi

*Amasya Basın Tarihine Bir Katkı: Amasya Yahud Taşra
Münadisi (1911-1912)*

Dr. Öğr. Üyesi Recep BODUR – Amasya Üniversitesi
*Amasya'dan Solingen'e Uzanan Göç Hareketi: "Genç Ailesi"
ve Irkçılığın İnsanlık Üzerinde Yıkıcı Etkileri*

IV. OTURUM

Saat: 15.30 – 16.30

Abdurrahman Kamil Salonu

Prof. Dr. Ersin TOPÇU Oturum Başkanı

Dr. Öğr. Üyesi Engin YAVUZ- Prof. Dr. Mustafa DAŞKIN-
Amasya Üniversitesi

*Amasya'nın Markalaşmasında Kültürel Miras'ın Önemi ve
Atılması Gereken Adımlar: Bir Ön Çalışma*

Doç. Dr. Hadi BELGE– Amasya Üniversitesi

*Amasya Şer'iyye Sicillerinde Geçen Mahalle ve Yer İsimleri
Üzerine Bir Değerlendirme*

Dr. Öğr. Üyesi Melike CİLOŞOĞLU -Amasya Üniversitesi

Prof. Dr. Saliha AĞAÇ- Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Prof. Dr. Nurgül KILINÇ- Selçuk Üniversitesi

*Tarihsel Giysi Estetiği: Amasya Müzesindeki Bindallılar ve
Tasarım Özellikleri*

Mihri Hatun Salonu

Dr. Öğr. Üyesi Gürkan CEVGER Oturum Başkanı

Uzm. Sinan DOĞAN

*Malazgirt Zaferi'nden Sonra Amasya'nın Kültürel Dokusunu
Oluşturan Mitolojik Anlatımların Tetkiki*

Özlem BOSTANCI

Bozoklu Osman'ın "Musavver Sefaretname-i İran" Eserinden
Amasya Minyatürü

Uzm. Sinan DOĞAN

14.Yüzyılda Amasya Valileri ve İçtimaî Yapıların Tetkiki
Arş. Gör. Asya KALKAN- Dokuz Eylül Üniversitesi
Yassıada Yargılamalarında Amasya Milletvekilleri

2. GÜN

23 Mayıs 2025

I. OTURUM

Saat: 10:00 – 11:00

Sanal Sınıf – 1

Doç. Dr. Mevlüt

Oturum Başkanı

ÖZÇELİK

Dr. Öğr. Üyesi Şaban BANAZ- Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Amasya'da Ca'ferilik ve Ca'feriler
Dr. Öğr. Üyesi Bünyamin AÇIKALIN -Kilis 7 Aralık Üniversitesi
Muhaşşi Sinan Efendi'nin Beyzavi Haşiyesinde Bulunan Duha,
İnşirah ve Tin Surelerindeki Tefsiri

Sanal Sınıf – 2

Doç. Dr. Ömer GÜVEN

Oturum Başkanı

Prof. Dr. Könül HACIYEVA- Azerbaycan Milli İlimler Akademisi
XV. Yüzyıl Şairi Amasyalı Abdulvasi Çelebi'nin "Halilname"
Mesnevisinde Medh Özellikleri
Dr. Öğr. Üyesi Berrin SARITUNÇ-Sakarya Uygulamalı Bilimler
Üniversitesi
Amasya'da Halk Takvimi ve Bahar Ritüelleri: Nisan Beşi ve
Mayıs Yedisi

Sanal Sınıf – 3

Dr. Öğretim Üyesi Fatih

Oturum Başkanı

ÖZÇELİK

Dr. Öğr. Üye. Demet CANSIZ- Milli Savunma Üniversitesi
ABD'nin Ermenilere Yönelik Misyonerlik Faaliyetleri:
Merzifon Anadolu Koleji Örneği
Aynur ORUCOVA- Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi

Uluslararası Sosyal Bilimler Araştırmaları Sempozyumu II
Türkiye Yüzyılında Amasya

Anonim Bir İtalyan Kaynağına Göre Amasya Barışı
Cansu KARAKUŞ- Marmara Üniversitesi

Amasya Genelgesi Tartışmalarına Bir Bakış ve Refet Bey
Ünal ÜSTÜNDAĞ

Cumhuriyet'in Onuncu Yılından Yirminci Yılına Ulusal
Basında Amasya Kültürel Mirasına Dair Haberler(1933-1943)

Sanal Sınıf – 4

Dr. Öğretim Üyesi Esra Oturum Başkanı
TÜRE DOĞAN

Prof. Dr. İsmet TÜRKMEN- Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

Doç. Dr. İsmail ÖZER-Ordu Üniversitesi

Kalkınmada Öncelikli Yörelerde Uygulanan Gelişme
Politikaları: Amasya İli Örneği

Dr. Öğr. Üyesi Özgür BAŞYİĞİT- Bolu Abant İzzet Baysal
Üniversitesi

Amasya'nın Geleceğe Dönük Güçlü İstihdam Perspektifi

Dr. Derya SEVİNÇ-Ankara Üniversitesi

Amasya Tamimi'nin Türk Dışı Politikası Açısından Önemi

Merve ALTUNTAŞ- İnönü Üniversitesi

Ekonomi Açısından Nüfusun Yaşlanması Olgusu: Amasya
Üzerine Bir Araştırma

12

II. OTURUM

Saat: 11:15 – 12:15

Sanal Sınıf – 1

Dr. Öğr. Üyesi Aykut Oturum Başkanı
ÖZBAYRAKTAR

Dr. Öğr. Üyesi Akın TERCANLI- Kilis 7 Aralık Üniversitesi

Amasya'daki Osmanlı Dönemi Duvar Resimli Yapılar
Üzerine Bir Değerlendirme

Dr. Öğr. Üyesi Mensure KIZIL ÖZTÜRK-Van 100. Yıl
Üniversitesi

Osmanlı Eğitim Tarihinde Kız Okullarını Gelişimi ve
Amasya İnas Mektebi

Sanal Sınıf – 2

Dr. Öğretim Üyesi Orhan

Oturum Başkanı

Fatih KUŞDEMİR

Dilan ADANÇ

M. Beyza ABDUKARİMOV-Hamburg Üniversitesi

Amasyalı Şairlerin Mekânsal Analizi

Prof. Dr. Ahmet AKÇAY-Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

Yasemin ÇELİK-Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

Neşet Karaçaltı'nın Şiirlerinin Değerler Bakımından

İncelenmesi

Doç. Dr. Meleyke MEMMEDOVA- Azerbaycan Milli Ilimler

Akademisi

Amasya ve Nahçıvan Kültüründe Duvak Ritüeli: Etnografik

ve Karşılaştırmalı Bir Analiz

Sanal Sınıf – 3

Dr. Öğr. Üyesi Mevlüt İLHAN

Oturum Başkanı

Dr. Öğr. Üyesi Balkır UYSAL-Kastamonu Üniversitesi

Sabuncuoğlu Şerefeddin ve Amasya Darüşşifası'nda Ruh

Sağığına Yaklaşımlar Üzerine Tarihsel ve Toplumsal Tahliller

Dr. Şebnem ASADOVA- Azerbaycan Milli İlimler Akademisi

Folklor Enstitüsü

Amasya Efsanelerinde Mitolojik Ögeler

Ramazan TAVUKÇU

Ferhat ve Şirin Halk Hikâyesinin Değerler Eğitimi Açısından

İncelenmesi

Veysel ÖZBEY

Harşena Dağı ve Pontus Kralları Kaya Mezarları Kültürel

Mirasının Üstün Evrensel Değer Beyanı Üzerine Bir İnceleme

NEŞET KARAÇALTI'NIN ŞİİRLERİNİN DEĞERLER BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Ahmet AKÇAY¹

Yasemin ÇELİK²

Öz

Neşet Karaçaltı, 1939 yılında Amasya’da doğmuştur. İlkokulu ve ortaokulu Amasya’da tamamlamıştır. Liseyi İstanbul’da bulunan Veteriner Meslek Lisesinde tamamlamasının ardından Ordu ilinde memuriyet hayatına başlamıştır. Yazın hayatı 1953 yılında başlayan şairin ilk şiiri “Türk Sanatı Dergisi”nde yayımlanmıştır. 1954 yılında ise “Filizlenen Arzular” adlı ilk şiir kitabı yayımlanmıştır. 1957 yılında Samsun’da yayın hayatını sürdüren “Filiz” ve “Adım” dergilerinin yazı kurulunda görev almıştır. Aynı yıl Amasya’da “Gençliğin Sesi” adlı dergiyi yayımlamıştır. 2007 yılında Ayvalık’ta halkevi tarafından düzenlenen şiir yarışmasında “Senin Uyuduğun Saatlerde” isimli şiiri ile birincilik ödülüne layık görülmüştür. 2008 yılında “Yeşilirmak Kıyılarında” adlı ikinci şiir kitabı yayımlanmıştır. Şiirlerinin tamamı trenlerle ilgili olan “Küçük İstasyonlara Ağıt” adlı eseri 2009 yılında, “Samsunlu Şair Ruhi Göktekin” isimli kısa yaşamöyküsü ise 2011 yılında yayımlanmıştır. Şiirlerinde Amasya’ya sıklıkla vurgu yapan Karaçaltı’nın diğer yapıtları ise 2012 yılında yayımlanan “Amasya’dan Giderken”, 2016 yılında yayımlanan “Kaçamak Okunan Şiirlerdik Bazen” ve 2018 yılında yayımlanan “Yitik Mavi Durağı”dır. Şairin iki şiiri bestekâr Cavit Ersoy ve bir şiiri Turgut Canan Dalar tarafından bestelenmiştir.

Bu araştırmanın amacı, Amasya şairlerinden Neşet Karaçaltı’nın eserlerinde yer aşan değerlerin belirlenmesidir. Araştırma nitel araştırma modelinde tasarlanmıştır. Veri toplamak amacıyla doküman analizine başvurulmuştur. Araştırmanın çalışma materyalini Neşet Karaçaltı’nın şiirleri oluşturmuştur. Araştırmada Neşet Karaçaltı’nın şiirlerinde yer alan değerler başlıklar halinde değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Neşet Karaçaltı, Amasya, Değerler*

¹ Prof. Dr., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, turkolog25@gmail.com

² Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, yasemin212118@gmail.com

Analysis Of Neşet Karaçaltı's Poems In Terms Of Values

Abstract

Neşet Karaçaltı was born in 1939 in Amasya. He completed his primary and secondary education in Amasya. After graduating from the Veterinary Vocational High School in Istanbul, he began his civil service career in the Ordu province. The poet's literary journey began in 1953, with his first poem published in "Türk Sanatı Dergisi." In 1954, his first poetry book, titled *Filizlenen Arzular*, was published. In 1957, he served on the editorial boards of the magazines *Filiz* and *Adım*, which were published in Samsun. In the same year, he published the magazine *Gençliğin Sesi* in Amasya. In 2007, he received the first prize for his poem "Senin Uyuduğun Saatlerde" in a poetry competition organized by the public education center in Ayvalık. His second poetry book, *Yeşilirmak Kıyılarında*, was published in 2008. His work *Küçük İstasyonlara Ağıt*, consisting entirely of poems about trains, was published in 2009, while a short biography titled *Samsunlu Şair Ruhi Göktekin* was released in 2011. Neşet Karaçaltı often emphasized Amasya in his poetry. His other works include *Amasya'dan Giderken*, published in 2012, *Kaçamak Okunan Şiirlerdik Bazen* in 2016, and *Yitik Mavi Durağı* in 2018. Two of his poems were composed into music by Cavit Ersoy, and one by Turgut Canan Dalar.

The purpose of this study is to identify the values present in the works of Amasya poet Neşet Karaçaltı. The study is designed as a qualitative research model. Document analysis was employed as the data collection method. The study material consists of Neşet Karaçaltı's poems. The values found in Neşet Karaçaltı's poems were evaluated under specific headings.

Keywords: *Neşet Karaçaltı, Amasya, Values*

AMASYA'DAKİ OSMANLI DÖNEMİ DUVAR RESİMLİ YAPILAR ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Akın TERCANLI¹

Öz

Amasya, Türk-İslam mimarisinin günümüze ulaşmış güçlü örneklerini barındıran ender şehirlerden biridir. Şehir envanterinde öne çıkan farklı türdeki yapıların oluşumunda ve günümüze ulaşmasında hiç kuşkusuz Amasya'nın idari ve stratejik konumu da etkili olmuştur. Bu bağlamda klasik dönem Osmanlı mimarisinin örnekleri, mimari kültürün oluşumunda başat bir rol oynamış olsa da “geç dönem” ya da “yenileşme” dönemindeki tasarımlarda da Osmanlı sanatına yön veren konjonktürel değişimlerin izlerini görmek olanaklıdır. Genel bir kabulle “Batılılaşma” dönemi olarak adlandırılan ve özellikle 18. yüzyılın ikinci yarısından sonra toplumun tüm dinamiklerinde olduğu gibi sanata da yön veren “yenileşme” hareketleri, yapıların bezeme anlayışını doğrudan şekillendirmiştir. Değişim döneminde, Fransız kültürü ve sanatının etkisiyle bezeme repertuarındaki farklılıklar dinamo etkisi yapmış mimariden taşınabilen sanat eserlerine kadar birbirinden farklı pek çok eserin estetik yörüngesi yeni bir nitelik kazanmıştır. Klasik süsleme anlayışının en önemli temsilcilerinden biri olan ve kalem işi tekniğiyle oluşturulan yapraklı dallar, tek çiçekler ya da farklı çiçek demetleri ile stilizasyona uğrayan bezeme konseptinin konuları değişmiştir. Şehir tasvirleri, tek yapı tasvirleri, natürmortlar ya da sembolik betimlemeler “duvar resimleri” adı verilen yeni resim tekniğinin vazgeçilmez konuları haline gelmiştir. İstanbul'dan Anadolu'ya taşınan dini mekânlı yapılar başta olmak üzere sivil mimarlık ürünlerinde de karşımıza çıkan duvar resimli eserlerin görüldüğü şehirlerden biri de Amasya'dır. Bu çalışmada da Amasya, Merzifon Kara Mustafa Paşa Cami Şadırvanı (1875), Amasya, Gümüşlü Cami (19. yüzyılın sonları) ile Amasya, Sultan II. Bâyezîd Külliyesi Muvakkithanesi'ndeki (19. yüzyılın sonları) duvar resimleri

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, akintercanli@kilis.edu.tr

üzerinde durulacaktır. Yapılardaki betimlemelerin bağlı bulunduğu tarihsel konsept üzerinden üslubu hakkında bilgi verilmesi ile kent tasvirçiliği açısından konunun irdelenmesi araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Osmanlı Sanatı, Batılulaşma Dönemi, Duvar Resimleri, Amasya.*

An Evaluation On Ottoman Period Wall Painting Structures In Amasya

Abstract

Amasya is one of the rare cities that hosts strong examples of Turkish-Islamic architecture that have survived to the present day. The administrative and strategic location of Amasya has undoubtedly been effective in the formation of different types of structures that stand out in the city inventory and in their survival to the present day. In this context, although examples of classical Ottoman architecture played a leading role in the formation of architectural culture, it is also possible to see traces of the conjunctural changes that shaped Ottoman art in the designs of the “late period” or “modernization” period. The “modernization” movements, which are generally called the “Westernization” period and which shaped art as well as all the dynamics of society, especially after the second half of the 18th century, directly shaped the understanding of decoration in the structures. During the period of change, the differences in the ornamentation repertoire under the influence of French culture and art have had a dynamo effect, and the aesthetic trajectory of many different works, from architecture to portable works of art, has gained a new quality. The subjects of the ornamentation concept, which is one of the most important representatives of the classical ornamentation concept and is stylized with leafy branches, single flowers, or different flower bouquets created with the pen work technique, have changed. City depictions, single-building depictions, still lifes, or symbolic depictions have become indispensable subjects of the new painting technique called “murals”. One of the cities where wall paintings, which are encountered in civil architecture products, especially in religious buildings transported from Istanbul to Anatolia, are seen is Amasya. In this study, the focus will be on

the wall paintings in Amasya, Merzifon Kara Mustafa Pasha Mosque Fountain (1875), Amasya, Gümüşlü Mosque (late 19th century), and Amasya, Sultan II. Bayezid Complex Muvakkithanesi (late 19th century). The main purpose of the research is to provide information about the style of the depictions in the buildings based on the historical concept to which they are attached and to examine the position in terms of urban depiction.

Keywords: Ottoman Art, Westernization Period, Wall Paintings, Amasya.

YASSIADA YARGILAMALARI'NDA AMASYA MİLLETVEKİLLERİ

Asya KALKAN¹

Öz

Yassıada Yargılamaları, siyaset-yargı ilişkilerinin iç içe geçtiği bir süreci ifade etmektedir. Yargılamalar, süreç sonunda alınan kararlar itibarıyla ise tarih sahnesinde ve millet hafızasında önemli izler bırakmıştır. Yassıada'da dönemin iktidar partisi olan Demokrat Parti'nin tüm kadrosu yargılanmıştır. Bu yargılama süreciyle muhatap olan milletvekilleri içerisinde pek tabii dönemin Amasya milletvekilleri de vardır. Aralarında Amasya Belediye Başkanlığı yapmış olan Hüseyin Özbay'ın da bulunduğu, yargılanan 6 isim şu şekildedir; Faruk Çöl, Kemal Eren, Hamit Koray, Nazifi Şerif Nabel, İsmet Olgaç ve Hüseyin Özbay. Bu çalışmada dönemin Amasya milletvekillerinin Yassıada yargılamalarındaki yeri incelenecektir. Yargılamalar süreci sonunda milletvekilleri muhatap kaldıkları suçlamaların karşılığında süresi 5 ve 6 yıl olarak değişen ağır hapis cezası ve kamu hizmetlerinden yasaklanma cezaları ile karşı karşıya kalmışlardır. Peki bu cezaların hukuksal geçerliliği var mıdır? Çalışmada, bu soru bağlamında önce Demokrat Partili 6 Amasya milletvekilinin faaliyetleri incelenecektir. Vekiller bu faaliyetleri nedeniyle Yassıada'da Anayasayı İhlal Davası içerisinde yargılanmışlardır. Yassıada karar metni incelendiğinde söz konusu milletvekillerinin Tahkikat Komisyonu'nun kuruluşu, Kırşehir'in ilçe yapılması ya da Cumhuriyet Halk Partisi'nin mallarına el koyulması gibi anayasayı ihlal ettiği düşünülen kanunlara lehte oy verdikleri gerekçeleri ile suçlandıkları görülmektedir. Amasya milletvekilleri, görülüyor ki diğer Demokrat Partili vekiller ile birlikte, Demokrat Parti tarafından alınan kararlara iştirak ettikleri için bu sürece maruz kalmışlardır. Vekiller birinci dereceden herhangi bir konuda suçlanmamışlardır. Böyle bakıldığında Yassıada Yargılamalarının hukuksal tarafı değil de

¹ Arş. Gör., Dokuz Eylül Üniversitesi, asya.kalkan@deu.edu.tr

siyasi tarafının ağır bastığı malumdur. Çalışma kapsamında öncelikle, Demokrat Partili Amasya milletvekillerinin ferî iştirak ile suçlandıkları faaliyetleri Demokrat Parti Meclis Grubu tutanaklarında, Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanaklarında ve basında incelenecektir. Daha sonra faaliyetlerin Yassıada Yargılamaları içerisindeki konumu yargılama tutanakları üzerinden analiz edilerek vekillerin 11 ay boyunca muhatap kaldıkları yargılama süreci incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: *Yassıada Yargılamaları, Amasya, Demokrat Parti, 27 Mayıs*

Amasya Members Of Parliament During The Yassıada Trials

Abstract

The Yassıada Trials represent a process in which the relationship between politics and the judiciary became deeply intertwined. In terms of the decisions rendered after the process, the trials left significant marks on the historical landscape and the nation's collective memory. On Yassıada, the entire leadership of the Democratic Party, the ruling party at the time, was put on trial. Among the Members of Parliament involved in this judicial process were the Amasya MPs of the period. The six individuals on trial, including Hüseyin Özbay, who had served as the mayor of Amasya, were as follows: Faruk Çöl, Kemal Eren, Hamit Koray, Nazîfî Şerif Nabel, İsmet Olgaç, and Hüseyin Özbay. This study aims to analyze the role of Amasya MPs during the Yassıada Trials. After the trials, the MPs faced severe prison sentences ranging from 5 to 6 years and were subjected to bans on public service in response to the charges against them. However, the central question remains: did these sentences possess legal validity? To address this, the study will first examine the activities of the six Amasya MPs from the Democratic Party. These activities led to their prosecution as part of the Violation of the Constitution Case at Yassıada. Upon reviewing the text of the Yassıada verdict, it becomes clear that these MPs were accused of voting in favor of laws deemed unconstitutional, such as those concerning the establishment of the Investigation Commission, the reclassification of Kırşehir as a district, and the confiscation of the properties of the

Republican People's Party. Alongside other MPs from the Democratic Party, the Amasya MPs were apparently subjected to this process because they had participated in decisions taken by the Democratic Party. The MPs themselves were not accused of any direct wrongdoing. Viewed in this context, it is evident that the Yassıada Trials were influenced more by political considerations than by legal ones. Within the scope of this study, the activities of the Amasya MPs of the Democratic Party, for which they were accused of secondary participation, will first be examined through the minutes of the Democratic Party Parliamentary Group, the records of the Turkish Grand National Assembly, and contemporary press coverage. Following this, the position of these activities within the Yassıada Trials will be analyzed through the trial minutes, and the 11-month trial process that the MPs endured will be scrutinized.

Keywords: *Yassıada Trials, Amasya, Democratic Party, May 27th*

**ANONİM BİR İTALYAN KAYNAĞINA GÖRE
AMASYA BARIŞI**

Aynur ORUCOVA¹

Öz

16. yüzyılın otuzlu yıllarından itibaren Safevi-Osmanlı ilişkileri savaş halindeydi. Sultan Süleyman'ın Safevi topraklarına 1534 yılından başlayan seferleri yüzyılın ikinci yarısında da devam etti. Sultan'ın 1554 yılında Safevi topraklarına yaptığı son yürüyüş beklenen sonuçlarla bitmedi. Safevi hükümdarı Tahmasib'in izlediği politika, bu savaşta iki hükümdarın karşı karşıya gelmesini engelledi. Sultan Süleyman Şah I. Tahmasib'le karşı-karşıya savaşamadı. Yıllardır devam eden savaşın koşulları her iki tarafın da durumunu gergin hale getirdi. Savaşın yol açtığı mahrumiyetler iki hükümdarın barış imzalamasını zorunlu hale getirdi. Sultan Süleyman'ın Safevi devleti topraklarına yaptığı son sefere ilişkin kimliği bilinmeyen bir italyan yazar tarafından yazılan raporda Amasya barışının imzalanması hakkında bilgi verilmektedir. Raporda, Şah'ın Amasya barışını imzalama konusunda ısrar etmesi, temsilci göndermesi ve bu temsilcinin padişahı ikna etmeye çalışması ve ardından elçi heyetinin gelmesinden raporda bahs edilmiştir. Bu raporda, Sultan Kapadokya'ya dönmeye karar verdiğinde yanına bir Sufi adamın gelip kendisiyle önemli bir konu hakkında konuşmak istediğini söylediği belirtiliyor. “... Bu sufi padişahın elini öptü ve konuşmaya başladı... Muhakemesi sonunda onu Safevi hükümdarı Tahmasib'le barışmaya o kadar iyi ikna etti ki, Süleyman barış istediğine karar verdi”.

Sultan barışın İstanbul'da imzalanmasından yanaydı. Bununla şaha otoritesini, büyüklüğünü ve ihtişamını göstermek istiyordu. Ancak Safevi hükümdarının barış imzalama konusundaki güçlü ısrarı, padişahın da aynı fikirde olmasına neden oldu. “Bu sufi, Tamas'la barışı bir ay içinde sonuçlandırma yetkisine sahip bir elçi göndereceğine söz vererek Süleyman'ın yanından ayrıldı...” Bir süre sonra padişah Amasya'dayken Safevi hükümdarının gönderdiği bir heyet barış

¹ *Scientific-researcher, Institute of History and Ethnology of Azerbaijan National Academy of Sciences, Baku, Azerbaijan, aynur.orucova1995@gmail.com*

imzalamak üzere geldi. Böylece 16. yüzyılın başlarında başlayan Safevi-Osmanlı askeri-siyasi faaliyeti, 1555 yılında imzalanan Amasya Barışı ile bir süreliğine durduruldu. Her iki hükümdar da barış şartlarına uyma sözü verdi.

Anahtar Kelimeler: *Şah I. Tahmasib , Sultan Süleyman, Amasya, barış, Safevi devleti*

The Peace Of Amasya According To An Anonymous Italian Source

Abstract

Since the thirties of the 16th century, Safavid-Ottoman relations were in a state of war. Sultan Suleiman's campaigns against the Safavid lands, which started in 1534, continued in the second half of the century. The Sultan's last march to the Safavid lands in 1554 did not end with the expected results. The policy pursued by the Safavid ruler Tahmasib prevented the two rulers from confronting each other in this war. Sultan Suleiman could not fight against Shah Tahmasib I. The conditions of the war, which had been going on for years, made the situation of both sides tense. The deprivations caused by the war made it necessary for the two rulers to sign peace. A report written by an anonymous Italian author about Sultan Suleiman's last expedition to the territory of the Safavid state provides information about the signing of the Amasya peace. The report mentions the Shah's insistence on signing the Amasya peace, sending a representative and this representative's attempts to convince the Sultan, and then the arrival of the envoy delegation. In this report, it is stated that when the Sultan decided to return to Cappadocia, a Sufi man came to him and said that he wanted to talk to him about an important issue. '... This Sufi kissed the Sultan's hand and began to speak. At the end of his reasoning, he convinced him so well to make peace with the Safavid ruler Tahmasib that Suleiman decided that he wanted peace'. Sultan was in favour of signing the peace in Istanbul. He wanted to show the shah his authority, greatness and splendour. However, the strong insistence of the Safavid ruler to sign peace caused the sultan to agree. 'This Sufi left Suleiman's side, promising to send an envoy authorised to conclude peace with Tamas within a month...' Some time later,

while the sultan was in Amasya, a delegation sent by the Safavid ruler arrived to sign peace. Thus, the Safavid-Ottoman military-political activity that started in the early 16th century was halted for a while with the Peace of Amasya signed in 1555. Both rulers promised to abide by the terms of peace.

Keywords: *Shah Tahmasib I, Sultan Suleiman, Amasya, peace, Safavid state*

**SABUNCUOĞLU ŞEREFEDDİN VE AMASYA
DARÜŞŞİFASI'NDA RUH SAĞLIĞINA
YAKLAŞIMLAR ÜZERİNE TARİHSEL VE
TOPLUMSAL TAHLİLLER**

Balkır UYSAL¹

Öz

Bu çalışma, 15. yüzyıl Osmanlı tıp tarihinin önemli şahsiyetlerinden biri olan Sabuncuoğlu Şerefeddin'in ve onun çalışmalarına mekân teşkil eden Amasya Darüşşifası'nda uygulanan ruh sağlığı yaklaşımlarını, tarihsel ve toplumsal çerçeveleri içinde incelemeyi amaçlamaktadır. İlk olarak Sabuncuoğlu Şerefeddin'in Cerrâhiyyetü'l-Hâniyye başta olmak üzere eserleri üzerinden, dönemin tıp anlayışında ruh sağlığına dair geliştirilen yöntemlerin teorik çerçevesi ele alınacaktır. Ardından, Amasya Darüşşifası'nın kurumsal yapısı, vakıf düzenlemeleri ve hastalara sunulan tedavi hizmetleri tarihsel belgeler ışığında değerlendirilecektir. Bu kapsamda, Sabuncuoğlu'nun eserlerinde yer alan bitkisel ilaç ve cerrahi tariflerin yanında, Selçuklu ve Osmanlı şifahane geleneğinde müzik, su sesi ve manevi destek gibi yöntemlerin varlığı, psikolojik ve fizyolojik tedavi yöntemlerinin bütüncül şekilde ele alındığını göstermektedir. Amasya Darüşşifası'nın konumu ve uygulamaları, İslam tıbbının özellikle İbn Sînâ ve Râzî tarafından daha önceki yüzyıllarda ortaya koyulan teorik çerçevesiyle ilişkilendirilerek düşünülmelidir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, darüşşifalar, tedavi kurumlarından ibaret olmayıp, eğitim ve sosyal dayanışma kurumları olarak da işlev görmüş; mekânsal açıdan içinde yer aldığı toplumsallığın dışında değil, bir şehrin tam merkezinde yer almıştır. Çalışmada Amasya Darüşşifası örneğindeki söz konusu gelenek ile aynı dönemde diğer coğrafyalardaki uygulamalar da mukayese edilerek, farklı toplumsal ortamlardaki tutumlar ve tedavi yaklaşımları sosyolojik bir bakışla değerlendirilecektir. Özellikle Avrupa'da on sekizinci yüzyıl sonundaki reformlara kadar kovma, tecrit ve cezalandırma temelli uygulamaların yaygınlığı

¹Dr. Öğr. Üyesi, Kastamonu Üniversitesi, balkiruyisal@kastamonu.edu.tr

düşünüldüğünde, darüşşifa geleneğindeki yaklaşımların daha fazla üzerinde durma gereği ortadadır.

Anahtar Kelimeler: *Sabuncuoğlu Şerefeddin, Amasya Darüşşifası, Bimarhane, Ruh Sağlığı, Tarihsel Sosyoloji*

**Historical And Social Analyses Of Mental Health Practices
In Sabuncuoğlu Şerefeddin And The Amasya Darüşşifa**

Abstract

This study aims to examine the mental health approaches applied in the Amasya Darüşşifa (medical center), which was the setting for Sabuncuoğlu Şerefeddin, one of the important figures of the 15th-century Ottoman medical history, and his works, within their historical and social frameworks. First, the theoretical framework of the methods developed in the medical understanding of the period will be discussed through the works of Sabuncuoğlu Şerefeddin, especially Cerrâhiyyetü'l-Hâniyye. Then, the institutional structure of Amasya Darüşşifa, foundation regulations and treatment services provided to patients will be evaluated in the light of historical documents. In this context, in addition to the herbal medicine and surgical recipes in Sabuncuoğlu's works, the existence of methods such as music, water sound, and moral support in the Seljuk and Ottoman *şifahane* (house of healing) traditions shows that psychological and physiological treatment methods were addressed holistically. The location and practices of Amasya Darüşşifa should be considered in relation to the theoretical framework of Islamic medicine, especially the one put forward by Ibn Sina and Razi in previous centuries. It should also be noted that darüşşifa were not only treatment institutions but also functioned as educational and social solidarity institutions; they were not spatially outside the society they were a part of but were located right in the center of a city. In this study, the tradition in the example of Amasya Darüşşifa will be compared with the practices in other geographies in the same period, and the attitudes and treatment approaches in different social environments will be evaluated from a sociological perspective. When the prevalence of expulsion, isolation, and punishment-based practices, especially in Europe until the reforms at the end of the eighteenth century, is considered, it is evident that the

approaches in the darüşşifa tradition need to be emphasized more.

Keywords: *Sabuncuoğlu Şerefeddin, Amasya Darüşşifa, Asylum, Mental Health, Historical Sociology*

**AMASYA'DA HALK TAKVİMİ VE BAHAR
RİTÜELLERİ: NİSAN BEŞİ VE MAYIS YEDİLİSİ**

Berrin SARITUNÇ¹

Öz

Halk takvimi, geçmişten günümüze doğa olaylarına, tarımsal döngülere ve kültürel inançlara dayanan geleneksel zaman ölçüm sistemlerinden biridir. Amasya ve çevresinde halk takvimi, özellikle baharın gelişini simgeleyen önemli günlerle şekillenmiştir. Bu bağlamda, April Beşi ve Mayıs Yedilisi, bölgedeki halk kültüründe önemli bir yere sahip iki gelenek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma, derleme yöntemiyle Amasya'da halk takvimine dayalı bahar kutlamalarını incelemektedir. Halk takvimi, yalnızca zamanı belirlemek için değil, aynı zamanda toplumsal birlikteliği ve ritüellerin devamlılığını sağlamak için kullanılan bir sistemdir. April Beşi, Hızır ile İlyas peygamberlerin buluştuğuna inanılan gün olarak bilinir ve baharın resmi olarak başladığını ifade eder. Bugünde doğanın canlanmasına yönelik çeşitli ritüeller gerçekleştirilir. Özellikle dilek dileme, suya yazı bırakma ve doğaya adak sunma gibi uygulamalar yaygındır. Mayıs Yedilisi ise yılın en uğurlu ve bereketli günlerinden biri olarak kabul edilir. Bölgedeki halk, bugünün kötülüklerden korunmak ve bereketin artması için çeşitli ritüellerle geçirilmesi gerektiğine inanır. İnsanlar su kenarlarında toplanarak arınma ritüelleri yapar, doğaya yönelik kutlamalar düzenler.

Halk takvimi, doğa olayları, mevsimsel değişiklikler ve tarımsal faaliyetlere göre şekillenen bir zaman ölçüm sistemidir. Türk kültüründe halk takvimleri, tarih boyunca farklı coğrafyalarda çeşitli biçimlerde kullanılmıştır. 12 Hayvanlı Türk Takvimi, Orta Asya'daki Türk toplulukları tarafından kullanılmış olup, her yıl bir hayvan adıyla anılmıştır. Ayrıca, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde Celali ve Hicri takvimler de halk arasında yaygın olarak benimsenmiştir. Dünya genelinde halk takvimleri farklı kültürel bağlamlarda ortaya çıkmıştır. Örneğin,

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
berrinsaritunc@subu.edu.tr

Çin'in Ay-Güneş takvimi, Maya uygarlığının astronomik döngülere dayalı takvimi ve Keltlerin tarımsal ritüelleriyle şekillenen Samhain döngüsü halk takvimlerine örnek olarak gösterilebilir. Halk takvimleri, yalnızca zaman ölçüm aracı değil, aynı zamanda kültürel kimliği ve toplumsal belleği sürdüren bir sistemdir. Amasya'da bu gelenekler, halkın doğayla kurduğu güçlü bağın ve kültürel mirasın bir parçası olarak yaşatılmaktadır. Ancak modernleşme ile birlikte bu ritüellerin unutulma riski bulunmaktadır. Bu nedenle, halk takvimi uygulamalarının belgelenmesi ve korunması, kültürel mirasın sürdürülebilirliği açısından büyük önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Amasya, halk takvimi, kültürel miras, halkbilimi.*

Folk Calendar And Spring Rituals In Amasya: Fifth Of April And Seventh Of May

Abstract

The folk calendar is one of the traditional time measurement systems based on natural events, agricultural cycles and cultural beliefs from the past to the present. The folk calendar in Amasya and its surroundings has been shaped by important days that symbolize the arrival of spring. In this context, April Five and May Seven stand out as two traditions that have an important place in the folk culture of the region. This study examines the spring celebrations based on the folk calendar in Amasya using the compilation method. The folk calendar is a system used not only to determine time but also to ensure social unity and continuity of rituals. April Five is known as the day when the prophets Hızır and İlyas are believed to have met and signifies the official start of spring. Various rituals are performed on this day to revive nature. In particular, practices such as making wishes, leaving writings in water and making offerings to nature are common. The May Seven is considered one of the most auspicious and fertile days of the year. The people in the region believe that this day should be spent with various rituals to protect themselves from evil and increase fertility. People gather by the water and perform purification rituals and organize celebrations for nature. The folk calendar is a time measurement system shaped by natural events, seasonal

changes and agricultural activities. Folk calendars have been used in various forms in different geographies throughout history in Turkish culture. The 12-Animal Turkish Calendar was used by Turkish communities in Central Asia, and each year was named after an animal. In addition, the Celali and Hijri calendars were widely adopted by the people during the Seljuk and Ottoman periods. Folk calendars have emerged in different cultural contexts around the world. For example, the Chinese Lunar-Solar calendar, the calendar of the Mayan civilization based on astronomical cycles and the Samhain cycle shaped by agricultural rituals of the Celts are examples of folk calendars. Folk calendars are not only a time measurement tool, but also a system that maintains cultural identity and social memory. In Amasya, these traditions are kept alive as part of the strong bond the people have with nature and as part of their cultural heritage. However, with modernization, there is a risk that these rituals will be forgotten. Therefore, documenting and preserving folk calendar practices is of great importance for the sustainability of cultural heritage.

Keywords: *Amasya, folk calendar, cultural heritage, folklore.*

AŞIK ŞİİRİNDE FELEK VE AMASYALI AŞIK ÖZLEMİ'NİN DEĞME FELEK ŞİİRİ

Bülent ARI¹

Öz

Felek kavramının mecaz anlamları ile daha yoğun bir şekilde kullanıldığı söylenebilir. Sözlük anlamına bakıldığında felek kavramı ile ilgili olarak farklı alanlarda ve farklı anlamlarla karşılaşırız; gök, gökyüzü, dünya, alem, evren, kainat, sema, kader, baht, dönem, talih, şans; devir, zamane ve her bir gezegene ait gök tabakası v.b.Felek kelimesi, Dini-Tasavvufi Halk Edebiyatı'nda, Klasik –Divan Edebiyatı- Edebiyatı, gökyüzü ya da gökyüzünün iç içe girmiş bir kase (çanak) gibi tasavvur edilip (tas, kale, miğfer, kubbe, dam, hokka, yedi deniz, yedi başlı ejder, çadır...) bu şekilde ifade edilirken Türk Halk Edebiyatı'nda ve Aşık Edebiyatı'nda dünya, kader, zaman, gökyüzü, kaderi belirleyen bir ilah; Allah şeklinde algılanmıştır.Aşık şiirinde felek, elinde olan çarkı çevirerek insanların kaderini belirlerken bazen de elinden gelen her türlü kötülüğü yapan; gurbete gönderen, sevdiğinden ayıran bir katı zalim olarak karşımıza çıkar. Bu kötülüğe maruz kalan kişinin ise bu duruma karşı koyacak gücü ve herhangi bir dermanı yoktur. Söz konusu bu çalışmada öncelikle aşık şiirinde feleğin nasıl algılandığı ortaya konulacak, ardından Amasyalı Aşık Özlemi'nin “Değme Felek” adlı şiirindeki felek ve felekten şikayet ile ilgili ifadeleri ele alınarak bir değerlendirmeye tabi tutulacaktır. Aşık şiirinde felek ve Amasyalı Aşık Özlemi'ni “Değme Felek” adlı şiirinde felek kavramına yaklaşımını irdeleyen bu çalışma, Giriş, Felek Kavramı, Aşıklık Geleneğinde Felek, Aşık Özlemi'nin Değme Felek Türküsü ve Hikayesi adlı bölümleri ile ortaya konulduktan sonra Sonuç bölümünde Aşık şiirinde felek ve Özlemi'nin (Değme Felek şiirinde) felek kavramına yaklaşımı bir değerlendirmeye tabi tutulacaktır. Bu değerlendirme sürecinin akabinde ise söz

¹ Prof. Dr., Hatay Mustafa Kemal Üniv. Eğitim Fak. Türkçe Eğt. Böl.
bulentari01@gmail.com,

konusu çalışma, yararlanılan kaynakların alfabetik sıra ile yer aldığı bir kaynakça bölümü ile sonlandırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Felek, Aşık Şiiri, Aşık Şiirinde Felek, Aşık Özlemi, Amasya

**Fate In Minstrelsy Poetry And The Poem Of Minstrel
Özlemi From Amasya**

Abstract

It can be said that the concept of fate is used more intensively with its metaphorical meanings. When we look at the dictionary meaning, we encounter different meanings in different areas regarding the concept of fate; sky, sky, world, universe, universe, universe, sky, fate, fortune, period, fortune, luck; period, time and the sky layer of each planet, etc. The word fate is used in Religious-Sufi Folk Literature, in Classical -Divan Literature-Literature, where the sky or the sky is imagined as a bowl (bowl) intertwined (bowl, castle, helmet, dome, roof, inkwell, seven seas, seven headed dragon, tent...) is expressed in this way, and in Turkish Folk Literature and Minstrelsy Literature, it is a deity that determines the world, fate, time, sky, destiny; It was perceived as God. In the Minstrel poem, while fate determines the fate of people by turning the wheel in its hand, it sometimes does all kinds of evil in its power; The one who sends people abroad and separates them from their loved ones appears before us as a strict oppressor. The person who is exposed to this evil does not have the strength or any cure to resist this situation. In this study, first of all, it will be revealed how the fate is perceived in the poetry of Minstrelsy, and then the expressions about fate and complaints about fate in from Amasya Minstrel Özlemi's poem "Değme Felek" will be evaluated and evaluated. This study, which examines the concept of fate in Minstrelsy poetry and from Amasya Minstrel Özlemi's approach to the concept of fate in his poem "Değme Felek", is presented with the Introduction, Concept of Fortune, Felek in the Tradition of Minstrelsy, Minstrel Özlemi's Değme Felek Song and Story, and then in the Conclusion section, in Minstrelsy poetry. Fate and Özlemi's approach to the concept of fate (in the poem Değme Felek) is subject to evaluation. will be kept. Following this evaluation process, the study will be

concluded with a bibliography section where the sources used are listed in alphabetical order.

Keywords: Fate, Minstrel Poem, Fate in Minstrelsy Poetry, Minstrel Özlemi, Amasya

**MUHAŞŞÎ SİNAN EFENDİ’NİN BEYZÂVÎ
HÂŞİYESİNDE BULUNAN DUHÂ, İNŞİRÂH ve TÎN
SÛRELERİNDEKİ TEFSİRİ**

Bünyamin AÇIKALIN¹

Öz

Zengin ilmî, edebî ve kültürel geçmişe sahip Amasya’da, pek çok ilim adamı, sanatkar ve şair yetişmiştir. Muhaşşî Sinan, Sinâneddin Yusuf b. Hüsâmeddin b. İlyas el-Amâsî el-Hanefî bu âlimlerden biridir. Kaleme aldığı eserlerin içinde, daha çok Kadı Beydâvî’nin Envârü’t-Tenzîl isimli eserine yaptığı haşiyeyle tanınmıştır. 986/1578’de vefat etmiştir. Eserlerindeki ilmî derinliği ve üslûbünün güzelliği sayesinde, geçmişte dikkatleri üzerinde topladığı gibi günümüzde de hakkında çalışmalar yapılmıştır. Osman Keskiner, *Muhaşşî Sinan Efendi* (ö. 986/1578) (*Sinanuddin Yusuf b. Husâm b. İlyas*) başlıklı tebliğini hazırlamıştır. Yakup Bıyıkoglu ise onunla ilgili üç araştırma yayınlamıştır: 1- *Muhaşşî Sinan Efendi ve “Hâşiye ‘Ala Tefsiri’l-Kâdî” İsimli Eserindeki Tefsir Metodu*. 2- *Muhaşşî Sinan Efendi’nin “Hâşiye ‘Alâ Tefsiri’l-Kâdî” İsimli Eserinde İlmî Tefsire Dair Yaklaşımları*. 3- *Muhaşşî Sinan Efendi’nin Hâşiye ‘ala Tefsiri’l-Kâdî İsimli Eserindeki Müddessir Sûresi’nde Uyguladığı Tefsir Metodunun Tahlili*. Tabakat türü eserlerde hayatı, ilim tahsili, görevleri ve eserleri hakkında verilen bilgiler değerlendirildiğinde, kendisiyle ilgili daha fazla araştırma yapılarak müellifin değişik açılardan incelenmesinin yerinde olacağı düşünülmüştür. Muhaşşî Sinan Efendiye ait çalışılmamış diğer yazma eserlerin ilim dünyasının istifadesine sunulması, müellifin tanınırlığını artırmaya katkıda bulunacağı gibi, çağdaş araştırmacıların bu Osmanlı bilgininin derin ilmi birikiminden faydalanmasını sağlayacaktır. Çalışmada müellife ait Süleymaniye Kütüphanesi, Çorlulu Ali Paşa 54 numarada kayıtlı *Hâşiye alâ Tefsiri’l-Beyzâvî* isimli eserindeki Duhâ, İnşirâh ve Tîn sûreleri incelenerek, Sinan Efendi’nin buradaki haşiyelerinin tefsir ilmine getirdiği açılımlar değerlendirilecektir. Bahse konu sûreler yazma eserin

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, bacikalin@hotmail.com

684a-695a varakları arasında yer almakta olup onbir yapraktan meydana gelmektedir. Müellifin haşiyesinde diğer surelerle irtibat kurduğu, dil izahları yaptığı, gramer tahlillerine ağırlık verdiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Muhaşşî Sinan, Tefsir, Hâşiye, Yazma Eser, Amasya

Muhaşşî Sinan Efendi's Commentary On The Surah Duha, İnşirah And Tin In His Hâşiye On Beyzavi

Abstract

Amasya, which has a rich scientific, literary and cultural past, has produced many scholars, artists and poets. Muhaşşî Sinan, Sinâneddin Yusuf b. Hüsâmeddin b. İlyas el-Amâsî el-Hanefî is one of these scholars. Among the works he wrote, he is mostly known for the footnote he wrote to Qadi Beydavi's Envâru't-Tenzîl. He passed away in 986/1578. Thanks to the scientific depth of his works and the beauty of his style, he has attracted attention in the past and has been studied about today. Osman Keskiner prepared his paper titled *Muhaşşî Sinan Efendi (d. 986/1578) (Sinanuddin Yusuf b. Husâm b. İlyas)*. Yakup Bıyıkoglu has published three studies on him: 1- *Muhaşşî Sinan Efendi and the Tafsir Method in his Work "Hâşiye 'Ala Tefsiri'l-Kâdî"*. 2- *Muhaşşî Sinan Efendi's Approaches to Scientific Tafsir in his Work "Hâşiye 'Alâ Tefsiri'l-Kâdî"*. 3- *Analysis of the Tafsir Method Applied by Muhaşşî Sinan Efendi in the Muddessir Surah in his Work "Hâşiye 'ala Tefsiri'l-Kâdî"*. When the information provided about his life, scientific education, duties and works in the works of the Tabakat type is evaluated, it is thought that it would be appropriate to conduct more research on him and examine the author from different perspectives. The presentation of other unstudied manuscripts belonging to Muhaşşî Sinan Efendi to the benefit of the scientific world will contribute to increasing his recognition and will enable contemporary researchers to benefit from the deep scientific knowledge of this Ottoman scholar. In this study, the Duhâ, İnşirâh and Tîn surahs in the author's work titled Hâşiye alâ Tefsiri'l-Beyzâvî, registered in Çorlulu Ali Paşa, Süleymaniye Library, number 54, will be examined and the expansions that Sinan Efendi's annotations here bring to the

science of tafsir will be evaluated. The aforementioned surahs are located between pages 684a-695a of the manuscript and consist of eleven leaves. It is seen that the author establishes connections with other surahs in his annotations, makes language explanations and focuses on grammatical analyses.

Keywords: Muhaşşî Sinan, Tafsir, Hâşîye, Manuscript, Amasya.

AMASYA GENELGESİ TARTIŞMALARINA BİR BAKIŞ VE REFET BEY

Cansu KARAKUŞ¹

Öz

Yirminci yüzyılın ilk yarısında patlak veren Birinci Dünya Savaşı, tüm dünya düzenini etkileyen önemli tarihi olaylardandır. Savaşa, İttifak Devletleri safında katılan Osmanlı Devleti, savaşın sona erdiği 1918 yılına kadar yaklaşık dört yıl boyunca pek çok cephede savaşmıştır. 30 Ekim 1918 tarihinde Mondros Ateşkes Anlaşması'nı imzalayarak savaştan ayrılan Osmanlı Devleti, anlaşma şartları gereği işgallere açık bir konuma gelmiştir. Nitekim, İtilaf Devletleri anlaşma maddelerine dayanarak birçok Osmanlı şehrini işgal etti. İşgallerin ortaya çıkışıyla birlikte Milli Mücadele başladı. Mayıs 1919'da Mustafa Kemal Paşa önderliğinde Samsun'a ulaşan 9.Ordu Müfettişliği Heyeti, öncelikle Havza'ya ulaştı. Havza'dan Amasya'ya geçen heyet üyeleri, Amasya'da Ali Fuat Paşa ve Rauf Bey ile görüştü. Heyet başkanı Mustafa Kemal Paşa, Ali Fuat Paşa ve Rauf Bey ile yaptığı toplantı neticesinde Amasya Genelgesi'nin hazırlanmasını kararlaştırdı. 22 Haziran 1919 tarihinde imzalanan ve vilayetlere şifreli bir telgrafla bildirilen Amasya Genelgesi, Milli Mücadele'nin amacını, gerekçesini ve yöntemini bildiren bir belgedir. Genelgede Mustafa Kemal, Kazım, Hüseyin Rauf, Ali Fuat ve Hüsrev imzaları bulunmaktadır. Hazırlandıktan sonra, valiliklere bildirilen genelgeyi 9.Ordu Müfettişliği Heyeti'nde propaganda işlerinden sorumlu İstihbarat ve Siyasiyat Şube Müdürü Hüsrev (Gerede) Bey de imzalamıştır. Günümüze kadar yapılan çalışmalarda Amasya Genelgesi'nin imzacıları arasında Refet Bey'in olduğu yönünde yaygın bir kanı mevcuttur. Yaygın kanının aksine Amasya Genelgesi'ni imzalayan isimlerin arasında Refet Bey yer almamakta, son imza Hüsrev Bey'e aittir. Bu çalışmada ise duruma değinilerek Amasya Genelgesi'nin imzacıları ve Refet Bey'in bu konudaki tutumu

¹ Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Anabilim Dalı Cumhuriyet Tarihi Bilim Dalı, Doktorant, cansu_karakus19@hotmail.com

dönemin tanıklıkları ve arşiv belgeleri ekseninde ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Milli Mücadele, Amasya Genelgesi, Hüsrev (Gerede) Bey, Refet (Bele) Bey, Mustafa Kemal Paşa.*

A Look At The Debates On The Amasya Declaration And Refet Bey

Abstract

The First World War, which broke out in the first half of the twentieth century, is one of the important historical events of the entire world order. The Ottoman Empire, which participated in the war on the side of the Central Powers, fought on many fronts for about four years until the war ended in 1918. The Ottoman Empire, which left the war by signing the Armistice of Mudros on October 30, 1918, became vulnerable to invasions due to the terms of the agreement. As a matter of fact, the Allied Powers occupied many Ottoman cities based on the agreement articles. With the emergence of occupations, the War of Independence began. The 9th Army Inspectorate Delegation, which reached Samsun under the leadership of Mustafa Kemal Pasha in May 1919, first reached Havza. The delegation members went from Havza to Amasya and met with Ali Fuat Pasha and Rauf Bey in Amasya. The Amasya Circular, signed on 22 June 1919 and notified to the provinces via an encrypted telegram, is a document stating the purpose, justification and method of the War of Independence. The circular bears the signatures of Mustafa Kemal, Kazım, Hüseyin Rauf, Ali Fuat and Hüsrev. After it was prepared, the circular regarding the governorships was signed by Hüsrev (Gerede) Bey, Director of the Intelligence and Politics Branch responsible for propaganda affairs at the 9th Army Inspectorate Board. In the studies conducted to date, there is a widespread belief that Refet Bey was among the signatories of the Amasya Circular. Contrary to popular belief, Refet Bey is among those who signed the Amasya Circular, and the last signature belongs to Hüsrev Bey. In this study, the situation is touched upon and the attitude of the signatories of the Amasya Circular and Refet Bey on this issue is revealed on the basis of the testimonies and archive documents of the period.

Keywords: *National Struggle, The Amasya Circular, Mr. Hüseyin (Gerede), Mr. Refet, Mustafa Kemal Pasha.*

**KENT MEYDANLARININ PLANLAMA VE YÖNETİM
SÜREÇLERİYLE DEĞERLENDİRİLMESİ: AMASYA
ÖRNEĞİ**

*Ceren NERGİZ¹
Tuğçe ŞANLI KATI²*

Öz

Kamusal mekânlar ve bu mekânların önemli bir unsuru olan meydanlar, kentsel yaşam kalitesi ve tarihi kentlerde kültürel mirasın korunması gibi somut ve soyut değerlerin yanı sıra, politik, ekonomik, sosyal, mekânsal, çevresel ve sembolik anlamlarıyla da önemli bir yere sahiptir (Carmona vd., 2008). Aynı zamanda, kamusal mekânların erişilebilir, demokratik, anlamlı olması, konfor ve rahatlama sağlaması, mekâna ve kente pasif ve aktif katılımı teşvik etmesi gibi özellikleri de kentsel yaşamdaki rolünü pekiştirmektedir (Carr vd., 1992). Bununla birlikte, kamusal mekânın doğası, günümüz tüketim kültürü ve planlama süreçleri aracılığıyla değişime uğramakta, bu değişim toplumun mekân kullanım alışkanlıklarını da etkilemektedir (Sanli, 2016). Siyasal ve ekonomik dönüşümler, toplumsal yapıyı ve dolayısıyla kamusal mekâna yönelik algıyı değiştirmiştir (a.g.e.). Bir yandan kent meydanlarının mekânsal yapısını yeniden şekillendiren, diğer yandan kentsel güç ilişkilerini yeniden üreten planlama uygulamaları, kamusal mekânların özelleştirilmesine de zemin hazırlamaktadır (Ersoy, 2001; Tekeli, 2001). Kamusal mekânlarda ekonomik kaygılarla yapılan plan değişiklikleri yalnızca fiziksel dönüşüme yol açmakla kalmayıp, toplumsal etkiler de yaratmaktadır. Karar alma süreçlerine yön veren yönetimlerin hegemonyası, aynı zamanda mekân üzerinde güç kazanımı yoluyla desteklenmektedir (Castells, 1977, 2010). Kamusal mekân olarak planlanmasına rağmen uygulamada farklı fonksiyonlarla kullanılan alanlar, planlama kuramı ile

¹ Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Samsun, cerennergiz00@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Samsun, tugce.sanli@omu.edu.tr

uygulama pratiği arasındaki boşluğu gözler önüne sermektedir (Flyvbjerg ve Richardson, 2002). Bu nedenle, yasal ve yönetsel süreçlerin etkin uygulanması, güç ilişkilerinin yeniden şekillendirilmesine ve işlevini kaybetmiş mekânların topluma kazandırılmasına olanak sağlayabilir. Bu çalışma, karar alma süreçlerinde planlamanın ve yerel yönetimlerin örtük yönlerini keşfetmeye yönelik tartışmalara katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, yasal süreçlerin toplumsal etkilerini ve bu etkilerin kamusal mekâna yansımalarını inceleyen kapsamlı bir yaklaşım sunmaktadır. Bu bağlamda, planlamanın çağdaş kamusal mekânların üretimine katkısını ele alırken, plan değişiklikleri aracılığıyla bu mekânların nasıl dönüştüğünü de irdelemektedir. Araştırma kapsamında, Amasya'daki kent meydanlarının tarihsel süreçteki işlevselliği, planlama süreçleri ve güncel kullanımları çeşitli yöntemlerle analiz edilecektir. Saha çalışması kapsamında, kent meydanlarının kamusalılık özellikleri değerlendirilecek ve bu alanlara ilişkin geçmişten günümüze gerçekleştirilen planlama çalışmaları yerel yönetim arşivlerinden incelenecektir. Ayrıca, meydanların kullanıcıları ve yerel yönetimdeki paydaşlarla gerçekleştirilecek mülakatlar ile plan arşivlerinin sayısal ortamda çakıştırılması yoluyla kapsamlı bir değerlendirme yapılacaktır. Sonuç olarak, çalışma, kamusal mekânlara ilişkin toplumsal ve politik alanlara yönelik katkılar sunmaktadır. Bir yandan, planlama süreçlerinin kuramsal çerçeve ile uygulama arasındaki bağlantıyı güçlendirmesi gerektiği vurgulanırken, diğer yandan, kamusal mekân niteliği taşıyan meydanların bu işlevi karşılamakta zorlandığı noktalar ortaya konmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Planlama, kamusal mekân, yönetim, meydan, Amasya.

Evaluation of Urban Squares with Planning and Management Processes: The Case of Amasya

Abstract

Public spaces and squares, which are an important element of these spaces, have an important place with their political, economic, social, spatial, environmental and symbolic meanings, as well as concrete and Abstract values such as the quality of urban life and the protection of cultural heritage in

historical cities (Carmona et al., 2008). At the same time, the characteristics of public spaces such as being accessible, democratic, meaningful, providing comfort and relaxation, encouraging passive and active participation in space and the city also reinforce their role in urban life (Carr et al., 1992). However, the nature of public space is undergoing change through today's consumer culture and planning processes, and this change also affects the space utilisation habits of the society (Sanli, 2016). Political and economic transformations have changed the social structure and thus the perception of public space (ibid.). Planning practices that reshape the spatial structure of city squares on the one hand and reproduce urban power relations on the other, pave the way for the privatisation of public spaces (Ersoy, 2001; Tekeli, 2001). Plan changes made in public spaces with economic concerns not only lead to physical transformation but also create social impacts. The hegemony of the administrations that steer decision-making processes is also supported through the acquisition of power over space (Castells, 1977, 2010). Areas that are planned as public spaces but used for different functions in practice reveal the gap between planning theory and practice (Flyvbjerg and Richardson, 2002). For this reason, effective implementation of legal and administrative processes can enable the reshaping of power relations and the socialisation of spaces that have lost their function. This study aims to contribute to the debate on exploring the implicit aspects of planning and local governments in decision-making processes. It also presents a comprehensive approach that analyses the social effects of legal processes and their reflections on public space. In this context, while addressing the contribution of planning to the production of contemporary public spaces, it also analyses how these spaces are transformed through plan amendments. Within the scope of the research, the historical functionality, planning processes and current uses of city squares in Amasya will be analysed through various methods. Within the scope of the field study, the public characteristics of the city squares will be evaluated and the planning works carried out in these areas from past to present will be analysed from the archives of local

administrations. In addition, a comprehensive evaluation will be made through interviews with the users of the squares and stakeholders in the local administration, and by digitally overlapping the plan archives. In conclusion, the study offers contributions to the social and political spheres related to public spaces. On the one hand, it emphasises the need for planning processes to strengthen the link between the theoretical framework and practice, and on the other hand, it reveals the difficulties of squares, which are public spaces, to fulfil this function.

Keywords: Planning, public space, administration, square, Amasya

**ABD'NİN ERMENİLERE YÖNELİK MİSYONERLİK
FAALİYETLERİ: MERZİFON ANADOLU KOLEJİ
ÖRNEĞİ (1908- 1921)**

Demet CANSIZ¹

Öz

ABD'nin Osmanlı topraklarındaki misyonerlik faaliyetleri 19. yüzyılda başlamıştır. Amerikan yayılmacılığını amaçlayan misyonerler faaliyetlerini Osmanlı topraklarında yaşayan azınlıkları kullanarak gerçekleştirmişlerdir. Bu çerçevede Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Ermeniler ve Kürtler üzerinde yoğun araştırmalar yürütmüşlerdir. Araştırmalar sonucunda Ermenilerin ilerlemeye daha açık, eğitime önem veren bir millet olduklarını tespit etmişlerdir. Bu dönemde Ermenilerin Osmanlı tabiiyetinde yaşadığı siyasi, sosyal bazı problemler misyonerlerin Ermenilere yönelmesinde etkili olmuştur. Amerikalı misyonerler imparatorluğun stratejik yerlerinde okullar, yetimhaneler, hastaneler açarak Ermenilerin bu kurumlara manevi bağlılıklarını sağlamışlardır. Misyoner kurumları genellikle Ermeni nüfusunun yoğun olduğu alanlarda kurulmuştur. Fakat çalışmamızın konusu oluşturan Anadolu Koleji'nin kuruluşunda konum olarak Merzifon'un tercih edilmesi sadece Ermeni nüfusunun yoğunluğuyla alakalı değildir. Zira dönem kaynakları incelendiğinde Merzifon'da belirgin bir Ermeni nüfus yoğunluğuna rastlanılmamıştır. Bu noktada Amasya Merzifon'un, Samsun limanına yakınlığı ve geniş demiryolu ağına sahip olması vilayeti cazip hale getirmiştir. Merzifon Anadolu Koleji'nde verilen eğitim ile Ermenilerin milliyetçi duyguları tetiklenmiştir. Bunun yanı sıra Amerikan kültür ve sistemine yönelik hayranlık uyandırılırken öğrencilerin Osmanlı Devleti'ne karşı olumsuz duyguları beslenmiştir. Merzifon Hınçak Şubesi ile koordineli bir şekilde çalışan sözde eğitim kurumu bölgede planlanan birçok isyanda aktif rol üstlenmiştir. II. Meşrutiyet'in ilanı ile oluşan özgür ortamdan faydalanan mektep öğrencileri gazeteler çıkararak

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Milli Savunma Üniversitesi/Deniz Harp Okulu, demet.cansiz@msu.edu.tr

propaganda faaliyetlerini arttırmıştır. Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na dahil oluşuyla bölgedeki Ermeniler Ruslara destek vermişlerdir. Bu çerçevede Tehcir Kanunu ile bölge Ermenileri güneye, Halep, Şam gibi vilayetlere tenkil edilmiştir. Trabzon-Erzurum arası Rus işgaline girince, Amerikalı misyonerlerin bölgede kalışı güvenlik sebebiyle uygun görülmemiştir. Amerikalı misyonerlerin bölgeden ayrılışının ardından İttihat ve Terakki hükümeti Anadolu Koleji'ne el koyarak okul binalarını hastaneye çevirmiştir. Fakat bir müddet sonra Mondros Mütarekesi hükümlerine dayanılarak Merzifon İngiliz işgaline girmiştir. İngiliz yetkililerin desteğini alan misyonerler bu okulu yeniden tesis ederek eğitim öğretim faaliyetlerine başlamıştır. 1921 yılında okulun Ermeni ve Rum propagandası yaptığı alenen ortaya çıkınca kolej kapatılmıştır. Bu çalışmada II. Meşrutiyetten Milli Mücadeleye Merzifon Anadolu Koleji'nin faaliyetleri Ermeni iş birliği çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Amerikan misyonerleri, Ermeni işbirliği, Merzifon Anadolu Koleji.

Usa's Missionary Activities Towards Armenians: A Case Of Anatolian College Of Merzifon (1908-1921)

Abstract

The missionary activities of the USA in the Ottoman lands started in the 19th century. By aiming at American expansionism, the missionaries carried out their activities by using the minorities living in the Ottoman lands. Within this framework, they conducted intensive research on Armenians and Kurds in Eastern and Southeastern Anatolia. As a result of their researches, they determined that the Armenians were a nation that was keen to education. In this period, some of the political and social problems that the Armenians experienced as Ottoman subjects were effective in the missionaries' orientation towards Armenians. The American missionaries opened schools, orphanages and hospitals in strategic parts of the empire and ensured the Armenians' loyalty to these institutions. Missionary institutions were generally established in areas with dense Armenian populations. However, the selection of Merzifon as the location for the establishment of the Anatolian

College, which is the subject of our study, is not only related to the density of the Armenian population. When the sources of the period are analysed, there is no significant Armenian population density in Merzifon. At this point, Amasya Merzifon's proximity to the port of Samsun and its extensive railway network made the province attractive. The education in the Anatolian College of Merzifon triggered the nationalist feelings of Armenians. In addition, while admiration for the American culture and system was aroused, students' negative feelings towards the Ottoman Empire were fostered. Working in coordination with the Hunchakian Branch of Merzifon, the so-called educational institution took an active role in many rebellions planned in the region. Following the declaration of the Second Constitutional Era, students, taking advantage of the newly established atmosphere of freedom, began publishing newspapers, thereby intensifying their propaganda activities. With the Ottoman Empire's involvement in World War I, the Armenians in the region extended their support to the Russians. In this context, through the implementation of the Deportation Law (*Tehcir Kanunu*), the Armenians from the region were relocated to southern provinces such as Aleppo and Damascus. When the region between Trabzon and Erzurum fell under Russian occupation, the presence of American missionaries was deemed unsuitable for security reasons. Following the departure of the American missionaries, the Committee of Union and Progress (İttihat ve Terakki) government seized the control of Anatolian College and converted its buildings into a hospital. However, shortly thereafter, based on the provisions of the Armistice of Mudros, Merzifon came under British occupation. With the support of the British authorities, the missionaries re-established the school and resumed educational activities. In 1921, when it was openly revealed that the school was engaged in Armenian and Greek propaganda, the college was closed. This study examines the activities of Anadolu College of Merzifon from the Second Constitutional Era to the National Struggle within the framework of Armenian collaboration.

Keywords: American missionaries, Armenian collaboration, Anatolian College of Merzifon

AMASYA TAMİMİ'NİN TÜRK DIŞ POLİTİKASI AÇISINDAN ÖNEMİ

Derya SEVİNÇ¹

Öz

Mustafa Kemal Atatürk, 12 Haziran 1919'da Amasyalıları hitaben “Amasyalılar, düşmanların Samsun’a yapacağı herhangi bir huruç harekâtına karşı ayaklarımıza çarıklarımızı çekecek, dağlara çekilecek, vatani en son kayasına kadar müdafaa edeceğiz. Allah milletimize mağlubiyeti gösterirse, bütün evlerimizi, mallarımızı ateşe verecek ve vatani bir harabeye çevirerek boş bir çöl halinde düşmana bırakacağız.” şeklinde bir konuşma yapmış ve Amasya halkından bu emri yerine getirmeleri için yemin etmelerini istemiştir. Amasya halkının desteğini alan Mustafa Kemal Paşa, 22 Haziran 1919 tarihli Amasya Tamimi’nde milli mücadelenin stratejik planını açıklamıştır. Amasya Tamimi ile İstanbul Hükümeti ve padişah ilk kez yok sayılmış, ilk kez ulus egemenliğine dayalı bir yönetimden bahsedilmiş ve Türk Kurtuluş Savaşı’nın gerekçesi, amacı ve yöntemi belirlenmiştir. Ulusal egemenliğe dayanan tam bağımsız Türkiye Cumhuriyeti’nin temellerini oluşturan ilk kuruluş belgesi olması yönüyle Amasya Tamimi, Türk tarihinde önemli bir yere sahiptir. Mustafa Kemal Atatürk tarafından hazırlanan Amasya Tamimi, yeni Türkiye devletinin kuruluşu için başlatılan teşkilatlanmanın hedefini ve meşru araçlarını gösteren ilk milli strateji belgesi ve millî eylem planıdır. Mustafa Kemal Paşa’nın imzasıyla bütün komutanlıklara, mülki amirliklere ve sivil cemiyetlerin yönetimlerine şifre telgrafla gönderilmiştir.

Altı maddeden oluşan Amasya Tamimi’nde kullanılan “Milletin istiklalini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır” ifadesi özünde tam bağımsızlık ilkesine vurgu yaparak Türk Dış Politikasının temel prensiplerinden birini oluşturmuştur. Bu çalışmada Amasya Tamimi’nin Türk Dış Politikasındaki yeri ve önemi incelenecektir.

¹ Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, deryasevinc@yahoo.com

Anahtar Kelimeler: *Amasya Tamimi, Tam bağımsızlık, Türk Dış Politikası.*

**The Importance Of The Amasya Circular In Terms Of
Turkish Foreign Policy**

Abstract

Mustafa Kemal Atatürk, addressing the people of Amasya on June 12, 1919, said, "The people of Amasya will put on our sandals against any sort of raid by the enemy on Samsun, we will retreat to the mountains and defend our homeland to the last rock. If Allah shows our nation defeat, we will set all our houses and properties on fire and turn our homeland into ruins, leaving it to the enemy as an empty desert." and asked the people of Amasya to swear an oath to carry out this order. Mustafa Kemal Pasha, who received the support of the people of Amasya, announced the strategic plan of the national struggle in the Amasya Circular dated June 22, 1919. With the Amasya Circular, the Istanbul Government and the sultan were ignored for the first time, a government based on national sovereignty was mentioned for the first time, and the justification, purpose and method of the Turkish War of Independence were determined. The Amasya Circular has an important place in Turkish history as it is the first founding document that established the foundations of the fully independent Republic of Turkey based on national sovereignty. Prepared by Mustafa Kemal Atatürk, the Amasya Circular is the first national strategy document and national action plan that shows the goal and legitimate tools of the organization initiated for the establishment of the new Turkish state. It was sent to all commanders, provincial governors and civil society administrations by coded telegram with the signature of Mustafa Kemal Pasha. The expression "The independence of the nation will be saved by the determination and decision of the nation" used in the Amasya Circular consisting of six articles has essentially emphasized the principle of complete independence and constituted one of the fundamental principles of Turkish Foreign Policy. In this study, the place and importance of the Amasya Circular in Turkish Foreign Policy will be examined.

Keywords: *Amasya Circular, Full independence, Turkish Foreign Policy.*

AMASYALI ŞAİRLERİN MEKÂNSAL ANALİZİ

Dilan ADANÇ¹

M.Beyza ADBUKARİMOV²

Öz

Amasyalı Şairlerin Mekânsal Analizi, Osmanlı döneminin edebî coğrafyasını haritalandıran yenilikçi bir dijital beşerî bilimler (*digital humanities*) çalışmasıdır. Bu çalışmada, dijital beşerî bilimlerin bir parçası olan Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS-GIS) kullanılarak elde edilen veriler görselleştirilmiş ve şairler ile onların bulundukları mekânlar farklı açılardan incelenmiştir. Çalışmanın amacı, Osmanlı dönemi şairlerinin yaşadıkları mekânlar üzerinden Amasya ve burada gerçekleştirdikleri faaliyetler coğrafi olarak görselleştirilmiştir. Bununla birlikte, şairlerin yaşadıkları ya da yollarının bir şekilde düştüğü Amasya'daki edebî faaliyetlerinin hangi bölgelerde yoğunlaştığını analiz etmeyi hedeflemiştir. Aynı zamanda, farklı yüzyıllarda edebî hareketliliklerin hangi coğrafi bölgelerde etkili olduğunu, edebî muhitlerin nerelerde oluştuğunu, şairlerin nasıl bir etkileşim içinde bulunduğunu ve himaye ilişkilerini analiz etmeyi amaçlamıştır. Bu çalışma, 14. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar olan dönemi kapsamakta olup istisnai olarak 20. yüzyıldan iki şair de haritaya dâhil edilmiştir. Böylece, toplam 122 şairin konum bilgileri ve biyografileri haritaya eklenmiştir. Araştırmanın temel odak noktası Amasya'dır. Tarih boyunca "*Şehzadeler Şehri*" olarak bilinen bu bölgeden geçen, burada doğan veya yaşayan şairlerin belgelenmesi amaçlanmıştır. Amasya'nın sınırları, günümüz siyasi sınırları temel alınarak değil Osmanlı dönemi sancak kavramı doğrultusunda belirlenmiştir. Bu nedenle, günümüz Amasya sınırları dışında kalan bazı noktalar da haritaya dâhil edilmiştir. Bu çalışma Klasik Divan Çevrimiçi Edebiyat Topluluğu bünyesinde oluşturulan ve dokuz kişiden oluşan Dijital Beşerî Bilimler Proje Ekibi tarafından Temmuz ve Eylül ayları arasında yürütülen proje kapsamında elde edilen çıktıları

¹ adancdilann@gmail.com

² m.beyza.murat@gmail.com

içermektedir. Çalışmada çeşitli kaynaklar kullanılarak şairlerin tespit edilebilen konumları işaretlenmiş; aynı zamanda sosyal ve entelektüel ağları analiz edilerek görselleştirilmiştir. Çalışmanın sonucunda, 122 şairin 62 farklı konumda yer aldığı belirlenmiştir. Konumların saptanmasında öncelikli olarak şairlerin meslekleri ve eğitim hayatlarına dair bilgilere yer verilmiş, doğum ve ölüm yerleri ise bu doğrultuda değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler, II. Bayezid döneminde Amasya’da edebî üretimin zirve noktasına ulaştığını ve bu sürecin saray himayesi ile medrese tarafından desteklendiğini ortaya koymuştur. Şairlerin sıkça saraylar, camiler ve kütüphanelerde bir araya gelerek entelektüel merkezler oluşturdukları tespit edilmiştir. Ayrıca bu proje, şairlerin Osmanlı coğrafyasındaki hareketliliğini haritalandırarak edebî üretim üzerindeki etkilerini ortaya koymuştur. Çalışma, farklı edebî muhitlerin varlığını da gözler önüne sermektedir. Bunun yanı sıra, yalnızca fiziksel mekânların haritalandırılmasıyla sınırlı kalmayıp patronaj ağları, kültürel etkileşimler ve kurumsal dinamikler gibi unsurları da analiz etmiştir. Sonuç olarak, Amasyalı Şairlerin Mekânsal Analizi, geleneksel Osmanlı edebiyatı çalışmalarını dijital beşerî bilimler yöntemleriyle birleştirerek alana önemli bir katkı sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: *Dijital Beşerî Bilimler, Edebî Haritalandırma, Klasik Türk Edebiyatı, Osmanlı Edebî Muhitler, Amasya.*

The Spatial Analysis Of Amasyan Poets

Abstract

Spatial Analysis of Amasian Poets is an innovative digital humanities project that maps the literary geography of the Ottoman period. This study employs Geographic Information Systems (GIS), a key component of digital humanities, to visualize data and examine poets and their locations from multiple perspectives. The primary aim of this research is to geographically visualize Amasya and the literary activities conducted there by Ottoman-era poets based on their places of residence. Additionally, it seeks to analyze the regions within Amasya where the literary activities of poets, whether residing there permanently or passing through, were concentrated.

Furthermore, the study aims to investigate which geographical regions witnessed significant literary mobility in different centuries, where literary circles emerged, how poets interacted with one another, and the dynamics of patronage relationships. Covering the period from the 14th to the 19th century, this research also includes two exceptional poets from the 20th century. Consequently, the project has mapped the locations and biographies of a total of 122 poets. The central focus of the study is Amasya, historically known as the "City of Princes." The project documents poets who were born in, lived in, or passed through this region. Rather than relying on contemporary political boundaries, the study defines Amasya's borders based on the Ottoman-era administrative unit of the *sancak*. Thus, certain locations beyond present-day Amasya's borders have also been incorporated into the map. This research presents the findings of a project conducted between July and September by the Digital Humanities Project Team, consisting of nine members within the *Klasik Divan Online Literature Community*. By utilizing various sources, the poets' identifiable locations were pinpointed, and their social and intellectual networks were analyzed and visualized. As a result, it was determined that 122 poets were associated with 62 different locations. In determining these locations, priority was given to information about the poets' professions and educational backgrounds, while birth and death places were considered within this framework. The collected data reveal that literary production in Amasya peaked during the reign of Bayezid II, supported by both palace patronage and the medrese system. The study also finds that poets frequently gathered in palaces, mosques, and libraries, forming intellectual hubs. Additionally, this project has mapped the mobility of poets across the Ottoman geography, shedding light on its impact on literary production. The findings demonstrate the existence of various literary circles and go beyond merely mapping physical locations by analyzing patronage networks, cultural interactions, and institutional dynamics. In conclusion, *Spatial Analysis of Amasian Poets* significantly contributes to the field

by integrating traditional Ottoman literary studies with digital humanities methodologies.

Keywords: *Digital Humanities, Literary Mapping, Classical Turkish Literature, Ottoman Literary Circles, Amasya.*

**AMASYA’NIN MAKALAŞMASINDA KÜLTÜREL
MİRAS’IN ÖNEMİ VE ATILMASI GEREKEN
ADIMLAR: BİR ÖN ÇALIŞMA**

Engin YAVUZ¹

Mustafa DAŞKIN²

Öz

Bir toplumun paylaşılan kimliği, kültürü ve tarihiyle bağlantılı olarak zaman içinde gelişen her somut ve soyut değer, kültürel miras olarak adlandırılabilir. Kentlerin tarihi, kültürel yapılar, arkeolojik alanlar, binalar, dil, gelenek, görenekler ve yöresel danslar gibi varlıklar kültürel miras kapsamında değerlendirilebilir. Kültürel mirasların nesiller arası aktarımı için kültürel olarak farkındalığın artırılması ve toplumun bilinçlendirilmesi büyük önem arz etmektedir. İstenilen farkındalık ve bilinç düzeyine ulaşmak için pazarlama, reklamcılık ve eğitim girişimlerine öncelik verilmelidir. Bu tarz çalışmalar ulusal ve uluslararası (UNESCO, ICCROM, ICOMOS vb.) kuruluşlar tarafından yakından takip edilmekte ve desteklenmektedir. Küreselleşmeyle birlikte kentler arasında da ekonomiden daha fazla pay alabilmek için yarış son hızıyla devam etmektedir. Bu nedenle kentler arasında sorumluluk alabilen, ekonomik, ticaret, turizm gibi alanlarda gelişmelere odaklanabilen ve kendi politikalarını hızlı bir şekilde uygulayabilen kentler gelişme gösterirken diğerleri ise küçülmeye devam etmektedir. Kendi potansiyelinin farkında olan ve bunu iyi bir şekilde pazarlayabilen, turizm yönünden çekiciliği olan kentler, kendilerini markalaştırabilmektedir. Amasya kenti, Hititler, Frigler, Persler, Romalılar, Bizanslılar, Selçuklular ve Osmanlılar başta olmak üzere birçok medeniyeti bünyesinde barındırmıştır. Bu tarihi derinlik sayesinde Amasya kenti, kültürel miras yönünden oldukça zengin bir potansiyele sahiptir. Çalışmanın amacı, Amasya’nın kültürel zenginliklerinin ulusal, uluslararası boyutta daha fazla nasıl bilinir olabileceğinin ve bunun Amasya’nın markalaşmasına nasıl katkı sağlayacağını ortaya çıkarılmasına rehberlik

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi, engin.yavuz@amasya.edu.tr

² Prof. Dr., Amasya Üniversitesi, mustafa.daskin@amasya.edu.tr

edebilecektir. Bu çalışma, ikincil veri kaynaklarından yararlanacak bir ön araştırmadır. Çalışma, Amasya kenti özelinde daha önce kapsamlı bir şekilde ele alınmadığı düşünüldüğünde önemli bulgular ve öneriler içerebilir. Turizm sektöründeki uygulayıcılar ve bu konudaki ilgili literatür için değerli bir kaynak görevi göreceği değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Pazarlama, Kültürel Miras, Şehir Markalaşması, Turizm, Amasya*

The Importance of Cultural Heritage in Branding

Amasya and Some Suggestions: A Preliminary Study

Abstract

Every tangible and intangible value that has developed throughout time in connection with a society's shared identity, culture, and history can be referred to as its cultural heritage. Cultural heritage can be used to assess the history of cities, cultural buildings, archeological sites, buildings, language, customs, traditions, local dances, and other comparable assets. The intergenerational transmission of cultural heritage greatly depends on increasing public awareness and cultural awareness. In order to achieve the appropriate level of awareness and consciousness, marketing, advertising, and education initiatives should be prioritized. International and national bodies (UNESCO, ICCROM, ICOMOS, etc.) encourage and closely monitor these studies. The competition between cities for a greater economic share is intensifying due to globalization. Because of this, cities that are able to assume responsibility for one another, concentrate on advancements in sectors like the economy, trade, and tourism, and swiftly execute their own policies are growing, while other cities are continuing to contract. Cities may brand themselves if they understand their own potential, are able to effectively promote it, and are appealing to tourists. Numerous civilizations have called the Central Black Sea region home, including the Hittites, Phrygians, Persians, Romans, Byzantines, Seljuks, and Ottomans. The city of Amasya has a wealth of possibilities in terms of cultural heritage because of this historical depth. The study's goal is to shed light on how Amasya's cultural diversity may be promoted both domestically and abroad, since this will

help with the region's branding. This study is a preliminary investigation that will make use of secondary data sources. The study includes significant findings and recommendations because it has never been thoroughly examined for Amasya. It will serve as a valuable resource for practitioners in the tourism industry and the pertinent literature in this regard.

Keywords: *Marketing, Cultural Heritage, City Branding, Tourism, Amasya*

SEYAHATNAMELER IŞIĞINDA AMASYA'DA DİN VE DİNÎ HAYAT

Esra OCAK¹

Muhammed Naim NAİM²

Öz

Seyahatnameler, seyyahın uğradığı ve gördüğü yerlerle ilgili siyasi, idari, coğrafi, kültürel, dinî hayatı vb. konularda önemli bilgiler veren eserlerdir. Bu türden eserlerde, özellikle sosyokültürel ve dinî hayatla ilgili orijinal bilgiler verilmektedir. İbn Battuta ve Evliya Çelebi'nin seyahatnameleri, bu eserlerdendir. İlki 14. yüzyılda ve ikincisi 17. yüzyılda kaleme alınmıştır. İbn Battuta, 22 yaşında Hac niyetiyle başlattığı seyahatini, Arap ülkeleri, Türk dünyası, Çin, Hindistan, Maldivler gibi çok geniş coğrafyada sürdürmüş ve bu bölgelerin siyasi, idari, sosyal, kültürel, dinî hayatı vb. ile ilgili önemli bilgiler vermiştir. Evliya Çelebi'nin seyahatnamesi ise Osmanlı coğrafyası hakkında önemli bilgiler veren nadide eserlerden biridir. Bu eserlerde, Anadolu'nun kadim kentlerinden biri olan Amasya ile ilgili de önemli notlara yer verilmiştir. Anadolu coğrafyasının en eski ve önemli yerleşim yerlerinden biri olan Amasya, Hititler başta olmak üzere birçok medeniyetin önemli kentlerinden biri olmuştur. Bu eserler ışığında Amasya'daki din ve dinî hayat, çalışmamızın ana konusunu oluşturmuştur. Bu çerçevede yine mezkûr iki seyahatname ışığında Amasya'daki dinî yapılar, sosyokültürel hayat ve ulema sınıfı ile tasavvuf erbabı, çalışmamızın konuları arasında değerlendirilecektir. Bu çerçevede mezkûr seyyahların yaşadığı ve yansıttığı şekliyle o dönemlerde Amasya halkı nezdinde yaşanan ve yaşatılmaya çalışılan dinî ve sosyokültürel hayatın incelenmesi amaçlanmıştır. Amasya özelinde sosyokültürel ve dinî hayatın ele alınması, çalışmamızı özgün kılan en önemli hususların başında gelmektedir. Çalışmamız, nitel yaklaşımlardan içerik analizi yöntemi

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Karabük Üniversitesi, lesraocak@gmail.com

²Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, naimnaimi@karabuk.edu.tr; buharaemirli@gmail.com

kullanılarak tertip edilmiştir. Bu çerçevede bu iki eserde Amasya'da dinî hayatın izleri, alim, sufilerin varlığı ile dinî kurumların genel durumdan bahsedilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Din Psikolojisi, Amasya, Dinî Hayat, Seyahatname.*

Religion And Religious Life In Amasya In The Travel Book

Abstract

Travelogues are works that provide important information about the political, administrative, geographical, cultural, religious life, etc. of the places the traveler visited and saw. These works provide original information especially about sociocultural and religious life. Ibn Battuta and Evliya Çelebi's travelogues are among these works. The former was written in the 14th century and the latter in the 17th century. Ibn Battuta, who started his journey at the age of 22 with the intention of Hajj, continued his travels in a wide geography such as Arab countries, the Turkish world, China, India, Maldives and gave important information about the political, administrative, social, cultural, religious life of these regions. Evliya Çelebi's travelogue is one of the rare works that provide important information about the Ottoman geography. These works also include important notes about Amasya, one of the ancient cities of Anatolia. Amasya, one of the oldest and most important settlements of Anatolia, has been one of the important cities of many civilizations, especially the Hittites. In the light of these works, religion and religious life in Amasya constitute the main subject of our study. In this framework, in the light of these two travelogues, religious structures, sociocultural life, the ulema class and Sufis in Amasya will be among the subjects of our study. In this framework, it is aimed to examine the religious and sociocultural life of the people of Amasya at that time as experienced and reflected by the aforementioned travelers. Addressing the sociocultural and religious life in Amasya is one of the most important aspects that make our study unique. Our study was organized using the content analysis method from qualitative approaches. In this framework, the traces of religious life in Amasya, the presence of scholars, Sufis and the general

situation of religious institutions will be discussed in these two works.

Keywords: *Psychology of Religion, Amasya, Religious Life, Travel Book.*

**SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ
IŞIĞINDA AMASYA'DAKİ ORGANİZE SANAYİ
BÖLGELERİNİN İNCELENMESİ**

Gizem KARAKAŞ YILMAZ¹

Buket BAYDAĞ²

Aslı ALTANLAR³

Öz

Bu çalışma, Amasya ilinde yer alan Merzifon, Suluova, Suluova Besi, A⁴masya ve Taşova Organize Sanayi Bölgeleri'nin (OSB) sürdürülebilirlik kriterleri doğrultusunda ekolojik, ekonomik ve toplumsal boyutlarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Sanayileşmenin çevresel etkilerinin artması, doğal kaynakların tükenmesi ve toplumsal sorunların derinleşmesi, sanayi bölgelerinin sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu bir şekilde planlanmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu bağlamda, Yeşil OSB ve Eko-Endüstriyel Park modelleri gibi yenilikçi yaklaşımlar, sürdürülebilir sanayi üretimi için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Çalışmanın temel araştırma soruları; Amasya'daki OSB'lerin mevcut durumlarının sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle ne ölçüde uyumlu olduğu, bu bölgelerin ekolojik, ekonomik ve toplumsal açıdan güçlü ve zayıf yönlerinin neler olduğu ve uluslararası iyi uygulama örneklerinin Amasya'daki OSB'ler için nasıl bir model oluşturabileceği üzerine odaklanmaktadır. Araştırma, betimsel analiz, literatür tarama ve saha çalışması yöntemlerine dayalı olarak gerçekleştirilmiş ve dört aşamalı bir metodolojik yaklaşım izlenmiştir. İlk aşamada, Amasya'daki OSB'lerin coğrafi, ekonomik ve sektörel özelliklerine ilişkin veriler toplanmıştır. İkinci aşamada, bu OSB'lerin mevcut durumları mekânsal analizlerle değerlendirilmiştir. Üçüncü aşamada, sürdürülebilirlik kriterleri doğrultusunda OSB'lerin güçlü ve

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Amasya Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, karakasgizem05@gmail.com

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Amasya Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, baydagbuket@gmail.com

³ Doç. Dr. Aslı Altanlar, Amasya Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, asli.altanlar@gmail.com; asli.altanlar@amasya.edu.tr

zayıf yönlerini belirlemek amacıyla SWOT analizi uygulanmıştır. Son aşamada ise elde edilen bulgular, uluslararası iyi uygulama örnekleriyle karşılaştırılmış ve Amasya'daki OSB'lerin sürdürülebilirlik düzeylerini artırmaya yönelik somut öneriler geliştirilmiştir. Bulgular, OSB'lerin tarım alanlarına, su kaynaklarına ve doğal çevreye olan etkilerinden, lojistik altyapı ve sektörel çeşitliliklerine kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Merzifon OSB'nin çevre dostu uygulamalar geliştirme potansiyeline sahip olduğu, ancak tarım alanlarına yakınlığı ve su kıtlığı gibi zayıf yönleri bulunduğu belirlenmiştir. Suluova OSB'nin yenilenebilir enerji projeleriyle çevresel sürdürülebilirlikte öne çıktığı, ancak tarım ve hayvancılık faaliyetlerinden kaynaklanan çevresel etkilerin yönetilmesi gerektiği tespit edilmiştir. Amasya ve Taşova OSB'lerin ise arkeolojik alanlara yakınlıkları nedeniyle çevresel riskler taşıdığı ortaya konulmuştur. Sonuç olarak, Amasya'daki OSB'lerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşabilmesi için tarım ve doğal alanların korunması, modern altyapı projelerinin hayata geçirilmesi, çevre dostu enerji uygulamalarının artırılması ve lojistik altyapının güçlendirilmesi önerilmektedir. Ayrıca, nitelikli iş gücü geliştirme programlarının teşvik edilmesi ve uluslararası iyi uygulama örneklerinden faydalanılması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu çalışma, Amasya'daki OSB'lerin sürdürülebilir kalkınma bağlamında değerlendirilmesine yönelik önemli bir rehber sunmakta ve sanayi politikalarının geliştirilmesine katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Sürdürülebilir Kalkınma, Yeşil Organize Sanayi Bölgeleri, Eko-Endüstriyel Park, Amasya.*

Examination Of Organized Industrial Zones (Oizs) İn Amasya İn The Light Of Sustainable Development Goals

Abstract

This study aims to evaluate the ecological, economic, and social dimensions of Organized Industrial Zones (OIZs) in Amasya Province, specifically focusing on Merzifon, Suluova, Suluova Livestock, Amasya, and Taşova OIZs, in alignment with sustainability criteria. The increasing environmental impact of industrialization, depletion of natural resources, and escalating

social challenges have made planning industrial zones by sustainable development goals essential. In this context, innovative approaches such as Green OIZ and Eco-Industrial Park models offer a crucial framework for sustainable industrial production. The primary research questions address the extent to which the current state of OIZs in Amasya aligns with sustainable development goals, the ecological, economic, and social strengths and weaknesses of these zones, and how international best practices can serve as a model for OIZs in Amasya. The research employed descriptive analysis, literature review, and field study methods, following a structured four-stage methodological approach. First, data on the geographical, economic, and sectoral characteristics of the OIZs in Amasya were collected. Second, spatial analyses were conducted to assess the current conditions of these OIZs. Third, SWOT analysis was applied to identify the strengths and weaknesses of the OIZs based on sustainability criteria. Finally, findings were compared with international best practices, and actionable recommendations were proposed to enhance the sustainability performance of the OIZs in Amasya. The findings highlight a broad range of impacts, including the effects of OIZs on agricultural lands, water resources, and the natural environment, as well as their logistical infrastructure and sectoral diversity. For instance, Merzifon OIZ shows potential for adopting environmentally friendly practices but faces challenges such as proximity to agricultural areas and water scarcity. Suluova OIZ is distinguished by its renewable energy initiatives, which enhance its environmental sustainability; however, the environmental impact of agriculture and livestock activities requires effective management. Amasya and Taşova OIZs were identified as posing environmental risks due to their proximity to archaeological sites. In conclusion, achieving sustainable development goals for OIZs in Amasya requires the protection of agricultural and natural areas, implementation of modern infrastructure projects, promotion of environmentally friendly energy practices, and strengthening of logistical infrastructure. Furthermore, the study underscores the importance of advancing workforce training programs and adopting

international best practices. This research provides an essential guide for assessing OIZs in Amasya within the framework of sustainable development and contributes to shaping industrial policy.

Keywords: *Sustainable Development, Green Organized Industrial Zones, Eco-Industrial Park, Amasya.*

**AMASYA ŞER'İYYE SİCİLLERİNDE GEÇEN
MAHALLE VE YER İSİMLERİ ÜZERİNE BİR
DEĞERLENDİRME**

Hadi BELGE¹

Öz

Amasya Şer'iyye Sicillerinde şehrin tarihini ve kültürünü yansıtan pek çok şahıs, mahalle ve yer ismine rastlanılmaktadır. Bunların bir kısmı geçmişin hatıralarını yaşatmak istercesine bugün hala kullanımda iken bir kısmı ise bir yeri ya da mekânı tanımlama işlevini kaybetmiş ve unutulmuştur. Bu şekilde sicillerde geçen ancak bugün kullanılmayan yaklaşık kırka yakın mahalle ismi tespit edilmiştir. Oysa bu isimler kullanıldığı dönemde Amasya'nın sosyo-kültürel yapısına, ekonomik uğraşlarına işaret eden birtakım ipuçları içermektedir ki bunlar Amasya'nın tarihî ve kültürel özelliklerinden kaynaklanan turizm potansiyelinin ortaya çıkarılmasında ve pratikte şehre ve şehir halkına fayda sağlayan araçlar haline gelmesinde son derece önem arz etmektedir. Nitekim birtakım şahıs isimlerini ifade eden yer adları Amasya'da belli bir dönemde çok canlı bir sufi yaşamın varlığına delalet ederken bunlardan bazıları da üzerinde henüz fazlaca bir şey karalamadığımız hanedan hocalarına işaret etmektedir. Lalalık kurumu başlığı altında sunulan veriler bilhassa Amasya'nın şehzade şehri kimliğini kazanmasına neden olan devirlerin aydınlatılması çalışmalarına katkı sağlayacak niteliktedir. Diğer taraftan Şamlar ve Helkis gibi mahalle isimleri Amasya'nın tarihsel dönemde etnik ve dinî çeşitliliği ile ilgili tarihine ışık tutarken; Kazgancı, Bozahane, Devehane gibi mahalle isimleri ve Sıraböcekane adı verilen mevkii ismi de kentin ekonomik faaliyetlerine, ticarî hayatına ve üretim ilişkilerine dair veriler içermektedir. Amasya toplumunun etnik çeşitliliğinin kültürel zenginliğe bir yansımaları olarak kabul edilmesi gereken yer isimleri de dikkati çekmektedir ki Drabut bu mekân isimlerinden bir tanesidir. Bu

¹ Doç. Dr., Amasya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, hadi.belge@amasya.edu.tr

çalışma, verilen örneklerde görüldüğü üzere mahalle ve yer adlarından yola çıkılarak bir dönem okuması ve analizi gerçekleştirilmek üzere hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Amasya, mahalle, yer isimleri, toponimi, şer'îyye sicilleri*

An Evaluation On The Neighborhood And Place Names In The Amasya Court Record

Abstract

In the court records of Amasya, many personal, neighborhood and place names reflect the history and culture of the city can be found. While some of these are still in use today as if to keep the memories of the past alive, some have lost their function of defining a place or space and have been forgotten. In this way, approximately forty neighborhood names that are mentioned in the records but are not used today have been identified. However, these names contain some clues indicating the socio-cultural structure and economic activities of Amasya during the period they were used, which are extremely important in revealing the tourism potential stemming from the historical and cultural characteristics of Amasya and in practically becoming tools that benefit the city and its people. Indeed, while place names expressing the names of some individuals indicate the existence of a very lively Sufi life in Amasya at a certain period, some of these point to dynasty teachers about whom we have not yet written much. The data presented under the title of the institution of tutors will contribute to the studies that will shed light on the periods that caused Amasya to gain the identity of a prince's city. On the other hand, neighborhood names such as Şamlar and Helkıs shed light on the ethnic and religious diversity of Amasya in the historical period; neighborhood names such as Kazgancı, Bozahane, Devehane and the locality name Sıraböcekthane also contain data on the economic activities, commercial life and production relations of the city. The place names that should be accepted as a reflection of the ethnic diversity of Amasya society to the cultural richness also attract attention, Drabut being one of these place names. This study was prepared to

Uluslararası Sosyal Bilimler Araştırmaları Sempozyumu II
Türkiye Yüzyılında Amasya

carry out a period of reading and analysis based on the neighborhood and place names as seen in the examples given.

Keywords: *Amasya, neighborhood, place names, toponymy, court/judge records*

AMASYALI FEDAİ KOÇ (OZAN FEDAİ) VE SÖZLÜ TARİH BAĞLAMINDA FEDAİ'NİN ŞİİRLERİ

Hatice SARGIN¹

Öz

1956'da Amasya'nın Sarımeşe (Efte) köyünde dünyaya gelen Ozan Fedai, ortaokuldan mezun olmuştur. Evlendikten sonra Almanya'ya gitmiş ve bir yıl sonra 1976'da askerliğini Türkiye'de yaptıktan sonra tekrar Almanya'ya dönmüş ve sanatını burada icra etmeye devam etmiştir. Sanatını Türkiye ve Almanya'da sürdürerek çeşitli ödüller almıştır. Şiirlerini saz eşliğinde söyleyen Fedai, ismini Amasya'nın Yassıçal beldesinde vefat eden Âşık Fedaî'den almış ve ismi Fedai olunca ustası olarak gördüğü Âşık Reyhani ona Fedaî mahlasını vermiştir. Değişik programlara katılan Fedaî, Almanya'dan yurda döndükten sonra yaşamına Amasya'da devam etmiştir. Şiirlerinin temasını genellikle vatan, millet, gurbet, hasret, tarihi olaylar ve Türklük, şehitlik gibi temalar oluşturmıştır. Ayrıca dinî-tasavvufî, bireysel konularda da şiirler söylemiştir. Özellikle toplumsal konular üzerine şiirleri olan Ozan Fedaî; sosyal, kültür, siyasi tarih açısından önemli şiirleri ile öne çıkmıştır. Bu tarihi olaylardan özellikle dünya genelinde Türklere yapılan işkenceleri, Arap baharını, Uygur, Kırım, Filistin'in yaşadığı tarihsel olayı, genel Türk tarihini, Amasya'nın ve Sivas'ın tarihini, Çanakkale Savaşını, Sarıkamış olayını, Cumhuriyet, Atatürk ve On Kasım'ı, Türkiye Yüzyılımı sosyal tarih içinde alınabilecek Marmara, Maraş ve Pakistan depremini şiirlerinde işlemiştir. Genel olarak geçmişten günümüze Türk tarihini şiirlerinde işleyen ve 4 Mart 2024'te 65 yaşında vefat eden Fedai'nin yaşamına ve şiirlerine araştırma neticesinde kitaplardan ve facebook sayfasından ulaşılmıştır. Çalışmada düz anlatım ve araştırma gibi yöntemlere başvurularak âşığın şiirleri sözlü tarih bağlamında değerlendirilmiştir.

¹ Dr., Çankırı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni (MEB), haticesar07@gmail.com

Anahtar Kelimeler: Çanakkale, Cumhuriyet, Tarih, Deprem, Amasya.

**Fedai Koç From Amasya (Minstrel Fedai) And
Fedai's Poems In The Context Of Oral History**

Abstract

Ozan Fedai, who was born in 1956 in the Sarımeşe (Efte) village of Amasya, graduated from secondary school. After getting married, he went to Germany and after completing his military service in Turkey a year later in 1976, he returned to Germany and continued to practice his art there. He continued his art in Turkey and Germany and received various awards. Fedai, who read his poems accompanied by a saz, took his name from Âşık Fedai, who died in the Yassıçal town of Amasya, and when his name became Fedai, Âşık Reyhanî, whom he saw as his master, gave him the pen name Fedai. Participating in various programs, Fedai continued his life in Amasya after returning home from Germany. His poems generally consisted of themes such as homeland, nation, exile, longing, historical events, Turkishness, and martyrdom. He also wrote poems on religious, mystical and personal subjects. Ozan Fedai, who especially wrote poems on social issues, came to the fore with his poems that are important in terms of social, cultural and political history. Among these historical events, he especially dealt with the tortures inflicted on Turks all around the world, the Arab Spring, the historical events experienced by Uyghurs, Crimea and Palestine, general Turkish history, the history of Amasya and Sivas, the Battle of Gallipoli, the Sarıkamış incident, the Republic, Atatürk and November 10, the Turkish Century and the Marmara, Maraş and Pakistan earthquakes, which can be included in social history, in his poems. The life and poems of Fedai, who generally covered Turkish history from past to present in his poems and passed away on March 4, 2024 at the age of 65, were accessed through books and his Facebook page as a result of research. In the study, the poet's poems were evaluated in the context of oral history by using methods such as plain narration and research.

Keywords: Çanakkale, Republic, History, Earthquake, Amasya.

**KÜLTÜR VE SANAT ETKİNLİKLERİNE ERİŞİMİN
KENTSEL AİDİYETİN ŞEKİLLENMESİNE ETKİSİ:
AMASYA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE
BİR İNCELEME**

Hüsra SUSLU¹

Hira Ecem AYDEMİR²

Beyza KARAÇAM³

Erdoğan DURUKAN⁴

Aslı ALTANLAR⁵

Öz

Kentler, yalnızca fiziksel mekânlardan ibaret olmayıp, toplumsal ve kültürel bağların kurulduğu, bireylerin kimlik ve aidiyet geliştirdiği dinamik sistemlerdir. Kültürel etkinlikler, bireylerin hem kişisel gelişimine katkı sağlamakta hem de yaşadıkları kentle olan bağlarını güçlendirmektedir. Özellikle gençlerin kültürel ve sanatsal etkinliklere katılımı, kentsel aidiyetin güçlenmesi ve kent yaşamına aktif katılım açısından belirleyici bir faktördür. Kültürel mekânlar, bireyler arası sosyal etkileşimi artırarak kent kimliğinin korunmasına ve gelişmesine katkıda bulunmakta, sanatsal ve kültürel faaliyetler ise bireyler arasında köprü görevi görerek kentsel toplulukların sosyal sürdürülebilirliğini desteklemektedir. Bu çalışmada, Amasya'daki üniversite öğrencilerinin kültürel mekânlara erişimi, kültür-sanat etkinliklerine yönelik memnuniyetleri, kültürel faaliyetlere katılım düzeyleri ve bu faktörlerin kentsel aidiyet üzerindeki etkileri incelenmiştir. Araştırma kapsamında 717 öğrenciye yüz yüze anket yapılmış ve toplanan veriler betimsel istatistiksel yöntemler kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular, öğrencilerin büyük bir kısmının kültürel etkinliklere katılım konusunda çeşitli engellerle karşılaştığını ortaya koymaktadır. Öğrencilerin %26,7'sinin kültürel faaliyetlere yılda bir kez ya da daha az sıklıkta katıldığı tespit edilmiştir.

¹ Amasya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, husrasuslu2323@gmail.com

² Richart Mimarlık, hiraecemaydemir@gmail.com

³ Amasya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, karacambeyza@gmail.com

⁴ MUAD Planlama Mimarlık, durukanerdogan52@gmail.com

⁵ Doç. Dr., Amasya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, asli.altanlar@amasya.edu.tr

Ayrıca, öğrencilerin %52,9'u yaşadıkları bölgede yürüme mesafesinde kültürel tesis bulunmadığını, %41,4'ü ise mevcut tesisleri kullanmadığını belirtmiştir. Öğrenciler, kültürel faaliyetlere katılamama nedenlerini zaman yetersizliği (%24), giriş ücretlerinin yüksekliği (%8,5), bilgi eksikliği (%6,4), kültürel faaliyetlerden haberdar olmama (%6,4), ulaşım zorlukları (%6,3) ve maddi olanaksızlıklar (%5,2) olarak ifade etmişlerdir. Katılımcıların %43,8'i kültürel etkinliklere yürüyerek, %41,8'i ise toplu taşıma araçlarını kullanarak gitmeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Araştırma bulguları kültürel etkinliklere düzenli katılımın öğrencilerin kentsel aidiyet duygusunu güçlendirdiğini göstermektedir. Kültürel mekânlara yürüme mesafesinde erişebilen öğrenciler ile ulaşım sorunu yaşayanlar arasında aidiyet düzeyi açısından anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Kültürel etkinliklere haftalık veya aylık düzenli olarak katılan öğrencilerin aidiyet puanlarının, nadiren veya hiç katılmayan öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgular doğrultusunda kültürel mekânlara erişimin kolaylaştırılması ve etkinliklerin daha geniş kitlelere ulaştırılması önerilmektedir. Kültürel faaliyetlerin stratejik noktalarda konumlandırılması ve katılımı teşvik eden düzenlemelerin hayata geçirilmesi, öğrencilerin bu etkinliklere daha aktif şekilde dahil olmasını sağlayacaktır. Kültür-sanat etkinliklerine düzenli katılım, bireylerin kentle bağlarını güçlendirerek kentsel aidiyet duygusunu pekiştirmektedir. Bu nedenle, Amasya'da kültürel etkinliklere katılımı artırmak için görünürlüğün artırılması ve erişilebilirliğin hem fiziksel hem de ekonomik boyutlarıyla desteklenmesi önem taşımaktadır. Bu adımlar, kentsel kimliği güçlendirecek ve kültürel sürdürülebilirliğe katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kent kimliği, Kentsel aidiyet, Kültür ve sanat mekânları, Kültürel etkinliklere erişim, Üniversite öğrencileri, Amasya.

**The Impact Of Access To Culture And Artistic Activities
On The Formation Of Urban Belonging: A Study Of
Amasya University Students**

Abstract

Cities are not just physical spaces; they are dynamic systems in which social and cultural ties are formed and individuals develop a sense of identity and belonging. Cultural activities contribute to the personal development of individuals while strengthening their connection to the city where they live. In particular, the participation of young people in cultural and artistic activities is a key factor in strengthening their sense of belonging to the city and promoting active engagement in urban life. Cultural venues encourage social interaction between individuals and contribute to preserving and developing urban identity. In turn, artistic and cultural activities act as a bridge between individuals, supporting the social sustainability of urban communities. This study examined the access of university students in Amasya to cultural facilities, their satisfaction with cultural and artistic events, their level of participation in cultural activities, and the impact of these factors on their sense of belonging to the city. The research involved a face-to-face survey of 717 students. The data collected was analysed using descriptive statistical methods. The results show that many students face various barriers to participating in cultural activities. It was found that 26.7% of participants join in cultural activities once a year or less. In addition, 52.9% of participants reported that there were no cultural facilities within walking distance of where they lived, while 41.4% reported that they did not use the available facilities. The reasons given by participants for not participating in cultural activities were lack of time (24%), high entrance fees (8.5%), lack of information (6.4%), lack of awareness of cultural activities (6.4%), transport difficulties (6.3%) and financial constraints (5.2%). In addition, 43.8% of respondents indicated that they prefer to walk to cultural events, while 41.8% prefer public transport. The research shows that regular participation in cultural activities strengthens students' sense of belonging to the city. Regarding their level of attachment to the

city, a significant difference was found between students who had cultural venues within walking distance and those who had transport difficulties. Students who participated in cultural activities weekly or monthly had higher belonging scores than those who rarely or never participated. Based on these findings, it is recommended to facilitate access to cultural venues and to extend the reach of events to a wider audience. Placing cultural activities in strategic locations and implementing policies that encourage participation will enable students to become more actively involved in these events. Regular participation in cultural and artistic activities strengthens people's links with the city and increases their sense of belonging to the city. Therefore, increasing the visibility of cultural events in Amasya and promoting accessibility in both physical and economic terms is crucial. These steps will strengthen urban identity and contribute to cultural sustainability.

Keywords: *Urban identity, urban belonging, cultural and artistic places, access to cultural activities, university students, Amasya.*

**KALKINMADA ÖNCELİKLİ YÖRELERDE
UYGULANAN GELİŞME POLİTİKALARI: AMASYA
İLİ ÖRNEĞİ**

İsmet TÜRKMEN¹

İsmail ÖZER²

Öz

Gelişmiş ve gelişmekte olan bütün ülkelerde karşılaşılabilen sosyo-ekonomik sorunların başında bölgelerarası dengesizlik ve bölgelerarası kalkınmışlık farkı gelebilmektedir. Bu bağlamda daha fazla kabul gören gerçeklik ise, bölgelerarası dengesizliklerin ve bölgelerarası kalkınmışlık farklarının az gelişmiş ülkelerde daha kronik seviyelerde olmasıdır. Bu maksatla başta az gelişmiş ülkelerin çoğu bölgelerarası dengesizliklerini gidermek amacıyla, dengeli kalkınmayı sağlayabilmek ve yatırımları geri kalmış bölgelere yönlendirmek için çözüm arayışı içine girmektedirler. “*Planlı Kalkınma*” çalışmalarının başlatıldığı 1960’lı yıllarda, Türkiye’nin de temel sosyo-ekonomik sorunları arasında, bölgesel dengesizlik ve bölgesel kalkınmışlık farklılıklarına işaret edilmektedir. Ülkemizde kalkınma planlarının temelinde yatan düşünce, ulaşılmak istenen hedeflere ülkenin imkanları açısından makul bir büyüme hızının seçiminden sonra, gerekli yatırım ve tasarruf hedeflerini saptayarak iktisadi politika tedbirlerini belirlemekten ibarettir. Türkiye, gelişmekte olan ülkeler arasında planlama çalışmalarına ilk başlayan ülke olmasına rağmen, bölgesel dengesizlik, Türkiye’nin güncel sorunu olmaya devam etmektedir. Yapılan bu çalışmanın öncelikli amacı bir ülke yatırımlarının bölgeler arası dağılımında, ekonomik kalkınma açısından, bölgeler arası dengesizliğin olup olmadığını göstermektir. Araştırmada ele alınan veriler dahilinde, Türkiye’de Planlı Dönem Yılları arasında Amasya’ya yapılan yatırımlar ve bunların ülke ekonomisi içindeki yerinin saptanabileceği ve çeşitli sektörlerle yönelik yapılan yatırımların ilin kalkınmasıyla paralellik gösterip göstermediği gibi neticelere ulaşılması ümit

¹ Prof.Dr., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, ismet.turkmen@gop.edu.tr

² Dr. Öğr. Üyesi, Ordu Üniversitesi, ismailozer@odu.edu.tr

edilmektedir. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de bölgeler arasında var olan dengesizlikleri gidermek için uygulanan bölgesel kalkınma politikalarına yer vermekte olan çalışmaları, Kalkınma Bakanlığı Kütüphane ve Dokümantasyon Şubesi verilerinden hareketle ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: *Amasya, Plan, Kalkınma, Kalkınma Planları, Devlet Planlama Teşkilatı*

Development Policies Applied In Priority Regions In Development: Amasya Province Example

Abstract

Interregional unbalance and the distinction of interregional development are socio-economic problems which might be encountered in all developed and developing countries. But interregional unbalances and the distinction of interregional development are at less chronic levels in underdeveloped countries. In order to cope with interregional unbalances and to provide balanced development and to orient the investment through underdeveloped regions, several countries have applied for the various tools and mechanism such as incentive and encouragement. By means of these s, it is tried to invest to determined region or regions by either private sector or the state. The fundamental idea of the plan's development plans consists of determining the economic policy implementation by determining the necessary investment and savings targets, after selecting a reasonable growth rate for the target country to be achieved. In this respect, among basic socio-economic problems of Turkey, regional unbalances and regional development distinction are available and these problems sometimes may be the uppermost level. Investments made in any country, that country is a close relation between the growth rate is known. Interregional distribution of investment in a country that, in terms of economic development, whether the imbalance between regions shows. Our research, Planned Quarter Year between Amasya Province in the investment and their country's economy in the place to be determined, the various sectors for investment in regional prevention in parallel whether in the country, inter-regional disparities increased and not increased in reach conclusions let us hope that you can have. In this study, it

is concluded that regional development plans, which have been implemented as a part of general economical policies in Turkey, can't achieve the expected performance for reduction in regional disequilibrium. In this paper it is appeared that the regional planning policies which have been implemented until now should be redesigned.

Keywords: *Amasya, Plan, Development, Development Plans, State Planning Organization*

**AMASYA'YA GELEN BAHARIN MİHRÎ HATUN'UN
DİLİNDEN VE GÖNLÜNDEN DİVANİ'NDAKİ
İZDÜŞÜMLERİ**

Kamile ÇETİN¹

Öz

Bir gelenek edebiyatının mahsulü olan Klasik Türk şiiri ve bu geleneğin şairleri denildiğinde akla daha çok erkek müellifler gelmektedir. Bununla birlikte, Zeynep Hatun, Mihrî Hatun, Leyla Hanım, Şeref Hanım, Adile Sultan, Fıtnat Hanım gibi söz konusu şiir geleneğinin Divan sahibi hanım şairleri de bir gerçeklik olarak dikkati çekmektedir. Bir divan teşkil edecek kadar şiirleri bulunan ve Amasya'da dünyaya gelen, yine bu şehirde vefat eden Klasik Türk edebiyatının hanım şairlerinden biri olan Mihrî Hatun, 15. yüzyıl ediplerindendir. Mihrî, hakkında bilgi veren kaynakların belirttiği üzere, iyi bir eğitim almış, devrinin sanatkârları, diğer şiir erbabı ve devlet adamlarıyla tanışıp onlarla fikir alışverişinde bulunmuştur. Şair, kendi devrinden başlayarak şiirlerinde hayalî olanın yanında, gerçek hayattan alınan son derece canlı sahnelerle yer vermek gibi bir özelliğiyle dikkati çekmiştir. Nitekim Mihrî Hatun, çağının oldukça ilerisinde bir tavır sergileyerek şiirlerinde hakiki hislerini aksettirmeyi başarmıştır. Mihrî Hatun'un Divanı'ndan başka Tazarru'-nâme adlı bir eseri daha vardır. Tebliğde, şairin Divanı'nda tabiatın canlandığı ve aynı zamanda insan gönlüne coşku, şevk, aşk gibi çeşitli tezahürlerle yansıdığı bir mevsim olan baharın hangi özellikleriyle tasvir edildiği dikkatlere sunulacaktır. Aynı zamanda ilkbaharın Mihrî'nin içinde doğup büyüdüğü bir şehir olan Amasya ile birleşerek şiirlerinde nasıl bir akis bulduğu ve bu yansımanın bir hanım şair hassasiyeti taşıyıp taşımadığı konusuyla birlikte ele alınmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Mihrî Hatun, Amasya, Göynücek, Bahar, Tasvir*

¹ Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, kamilecetin@sdu.edu.tr

**Projections Of Spring Coming To Amasya In Mihri
Hatun's Divan From Her Voice And Heart**

Abstract

When it comes to Classical Turkish poetry, which is the product of a literature of tradition, and the poets of this tradition, mostly male authors come to mind. However, female poets such as Zeynep Hatun, Mihrî Hatun, Leyla Hanım, Şeref Hanım, Adile Sultan, and Fitnat Hanım, who produced divans within this tradition, also stand out as a reality. Mihrî Hatun, one of the female poets of Classical Turkish literature, was a 15th century poet who was born in Amasya and passed away in the same city, possessing enough poems to constitute a divan. As stated by the sources that provide information about her, Mihrî received a good education, met and exchanged ideas with the artists, other poets and statesmen of her time. Starting from her own time, the poet drew attention with her characteristic of including extremely vivid scenes taken from real life as well as the imaginary in her poems. As a matter of fact, Mihrî Hatun succeeded in reflecting her true feelings in her poems by displaying an attitude well ahead of her time. In addition to her Divan, Mihrî Hatun also wrote another work called Tazarru'nâme. In the present paper, the characteristics of spring, a season in which nature comes to life and at the same time is reflected in the human heart with various manifestations such as enthusiasm, fervor and love in the Divan of the poet, will be presented to the attention of the reader. It will also be discussed how spring is reflected in Mihrî's poems by merging with Amasya, the city in which she was born and raised, and whether this reflection carries the characteristics of a female poet.

Keywords: *Mihrî Hatun, Amasya, Göynücek, Spring, Depiction*

**XV YÜZYIL ŞAİRİ AMASYALI ABDULVASİ
ÇELEBİ’NİN “HALİLNAME” MESNEVİSİNDE MEDH
ÖZELLİKLERİ**

Könül HACIYEVA¹

Öz

Türkçe mesnevi yazma geleneğinin yüzyıllar önce Yusuf Balasagunlu ile başladığını vurgulamak önemlidir. Ortaçağ Türk edebiyatında yazılan mesneviler içerik bakımından çok çeşitli konuları kapsar. Savaş, kahramanlık, seyahat, tasavvuf, ilahi aşk ve eğlence gibi temaları işleyen çok sayıda mesnevi yazılmıştır. 15. yüzyıl edebi sanat ortamını karakterize eden önemli husus şairler tarafından mesnevi yazımının tercih edilmesidir. Bu yüzyılda dinî-ahlâkî-didaktik konuları daha çok işleyen, mesnevi türünde eserler ortaya çıkmıştır. Dönemin en az tanınan şairlerinin eserlerinde bile dinî ve tasavvufî konuları işleyen mesnevilerin bulunduğunu görüyoruz. Elbette tasavvufun gelişmesi, tasavvuf şiirine duyulan ilgi, sufi ideolojisinin içsel özgürlüğe, manevî mükemmelliye, insanı yüce bir varlık olarak görmeye verdiği önemin de burada rolü vardır. 15. yüzyıl mesnevileri, sanatsal parlaklıkları ve ilgi çekici, zengin temalarıyla dikkat çeker. On beşinci yüzyıl edebî ortamında mesnevi yazma geleneğinin kuvvetlendiğini ve bu sürecin o asırdaki edebi ortamın temel özelliklerinden biri olan eski devir edebiyatının şiir geleneklerine dayalı olarak gerçekleştiğini söyleyebiliriz. Şairlerin her birinin, eserlerinde belirgin bir şekilde kendini gösteren dil ve anlatım açısından üslup özellikleri, kendine has şiirsel nitelikleri vardır. Bu nedenle 15. yüzyılda yazılan mesneviler sanatsal üslupları ve ilgi çekici zengin temalarıyla ön plana çıkmaktadır. Döneme ait dini-ahlaki içerikli mesnevilerden biri de Amasyalı Abdulvasi Çelebi’nin 1414’de bitirdiği “Halilname” eseridir. Bildiğimiz üzere, Amasya o yıllarda Osmanlı devletinin merkezi idi ve Amasyalı Abdulvasi Çelebi Sultanın himayesinde faaliyet gösteren şairlerdendi. Amasyanın kültürel mirasını oluşturan

¹ Prof.Dr., Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi,
konulhaciyeva75@gmail.com

edebi eserler içerisinde islami konuda olması ve dönemin bir çok olaylarına değinilmesi açısından önem arz eden “Halilname” medhiye özellikleri taşımaktadır. 3693 beyit hacminde olan eserin konusunu Hazreti Halil İbrahim’in hayatı teşkil ediyor. Sultan Çelebi Mehmet’in veziri Bayezid Paşa’nın teşviki ile yazılan mesnevinin bir diğer adı “Tevarih”tir. Eserin mukaddimesinde Çelebi Mehmet’e ve Bayezid Paşa’ya ithafen yazılmış olan duanmeler yer almaktadır. “Halilname” mesnevisinin kaleme alındığı dönem Çelebi Mehmet ile Çelebi Musa arasındaki savaşların yaşandığı tarihlere denk geldiği için eser Sultanın azminin, adaletinin ve zaferlerinin medhini de içermektedir. Kanaatimizce “Halilname” mesnevisi, dili, üslubu, konusu, mesajları ve sosyal içeriğiyle Türk edebiyatı için önem arz eden değerli bir eser olmakla beraber, yeni bilimsel araştırmalara konu olabilecek niteliğe sahiptir.

Anahtar Kelimeler: *Amasya, Abdulvasi Çelebi, mesnevi, Hazreti Halil İbrahim, medh*

Features Of Praise In The “Halilname” Mesnevi Of The 15th Century Poet Abdulvasi Çelebi From Amasya

Abstract

It is important to emphasize that the tradition of writing mesnevi in Turkish began centuries ago with Yusuf Balasagunlu. Mesnevis written in medieval Turkish literature cover a wide range of subjects in terms of content. Many mesnevis were written dealing with themes such as war, heroism, travel, mysticism, divine love and entertainment. An important feature that characterizes the literary art environment of the 15th century is the preference of poets for mesnevi writing. In this century, works in the mesnevi genre emerged, dealing more with religious-moral-didactic subjects. We see mesnevis dealing with religious and mystical subjects even in the works of the least known poets of the period. Of course, the development of mysticism, the interest in mystical poetry, and the importance that the Sufi ideology gave to inner freedom, spiritual perfection and seeing the human as a sublime being also played a role in this. The mesnevis of the 15th century attract attention with their artistic brilliance and interesting and rich themes. We can say that the tradition of mesnevi writing

was strengthened in the literary environment of the fifteenth century and that this process took place based on the poetic traditions of old period literature, which was one of the basic characteristics of the literary environment of that century. Each of the poets has stylistic characteristics and unique poetic qualities in terms of language and expression that clearly manifest themselves in their works. For this reason, mesnevis written in the 15th century stand out with their artistic styles and interesting and rich themes. One of the mesnevis with religious-moral content of the period is the work "Halilname" by Abdulvasi Chelebi of Amasya, completed in 1414. As we know, Amasya was the center of the Ottoman Empire in those years and Abdulvasi Chelebi of Amasya was one of the poets who worked under the patronage of the Sultan. Among the literary works that constitute the cultural heritage of Amasya, "Halilname" is important in terms of being on an Islamic subject and touching on many events of the period, and has the characteristics of a eulogy. The subject of the work, which is 3693 couplets in volume, is the life of Halil Ibrahim(p.b.u.h.) is the other name of the mesnevi, which was written with the encouragement of Sultan Chelebi Mehmet's vizier Bayezid Pasha. The introduction of the work includes prayletters dedicated to Chelebi Mehmet and Bayezid Pasha. Since the period in which the "Halilname" mesnevi was written coincides with the dates of the wars between Chelebi Mehmet and Chelebi Musa, the work also includes a praise of the Sultan's determination, justice and victories. In our opinion, the "Halilname" mesnevi is a valuable work that is important for Turkish literature with its language, style, subject, messages and social content, and it has the quality to be the subject of new scientific research.

Keywords: *Amasya, Abdulvasi Chelebi, mesnevi, Halil Ibrahim(p.b.u.h.), praise*

AMASYA DARÜŞŞİFASI (BİMARHANE)

Kübra GÜÇYETMEZ KIRCA¹

Öz

Amasya, Selçuklu, İlhanlı, Beylikler ve Osmanlı dönemlerinde ticari faaliyetleri gelişerek kentte bulunan bilim insanları ve jeopolitik konumu ile önemli bir merkez haline gelmiştir. Kentin yetiştirdiği devlet adamları ve bilim insanları, yöneticilerin her zaman dikkatini çekmiş ve bölgeye olan ilgisini artırmıştır. 12. ve 15. yüzyıllar arasında kentte yoğunlaşan imar faaliyetleri ve özellikle şehzadelerin Amasya’da yetişip Osmanlı Devleti’ne padişah olarak başkente gitmeleri, Amasya’nın önemini ve bu dönemlerde şehre verilen değeri göstermektedir. Amasya Darüşşifası (Bimarhane), Amasya merkezde, Yeşilırmak’a paralel ve dik uzanan bir konumdadır. İlhanlılar dönemi eserlerinden biri olup, İlhanlı hükümdarı Olcayto ve eşi İldus Hatun adına köleleri Amber Bin Abdullah tarafından yaptırılmıştır. Hem tıbbi tedavi merkezi hem de eğitim veren bir kurum olarak tasarlanmış bu yapı, Osmanlı öncesi dönemin önemli örneklerinden biridir. Amasya Darüşşifası 14. yy. tipik mimari özelliklerini taşır. Bimarhanenin mimarisi ve süsleme özellikleri geleneksel Selçuklu ve İlhanlı tarzlarının izlerini taşır. Yapı, geniş bir avlu etrafında düzenlenmiş odalar ve revaklarla çevrilidir. Her bir odanın farklı bir tedavi amacıyla kullanıldığı, özellikle zihinsel hastalıkların tedavisi için müzik ve su sesinin önemli bir terapi aracı olarak kullanıldığı bilinmektedir. Ayrıca, yapının içinde yer alan şifa havuzları, hasta odaları ve tedavi birimleri, İlhanlılar döneminin sağlık anlayışını yansıtan önemli unsurlardır. Bimarhanenin süslemeleri de dönemin estetik anlayışını gözler önüne serer. Özellikle duvarlarda ve kapılarda yer alan geometrik motifler, bitkisel desenler ve arabesk figürler, özellikle İlhanlı sanatının etkilerini taşır. Taş işçiliği oldukça dikkat çekicidir. Türk-İslam sanatının geleneksel çizgilerini takip eden bu süslemeler hem estetik hem de

¹ Amasya Üniversitesi Tasarım MYO Mimari Restorasyon Programı Öğretim Görevlisi, kubra.gucyetmez@amasya.edu.tr

kozmozolojik anlam taşır. Bimarhane, sadece tıbbi bir yapı olmanın ötesinde, dönemin sosyal ve kültürel hayatına dair de önemli bilgiler sunar. Sağlık hizmetlerinin yanı sıra, bir öğrenim merkezi olarak da işlev gören bu yapı, hem eğitim hem de tedavi işlevini aynı anda taşır. Amasya Darüşşifası (Bimarhane), İlhanlılar dönemi mimarisinin ve kültürünün önemli bir yansıması olarak, günümüzde de tarihî bir miras olarak korunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Amasya, Selçuklu, İlhanlı, Dönem, Amasya Darüşşifası, Tıp, Medrese*

Amasya Darüşşifası (Bimarhane)

Abstract

During the Seljuk, Ilkhanid, Principalities and Ottoman periods, Amasya developed its commercial activities and became an important center with its scientists and geopolitical position. The statesmen and scientists raised by the city always attracted the attention of the rulers and increased their interest in the region. Between the 12th and 15th centuries, the intensified construction activities in the city and especially the fact that the princes were raised in Amasya and went to the capital as sultans of the Ottoman Empire shows the importance of Amasya and the value given to the city during these periods. Amasya Darüşşifa (Bimarhane) is located in the center of Amasya, parallel and perpendicular to Yeşilırmak. It is one of the works of the Ilkhanid period and was built on behalf of the Ilkhanid ruler Olcayto and his wife Ildus Hatun by their slave Amber Bin Abdullah. Designed as both a medical treatment center and an educational institution, this building is one of the important examples of the pre-Ottoman period. Amasya Darüşşifa has typical architectural features of the 14th century. The architecture and ornamentation of the bimarhane bear traces of traditional Seljuk and Ilkhanid styles. The building is surrounded by rooms and porticoes arranged around a large courtyard. It is known that each room was used for a different treatment purpose, and that music and the sound of water were used as an important therapy tool, especially for the treatment of mental illnesses. In addition, the healing pools, patient rooms

and treatment units within the building are important elements reflecting the health understanding of the Ilkhanid period.

The decorations of the bimarhane also reveal the aesthetic understanding of the period. Especially the geometric motifs, floral patterns and arabesque figures on the walls and doors are influenced by the Ilkhanid art. The stonework is quite remarkable. Following the traditional lines of Turkish-Islamic art, these decorations carry both aesthetic and cosmological meaning. The Bimarhane is not only a medical building, but also provides important information about the social and cultural life of the period. In addition to health services, this building also functions as a learning center, providing both education and treatment at the same time. Amasya Darüşşifa (Bimarhane), as an important reflection of the architecture and culture of the Ilkhanid period, is still preserved today as a historical heritage.

Keywords: *Amasya, Seljuk, Ilkhanid, Period, Amasya Darüşşifa, Medicine, Madrasa*

VAKIF GELENEĞİNE YENİDEN CAN VERMEK: ÇOCUKLARI SÜNNET ETTİRME VAKFI ÖRNEĞİ

Mahmut DELEN¹

Öz

Vakıf geleneği, Türk kültür hayatının öncü saiklerinden biri olarak bilinmektedir. Temel motivasyonu topluma fayda sunmak olan vakıflar, dinamik yapısı ile pek çok kamusal işlevi yerine getirmiştir. Vakıf senetlerinde belirtilen amaçlar doğrultusunda kendi işleyişi, iş tutuşu ve ekonomik olarak kendini finanse eden özerk yapısı ile yüzlerce yıl değer üretimine aralık vermeksizin devam eden vakıflar, Türk şehir hayatında yaşanan birtakım kırılmalar sebebi ile işlevini gün geçtikçe kaybetmiş; XXI. yüzyılda, geçmişteki parlak günlerini aratır olmuştur. Vakıfların toplum ve kültür hayatını canlı tutan faaliyetlerinin kesintiye uğraması ile birlikte ürettiği değerlerin yerine yenileri de konulamamıştır. Kelime manası “durmak” kökünden gelen vakıfların ilelebet halka hizmet vermesi için kurulduğu düşünüldüğünde günümüzde geline durumun oluşturduğu boşluğun doldurulması zor görünmektedir. Amasya’da 1496 yılında kurulmuş olan Çocukları Sünnet Ettirme Vakfı da Türk vakıf geleneğinin en latif örnekleri arasında bulunmaktadır. Söz konusu vakıf, yüzlerce yıl boyunca yardıma muhtaç ailelerin binlerce çocuğunu sünnet ettirmiş, eğlenceler düzenleyerek çocukların gönüllerini şenlendirmiştir. Fakat vakıf geleneğinin kan kaybetmesi ile bu kamu hizmeti durmuş ve işlevini zamanla sonlandırmıştır. Tokat Vakıflar Bölge Müdürlüğünün son dönemde gerçekleştirdiği çalışmalar ile üzerinden beş asırı aşkın zaman geçmiş olan bu gelenek, vakfiyenin hayır şartının yerine getirilmeye tekrar başlanması sonucunda Türk örfüne uygun olarak tekrar can bulmuştur. Araştırmada doküman analizi ile Amasya’da bulunan bu vakıf aracılığı ile son dönemde ortaya konan bahsi geçen faaliyetlerin bir geleneği tekrar nasıl canlandırdığı incelenmiş ve bu örnek

¹ Dr Öğretim Üyesi. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. _mahmut.delen@gop.edu.tr , Orcid: 0000-0002-7332-6971

üzerinden vakıf geleneğine olan ihtiyacın görünür hale gelmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Kültür, Vakıf, Gelenek, Amasya, Sultan II. Beyazıt.

Revitalising The Foundation Tradition: The Example Of Foundation Circumcising Children

Abstract

The foundation tradition is known as one of the leading motives of Turkish cultural life. Foundations, whose main motivation is to benefit the society, have fulfilled many public functions with their dynamic structure. The foundations, which have continued to produce value for hundreds of years without interruption with their own functioning, business behaviour and economically self-financing autonomous structure in line with the purposes specified in the foundation deeds, have lost their function day by day due to some ruptures in Turkish urban life; in the XXI century, they have been looking for the bright days of the past. With the interruption of the activities of foundations that keep the social and cultural life alive, the values produced by them could not be replaced by new ones. Considering that foundations, whose word meaning comes from the root ‘to stand’, were established to serve the public forever, it seems difficult to fill the gap created by the current situation. The Foundation for Circumcising Children, established in Amasya in 1496, is among the most elegant examples of the Turkish foundation tradition. The foundation in question circumcised thousands of children of needy families every year for hundreds of years, organised entertainment and cheered the hearts of children. However, with the loss of blood of the foundation tradition, this public service has stopped and its function has been terminated over time. With the recent activities of Tokat Regional Directorate of Foundations, this tradition, which has been over five centuries old, has been revived in accordance with the Turkish custom with the resumption of the fulfilment of the charity condition of the foundation. In the research, through document analysis, it was examined how the aforementioned activities carried out through this foundation in Amasya in the recent period revived a tradition and it was aimed

to make the need for the foundation tradition visible through this example.

Keywords: Folklore, Culture, Foundation, Tradition, Amasya, Sultan Beyazıt II.

OSMANLI ÖNCESİ AMASYA MEDRESELERİ

Mehmet AYAS¹

Öz

Orta Karadeniz Bölgesinde yer alana Amasya; Anadolu'nun eski yerleşim alanlarından biridir. Hititlerden başlayarak çeşitli uygarlıkların merkezi olmuştur. Kentin bilinen en eski adı, söylendiği biçimi ile günümüze kadar hiçbir değişikliğe uğramadan gelen Amasya'dır. Şehrin kimler tarafından ve ne zaman kurulduğu kesin olarak bilinmese de, şehrin ismi en eski kayıtlarda günümüzdeki gibi telaffuz edilmektedir. Tarihinin Hititler dönemine kadar uzandığı tahmin edilmektedir. Amasya Hitit Konfederasyonunu oluşturan 13 hükümetten biri olarak kayıtlarda yer almaktadır Helenistik dönemde Seleukhoslar zamanında bir süre başkentlik yapan Amasya, MÖ 63 yılında Roma İmparatorluğu'nun topraklarına katılmış ve MS 3. yüzyılda piskoposluk merkezi haline gelmiştir. 712 yılında Müslüman Araplar tarafından fethedilen şehir, kısa süre sonra Bizans İmparatoru III. Leo tarafından geri alınmıştır. Türklerin Amasya'yı tam olarak hangi tarihte fethettiği kesin olmamakla birlikte, Büyük Selçuklu ordusunun 1071 Malazgirt Savaşı'nı kazanması üzerine Sultan Alparslan'ın mahiyetinde bulunan üst düzey komutanlar, Anadolu içlerine doğru akınlara başlamıştır. Bu akınlar sonucunda Anadolu'daki Bizans egemenliği sona ermiş ve kazanılan topraklarda, fetihleri yapan komutanlar Selçuklu Devleti'nin izniyle içişlerinde bağımsız beylikler kurmuşlardır. Bu süreçte Amasya ve civarı Danişmend Ahmet Gazi tarafından fethedilerek bölgede Türk egemenliği dönemi başlamıştır. Danişmendliler'in yaklaşık yüzyıl süren egemenlik dönemi Selçuklu Sultanı II. Kılıç Arslan'ın 1175 yılında Amasya'yı ele geçirmesiyle sona ermiştir. Amasya da Selçuklu egemenliği altına girmiştir. II. Kılıç Arslan uzun süren saltanatı sırasında Selçuklu Devleti'ni on bir oğlu arasında paylaştırmıştır. Bu paylaşım sırasında Amasya Nizameddin Argunşah'ın hissesine düşmüştür. Nizameddin Argunşah'ın

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi
mehmet.ayas@gop.edu.tr

kardeşi II. Rükneddin Süleymanşah'ın (1196-1204) Selçuklu saltanatını ele geçirmesi üzerine birçok yöre gibi Amasya da bu sultana bağlı bir il haline gelmiştir. Köseadağ Savaşı'ndan sonra Amasya, sırasıyla Moğol, Eretna Beyliği ve Şadgeldi ailesinin egemenliği altına girmiştir. 1398 yılında Yıldırım Bayezid tarafından Osmanlı topraklarına katılan şehir, daha sonra Şehzade Mehmet Çelebi'nin yönetimine verilmiştir. Malazgirt sonrasında Osmanlı hakimiyetine kadar geçen süreçte Amasya'da farklı yönetimler altında yerel beylerin kurmuş olduğu birçok vakıf eserin varlığı bilinmektedir. Bu bildiride vakfiyeler ışığında Osmanlı öncesinde inşa edilen Gökmedrese ve Halifet Alp Gazi medreseleri özelinde bunların kimler tarafından kurulduğunu, medresede görevli olanlarda -başta müderris ve talebeler olmak üzere- hangi şartların talep edildiği, bu medreselerin varlığını devam ettirip ettirmediği muhasebe kayıtlarından ve diğer belgelerden yola çıkarak sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Amasya, Medrese, Gökmedrese, Halifet Alp Gazi.

Madrasas Of Amasya Before The Ottoman Era

Abstract

Located in the Central Black Sea Region, Amasya is one of the ancient settlement areas of Anatolia. It has been the center of various civilizations, starting from the Hittites. The city's known oldest name, Amasya, has survived to the present day without any changes. Although it is not precisely known who founded the city and when, its name appears in the oldest records in the same pronunciation as today. It is estimated that its history dates back to the Hittite period. Amasya is recorded as one of the 13 governments that formed the Hittite Confederation. During the Hellenistic period, Amasya served as the capital for some time under the Seleucids, and in 63 BCE, it was incorporated into the territory of the Roman Empire. By the 3rd century CE, it had become a bishopric center. The city was conquered by Muslim Arabs in 712 but was soon reclaimed by Byzantine Emperor Leo III. Although the exact date of the Turkish conquest of Amasya is uncertain, following the victory of the Great Seljuk army in the Battle of Manzikert in 1071, Sultan Alp Arslan's high-ranking commanders began incursions into Anatolia. As a result

of these incursions, Byzantine rule in Anatolia ended, and the commanders who carried out the conquests established independent principalities with the permission of the Seljuk State. During this period, Amasya and its surroundings were conquered by Danishmend Ahmet Gazi, marking the beginning of Turkish rule in the region. The Danishmendid rule, which lasted approximately a century, ended when Seljuk Sultan Kilij Arslan II captured Amasya in 1175, bringing it under Seljuk control. During his long reign, Kilij Arslan II divided the Seljuk State among his eleven sons, and Amasya fell to the share of Nizameddin Argunshah. When his brother, Rukn al-Din Suleiman Shah II (1196-1204), took control of the Seljuk throne, Amasya became a province under his rule. After the Battle of Köseadağ, Amasya successively came under the control of the Mongols, the Eretna Beylik, and the Şadgeldi family. In 1398, the city was incorporated into Ottoman territory by Yıldırım Bayezid and was later placed under the administration of Prince Mehmed Çelebi. From the post-Manzikert period until its incorporation into the Ottoman Empire, numerous charitable foundations established by local rulers under different administrations existed in Amasya. This study, based on foundation deeds, examines the pre-Ottoman madrasas of Amasya, specifically Gökmedrese and Halifet Alp Gazi madrasas. It will explore who established these institutions, the conditions required for those serving in the madrasas—especially professors and students—and whether these institutions continued to exist based on accounting records and other historical documents.

Keywords: Amasya, Madrasa, Gökmedrese, Halifet Alp Gazi.

AMASYA VE NAHÇIVAN KÜLTÜRÜNDE DUVAK RİTÜELİ: ETNOGRAFİK VE KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ

Meleyke MEMMEDOVA¹

Öz

Düğün sonrası ritüeller, geleneksel toplumlarda aile ve topluluk bağlarını pekiştiren önemli kültürel uygulamalar arasında yer alır. Türkiye'nin Amasya bölgesi ile Azerbaycan'ın Nahçıvan bölgesinde yaygın olarak gözlemlenen "Duvak Ritüeli", bu bağlamda dikkat çekici bir örnek sunar. Bu ritüel, gelinin düğün sırasında kullandığı duvağın, düğünden sonraki sabah törenle kaldırılması ve topluluk tarafından kabul edilmesiyle gerçekleştirilir. Bu çalışma, Amasya ve Nahçıvan kültürlerinde düğün sonrası gerçekleştirilen "Duvak Ritüeli"ni etnografik bir yaklaşımla incelemektedir. Ritüel, her iki bölgede de gelinin evlilik hayatına geçişini simgeleyen sembolik bir uygulama olarak öne çıkmaktadır. Amasya'da beyaz duvak, masumiyet ve saflığı temsil ederken, Nahçıvan'da kırmızı veya diğer renkli duvaklar, bereket ve mutluluğa dair temsillerle ilişkilendirilir. Amasya'daki uygulamalarda, duvak ritüeli daha bireysel ve aile içi bir atmosferde gerçekleşirken, Nahçıvan'da topluluk önünde düzenlenen törenler toplumsal aidiyeti güçlendirmektedir. Nahçıvan'da duvak, oklava ya da dut ağacından bir çubuk yardımıyla gelinin başından alınarak bereketi simgeleyen bir ağaca asılır. Amasya'da ise düğün sabahı duvak takma ritüeli genellikle maniler ve türküler eşliğinde eğlenceli bir etkinlik şeklinde sürdürülmektedir. Her iki bölgede de duvak, gelinin yeni ailesi tarafından kabul edilmesini ve toplumsal normlara uyum sürecini sembolize eder. Ritüel sırasında gelin ve kaynana için yapılan övgü ve nasihat içerikli sözler, ritüelin eğitici ve birleştirici yönlerini vurgulamaktadır. Ayrıca, gelinin başına pirinç serpilmesi gibi uygulamalar, bereket ve mutluluk dileklerini temsil etmektedir. Çalışma, Amasya ve Nahçıvan kültürlerinde duvak ritüelinin tarihsel ve kültürel bağlamını inceleyerek, bu ritüelin benzerlik ve farklılıklarını ortaya

¹Doç. Dr., Azerbaycan Milli İlimler Akademisi Folklor Enstitüsü, meleykememmed1@gmail.com

koymaktadır. Elde edilen bulgular, ritüelin toplumsal normları pekiştiren, bireylerin topluma entegrasyonunu sağlayan ve kültürel kimliği yansıtan bir işlev üstlendiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: *Amasya, Nahçıvan, duvak ritüeli, kültür, toplumsal normlar.*

The Bridal Veil Ritual In The Cultures Of Amasya And Nakhchivan: An Ethnographic And Comparative Analysis

Abstract

Post-wedding rituals are important cultural practices in traditional societies that strengthen family and community bonds. The "Bridal Veil Ritual," commonly observed in the Amasya region of Turkey and the Nakhchivan region of Azerbaijan, presents a notable example in this context. This ritual involves the removal of the veil worn by the bride during the wedding, which is then ceremonially lifted the following morning and accepted by the community. This study examines the "Bridal Veil Ritual" performed after weddings in the cultures of Amasya and Nakhchivan through an ethnographic approach. The ritual emerges as a symbolic practice signifying the bride's transition into married life in both regions. In Amasya, the white veil symbolizes purity and innocence, while in Nakhchivan, red or other colorful veils are associated with representations of fertility and happiness. In Amasya, the ritual is conducted in a more private, family-oriented atmosphere, whereas in Nakhchivan, public ceremonies emphasize communal belonging. In Nakhchivan, the veil is removed from the bride's head using a stick, often crafted from mulberry wood, and hung on a tree to symbolize fertility. In contrast, the veil ritual in Amasya, often celebrated with traditional songs and folk poetry, takes place as a joyful family event on the morning after the wedding. In both regions, the veil symbolizes the bride's acceptance into her new family and adherence to societal norms. Compliments and advisory words directed toward the bride and mother-in-law during the ceremony highlight its educational and unifying aspects. Additional practices, such as sprinkling rice on the bride, convey wishes for

prosperity and happiness. The study investigates the historical and cultural context of the bridal veil ritual in Amasya and Nakhchivan, identifying similarities and differences between these traditions. The findings reveal that the ritual reinforces social norms, facilitates individual integration into the community, and reflects shared cultural identities.

Keywords: *Amasya, Nakhchivan, bridal veil ritual, culture, social norms.*

**TARİHSEL GİYSİ ESTETİĞİ: AMASYA
MÜZESİNDEKİ BINDALLILAR VE TASARIM
ÖZELLİKLERİ**

Melike CİLOŞOĞLU¹

Saliha AĞAÇ²

Nurgül KILINÇ³

Öz

Çeşitli kumaş, desen ve modellerle tasarlanan, her yörenin kendine özgü giysisi olan geleneksel giysiler, Türk giyim tarihinde önemli bir yere sahiptir. Bu araştırmanın amacı, Amasya Müzesi koleksiyonunda yer alan kadın bindallı kıyafetlerini tasarım bileşenleri bağlamında incelemektir. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan ve yazılı, görsel veya işitsel materyallerin içeriğini sistematik bir biçimde analiz etmeye odaklanan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi yapabilmek için araştırmacılar tarafından tasarım bileşenlerini belirlemeye yönelik görsel analiz formu hazırlanmıştır. Hazırlanan form ile Amasya Müzesi'nde yer alan ve inceleme izni verilen 10 adet bindallı analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda, bindallıların düz zeminde incelendiğinde genellikle “A” silüete sahip olduğu, ancak giyildiğinde kemer kullanımıyla “X” silüet formuna dönüştüğü belirlenmiştir. Çizgi ögesi açısından dikey çizgilerin baskın olduğu, kumaş renklerinde bordo tonlarının ağırlık kazandığı tespit edilmiştir. Süsleme öğelerinde, altın sarısı tonlarının tercih edildiği, dokusal açıdan ise en sık kullanılan materyalin kadife olduğu gözlemlenmiştir. Bindallılarda genellikle simetrik dengenin hâkim olduğu, vurgu unsurunun çoğunlukla ön ortası ve yaka çevresinde yapılan süslemeler aracılığıyla sağlandığı belirlenmiştir. Ayrıca, kumaş rengi ile işleme rengi arasında kontrast oluşturulduğu, ancak doku ve süsleme öğeleri arasında belirgin bir zıtlık bulunmadığı ve tasarım bileşenlerinin birbiriyle uyum içinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışma, Osmanlı dönemine ait geleneksel kadın giyim

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi, melike.solmaz@amasya.edu.tr

² Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, saliha.agac@hbu.edu.tr

³ Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi, nkilinc@selcuk.edu.tr

kültürünü belgeleyerek, tarihsel ve estetik değerlerini ön plana çıkarmakta; aynı zamanda, müzelerde sergilenen ancak günümüzde kullanım alanı daralan bu kıyafetlerin korunması ve kültürel miras bağlamında değerlendirilmesi açısından önemli bir katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Bindallı, Amasya Müzesi, Tarihsel Giysi, Tasarım Öğeleri, Tasarım İlkeleri*

Aesthetics Of Historical Clothes: Bindals And Design Features In The Amasya Museum

Abstract

Traditional garments, designed with various fabrics, patterns, and models unique to each region, hold a significant place in Turkish clothing history. This study aims to examine the women's bindallı garments in the Amasya Museum collection within the context of design components. The research employs content analysis, a qualitative research method that systematically analyzes written, visual, or auditory materials. To facilitate the content analysis, the researchers developed a visual analysis form to identify the design components. Using this form, 10 bindallı garments from the Amasya Museum collection, for which examination permission was granted, were analyzed. The findings indicate that when examined on a flat surface, bindallı garments typically exhibit an "A" silhouette, but when worn with a belt, they transform into an "X" silhouette. In terms of line elements, vertical lines are dominant, while burgundy tones are prevalent in fabric colors. Gold tones are preferred in embellishment elements, and velvet is the most frequently used material in terms of texture. Symmetrical balance is generally observed in bindallı garments, with emphasis achieved mainly through decorative elements concentrated around the center front and neckline. Additionally, a contrast between the fabric color and embroidery color is evident; however, no significant contrast is found between texture and decorative elements, indicating that the design components are in harmony with each other. This study documents the traditional women's clothing culture of the Ottoman period, highlighting its historical and aesthetic values.

Furthermore, it provides a significant contribution to the preservation and cultural heritage evaluation of these garments, which are exhibited in museums but have a limited area of use in contemporary times.

Keywords: *Bindallı, Amasya Museum, Historical Garment, Design Elements, Design Principles*

OSMANLI EĞİTİM TARİHİNDE KIZ OKULLARININ GELİŞİMİ VE AMASYA İNAS MEKTEBİ

Mensure KIZIL ÖZTÜRK¹

Öz

Klasik dönem Osmanlı eğitim kurumlarında kız ve erkek çocukları 5-6 yaşlarından itibaren sıbyan mektebi adı verilen okullarda öğrenim görmekteydi. Sıbyan mektepleri, bir külliye içerisinde veya ayrı mahalle ve köylerde kurulmuştur. Osmanlı Devleti'nin en parlak dönemlerinde büyük bir kısmı vakıf olmak üzere dönemin ihtiyaçlarına göre idare edilmiştir. Tanzimat dönemiyle birlikte Osmanlı eğitim müesseselerine yeni bir düzenleme getirilerek maarif kavramıyla ifade edilmiştir. Maarif kurumuna bağlı olmak üzere yeni usulde modern eğitim mekteplerinin açılması, düzenli ve merkezi bir eğitim sistemini de beraberinde getirmektedir. Osmanlı modernleşmesinde kız çocuklarının eğitimi ve meslek ihtisasını amaçlayan okulların açılması ise Tanzimat'ın en mühim değeri olarak görülmektedir. Osmanlı toplumunun eğitimini amaçlayan batılı tipteki sivil eğitim kurumlarının ilk adımını rüşdiyeler oluşturmaktadır. Osmanlı'daki ilk kız okulu olan Cevri Kalfa İnas Mektebi 1859 yılında İstanbul'da açılmıştır. 1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi, Osmanlı eğitim tarihi alanında önemli bir dönüm noktasıdır. Bu nizamname ile birlikte, ilköğretim zorunlu hale getirilmiş ve eğitimde modernleşme adımları atılmıştır. Ayrıca, kız çocuklarının eğitimi de teşvik edilmiş ve kız rüşdiye okulları ile kız öğretmen okulları açılmıştır. Bu, kadınların eğitimine verilen önemin arttığı bir döneme işaret etmektedir. Nizamnamenin diğer önemli sonuçları arasında, merkez ve taşra bölgelerinde modern eğitim kurumlarının teşkili yer almaktadır. 1872'den itibaren "Mekâtib-i İbtidaiye" olarak faaliyete başlayan bu yeni okullar, geleneksel medrese eğitiminin dışına çıkarak, Batı tarzı bir eğitim modelini benimsemişlerdir. Bu gelişmeler, Osmanlı'daki eğitim sisteminin modernleşmesine katkı sağlamış ve sosyal

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi ,Tarih Eğitimi Anabilim Dalı, mensurekizil@yyu.edu.tr

yapıda önemli değişimlere zemin hazırlamıştır. Bu çalışmada, Amasya’da 1879’da açılması gündeme alınan Amasya İnas Rüşdiye Mektebi’nin inşa süreci, muallim tayinleri, maaşlar, mezun öğretmen kayıtları, imtihan cetvelleri ve idari yapısı Osmanlı Arşiv Belgeleri ve seyahatnameler ışığında ele alınacaktır. Amasya İnas Rüşdiye Mektebi ve sonrasında İbtidai Mektebi açılarak birleştirilmesi hedeflenen bu kız okulu, kız öğrenci yetiştirilmesi ile birlikte Darülmuallimat bünyesinde kadın öğretmen eğitimi ve istihdamı için de bir kurum hüviyeti taşımaktadır. Amasya İnas Mektebi, yeni usulde bir kız okulunun eğitime dâhil edilmesi ve Osmanlı eğitim tarihinde usul-i cedid ile yeni öğretim ilke ve yöntemlerinin benimsenerek öğretmenlik mesleğinin icra edilmesinde önemli bir yer teşkil etmektedir. Amasya’da modern eğitim kurumlarının gelişiminde yeni usullerin uygulanması ve işleyişindeki bazı aksaklıklarında ele alınacağı bu çalışma, Osmanlı eğitim sisteminde kız okullarının tarihsel gelişimini ortaya çıkarması bakımından literatüre katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Amasya, İnas Mektebi, Modernleşme, Kız Eğitimi, Eğitim Tarihi*

The Development Of Girls Schools In Ottoman Education History And Amasya İnas Mektebi (School For Girls)

Abstract

In classical period Ottoman educational institutions, girls and boys were educated in schools called Sıbyan Mektebi from the age of 5-6. Sıbyan schools were established within a complex or in separate neighborhoods and villages. During the golden age of the Ottoman Empire, most of them were managed by foundations according to the needs of the period. With the Tanzimat period, a new organization was brought to the Ottoman educational institutions and expressed with the concept of maarif. In Ottoman modernization, the opening of schools for girls education and vocational specialization is seen as the most important value of the Tanzimat. The first step of the western-type civilian educational institutions aiming to educate the Ottoman society was the rüşdiye. Cevri Kalfa İnas Mektebi, the first girls school in the Ottoman Empire, was opened in 1859 in Istanbul. The 1869 Maarif-i Umumiye

Nizamnamesi ((The Regulation of Public Education) is an important turning point in the history of Ottoman education. With this regulation, primary education was made compulsory and steps were taken to modernize education. In addition, girls education was also encouraged and girls rüşdiye schools and girls teacher training schools were opened. These new schools, which started operating as “Mekâtib-i İbtidaiye” (The New Central School) from 1872 onwards, went beyond the traditional madrasa education and adopted a Western-style education model. These developments contributed to the modernization of the education system in the Ottoman Empire and paved the way for significant changes in the social structure. In this study, the construction process, teacher appointments, salaries, graduate teacher records, exam schedules and administrative structure of the Amasya İnas Rüşdiye Mektebi (The New Central School For Girls), which was planned to be opened in Amasya in 1879, will be discussed in the light of Ottoman archival documents and travelogues. Amasya İnas Rüşdiye Mektebi and then İbtidai Mektebi were opened to unite this girls school, which was intended to educate female students as well as an institution for the training and employment of female teachers within the Darülmualimat. The Amasya İnas Mektebi is an important place in the history of Ottoman education for the inclusion of a girls school with a new method in education and the adoption of *usul-i cedid* and new teaching principles and methods in the practice of the teaching profession. This study, which will address some of the problems in the implementation and functioning of new methods in the development of modern educational institutions in Amasya, will contribute to the literature in terms of revealing the historical development of girls schools in the Ottoman education system.

Keywords: Amasya, İnas Mektebi (School For Girls), Modernization, Girls Education, History of Education.

**EKONOMİ AÇISINDAN NÜFUSUN YAŞLANMASI
OLGUSU: AMASYA ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Merve ALTUNTAŞ¹

Öz

İnsanlık tarihinin varoluşundan günümüze değin nüfus; sosyal, ekonomik ve kültürel yapının temel taşıını oluşturması bakımından her zaman önemini koruyan öncelikli konulardan biridir. 20. Yüzyıl teknoloji başta olmak üzere eğitim, sağlık ve sosyal birçok alanda önemli gelişmelerin yaşanmasına tanıklık etmektedir. Eğitim ve sosyal alanda kentleşme hız kazanmış, eğitim seviyesi yükselmiş, kadınların işgücüne katılımı artmıştır. Tüm bu gelişmeler ile birlikte doğurganlık hızı azalmaya başlamıştır. Sağlık alanında yaşanan iyileşmeler ve gelişmeler ile ortalama yaşam sürelerinde anlamlı bir şekilde artış görülmüştür. Dünya nüfusu, artan yaşam süreleri ve azalan doğurganlığın etkisiyle yaşlanma sürecine girmiştir. Dünya üzerinde toplam nüfus içerisinde yaşlı nüfus oranının artması ile birlikte çoğu ülkede yaşlanma süreci başlamıştır. Yüksek doğum ve yüksek ölüm hızlarından, düşük doğum ve düşük ölüm hızlarına geçiş süreci demografik dönüşüm olarak ifade edilmektedir. Demografik dönüşüm süreciyle birlikte nüfus yapısı yaşlanan nüfus şeklinde değişmeye başlamıştır. Demografik dönüşüm ve nüfusun yaşlanması, gelişmiş ve gelişmekte olan çoğu ülke için önemli bir olgudur ve daha önce tecrübe edilmemiş bir durumu ifade eden bir kavramdır. Bu çalışmanın amacı, Amasya ilinin nüfusu göz önüne alınarak yaşlanma olgusunun temel ekonomik etkilerini ele almaktır. Bu bağlamda öncelikle demografik dönüşüm kavramı ele alınacak, Amasya ili özelinde incelenecektir. Çalışmanın sonucunda demografik dönüşümün temel ekonomik etkilerine değinilecektir. Amasya ili için açıklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Amasya, Demografik Dönüşüm, Nüfus, Nüfusun Yaşlanması.*

¹ Doktora Öğrencisi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, mervealtuntass44@gmail.com

The Case Of Population Aging In Terms Of Economy: A Research On Amasya

Abstract

Population from the existence of human history to the present day; It is one of the priority issues that always maintains its importance in terms of forming the cornerstone of the social, economic and cultural structure. 20. Yüzyıl is witnessing important developments in many fields of education, health and social, especially technology. Urbanization in the field of education and social has accelerated, the level of education has increased, and the participation of women in the labor force has increased. With all these developments, the fertility rate has started to decrease. With the improvements and developments in the field of health, there has been a significant increase in average life expectancy. The world population has entered the aging process with the effect of increasing life expectancy and decreasing fertility. The aging process has begun with most countries the increase in the elderly population rate among the total population in the world. The transition process from high birth and high death rates to low birth and low mortality rates is expressed as demographic transformation. With the demographic transformation process, the population structure has begun to in front of an aging population. Demographic transformation and aging of the population is an important phenomenon for most developed and developing countries and refers to a situation that has not been experienced before is a concept. The aim of this study is to discuss the main economic effects of the aging phenomenon by considering the population of Amasya province. In this context, first of all, the concept of demographic transformation will be discussed and the province of Amasya will be examined. As a result of the study, the main economic effects of demographic transformation will be discussed. It will be announced for Amasya.

Keywords: *Amasya, Demographic Transformation, Population, Aging of Population.*

GÜMÜŞHACIKÖY CÖNGÜ (GÜ152) T811.12108

Metin HAKVERDİOĞLU¹

Öz

Amasya ve çevresi şiir sanatı için mümbit bir muhittir. Bu şehir ve çevresindeki kasabalarda canlı bir sanat hayatı olduğu, özellikle şairlerin bu muhitte bol bol yetiştiği ya da bu bölgede şiir meclislerine katıldıkları bilinen bir husustur. Bu bağlamda Amasya'nın Gümüşhacıköy adlı kasabası da şairlerin uğrak yeri olmuş ve burada da şiir meclisleri kurulup güzel şiir yazan insanlar yetişmiştir. Bu meclislere katılan şairlerin şiirleri cönk adı verilen defterlerde toplanmış ve ölümsüzleştirilmiştir. Başka şehirden gelen veya Amasyalı olan pek çok şairin şiirini kayıt altına alan elimizdeki cönk de bunlardan birisidir.

Amasya'nın Gümüşhacıköy ilçesinden Amasya Yazmalar Kütüphanesine bağışlanan (GÜ152) T811.12108 numaralı cönk, içerdiği ilginç şiirlerle dikkat çekmektedir. Cönk, 48 sayfadan oluşmaktadır, ancak sayfaların bazıları boştur, bazıları da çok karışık yazılarla doludur. Cöngün tek bir kişi tarafından oluşturulmadığını düşündüren farklı yazı örnekleri görülmektedir. Eserdeki yazı karakterleri çok değişiktir; hatta yazı yazmayı tam öğrenememiş bir müstensihler guruhundan bahsedebiliriz. O kadar ki şiirleri dize halinde değil, düz yazı gibi yazmış olan müstensihler görülmektedir. Eserin birkaç Alevî deyişine yer vermesi bunun birkaç Alevî dedesi tarafından, özel notlar halinde bir araya getirildiği hissini de uyandırmaktadır. Şiirlerin yazı olarak çok bozuk olması dolayısıyla metin tamiri yöntemi ile eksik ifadeler parantez içinde yerine konuldu. Bazı şiirler Yunus Emre gibi ünlü şairlerden alındığı için bu şiirler eksik de olsa şairin divanından tamamlandı. Boluvî gibi şairlerin ilginç ve edebiyat âlemi tarafından bilinmeyen şiirleri cöngün en önemli yönüdür, denebilir.

Cönkte altı adeti aruzla gerisi hece ile yazılmış kırk şiir mevcuttur. Bu cönk, tertip ve yazı yönünden çok kötü bir örnek

¹ Prof. Dr., Amasya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, metin.hakverdioglu@amasya.edu.tr

olmasına rağmen, içindeki bazı şiirler sebebiyle üzerinde durmaya değer bir eser kabul edilebilir. Özellikle Sabrî, Ali Boluvî, Aşık Ömer, Gevherî, Güvahî, Yunus Emre, Aziz Mahmud Hüdayî, Kuddûsî ve Nurfî'nin şiirlerini içermesi yönünden önemlidir. Şiirlerin pek çoğunun eksik olması, sayfaların pek çok yerde yırtılmış olması gibi sebeplerden eser tam bir cönk olarak kabul edilemez.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhacıköy, cönk, halk şiiri, divan şiiri.

Gümüşhacıköy Cöngü (GÜ152) T811.12108

Abstract

Amasya and its surroundings are a fertile environment for the art of poetry. It is a known fact that there is a lively artistic life in this city and the surrounding towns, and that poets in particular are abundantly raised in this area or participate in poetry gatherings in this region. In this context, the town of Gümüşhacıköy in Amasya has also become a frequent destination for poets, and poetry circles have been established here and people who write beautiful poems have emerged. The poems of the poets who participated in these assemblies were collected and immortalized in notebooks called cönk. The cönk we have, which records the poems of many poets who came from other cities or were from Amasya, is one of them. Donated to the Amasya Manuscripts Library from the Gümüşhacıköy district of Amasya, the cönk numbered (GÜ152) T811.12108 attracts attention with the interesting poems it contains. Conk consists of 48 pages, but some of the pages are blank and some are filled with very confusing writings. There are different writing examples that suggest that Cöngün was not created by a single person. The fonts in the work are very different; we can even talk about an author who has not fully learned how to write. So much so that there are copyists who wrote poems not in verse but as prose. The fact that the work includes several Alevi idioms gives the impression that it was compiled as special notes by several Alevi dedes. Since the poems were very damaged in terms of text, the missing expressions were replaced in parentheses using the text repair method. Since some poems

were taken from famous poets such as Yunus Emre, these poems were completed from the poet's divan, although incomplete. It can be said that the most important aspect of cöng is the interesting poems of poets like Boluvî, which are unknown to the literary world.

There are forty poems in the conk, six of which are written in aruz and the rest in finger meter. Although this conk is a very bad example in terms of arrangement and writing, it can be considered a work worth considering because of some of the poems in it. It is especially important because it includes poems by Sabri, Ali Boluvî, Aşık Ömer, Gevherî, Güvahî, Yunus Emre, Aziz Mahmud Hüdayî, Kuddûsî and Nurî. The work cannot be considered a complete work because many of the poems are missing and the pages are torn in many places.

Keywords: Gümüşhacıköy, cönk, folk poetry, divan poetry.

**AMASYALI HALİL ŞEVKÎ'NİN TERCEME-İ ŞEVK-
ÂVER-İ ARÛZ-I CÂMÎ ADLI ESERİ**

Milad SALMANI¹

Öz

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Amasya gerek coğrafi konumu gerekse yapılan ilmî ve kültürel faaliyetler bakımından öne çıkan bir şehir olmuştur. Başkent İstanbul'un özel himayesini gören bu şehir şehzâdelerin tahsil ve terbiye görmesi hasebiyle âlim ve şairlerin uğradığı ve bu vesileyle de genç ilim erbabının yetiştiği merkezlerden biri hâline gelmiştir. Şehzadelerin burada yetişmesi ve hükümdarlığa hazırlanmaları, birçok kitabın da bu şehre gönderilmesini sağlamıştır. Tarih boyunca yetişen Amasyalı ilim ehli dikkate alındığında bu şehir mensup âlimlerin filoloji, edebiyat ve özellikle sözlük yazarlığı bakımından öne çıktıkları görülür. *Miftâhu'l-Luga* adlı sözlüğün yazarı Şeyh Mahmud b. İbrahim Edhem ve *Bahrü'l-garâyib* adlı Farsça-Türkçe sözlüğüyle tanınan Lutfullah Halimî, önde gelen Amasyalı filologlardır. Bu bağlamda Amasyalı dil bilginleri arasında gösterilecek bir başka örnek Halil Şevkî'dir. Halil Şevkî, şimdiye kadar hayatı hakkında sağlıklı bilgiler tespit edilmemiş Amasyalı âlimlerden biridir. Yazma eserler kütüphanelerinde Halil Şevkî'nin Farsçadan Türkçeye tercüme ettiği bir arûz risâlesi bulunmaktadır. Halil, eserinin adını *Terceme-i Şevk-âver-i Arûz-ı Câmî* olarak kaydetmiştir. Eserin adından da belli olduğu üzere bu risâle İranlı âlim Abdurrahman Câmî'nin Farsça *Arûz Risâlesi*'nin tercümesidir. Halil, eserin sebep-i telifini Lâleli muvakkitleğinde görev yapan Ali isimli arkadaşının ricası olarak göstermiş ve arûz ilmini sistematik olarak tanzim eden Arap bilginini Halil b. Ahmed ile adaş olması onu bu eseri Türkçeye kazandırmaya teşvik etmiştir. Bu çalışmada eserin şimdiye kadar tespit edilen tek nüshasından hareketle Amasyalı Halil Şevkî'nin *Terceme-i Şevk-âver-i Arûz-ı Câmî* adlı eseri muhteva açısından incelenecek ve Abdurrahman Câmî'nin Arûz risâlesiyle karşılaştırılacaktır.

¹ Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi, milad.salmani@gmail.com

Anahtar Kelimeler: *Amasyalı Halil Şevkî, Abdurrahan Câmî, Arûz Risâlesi.*

Khalil Shawqî's Tarjama Shawq-Avar-E Aruz-E Jami

Abstract

During the Ottoman Empire, Amasya was a prominent city both in terms of its geographical location and the scholarly and cultural activities carried out. This city, which received the special support of the capital Istanbul, became one of the centers where scholars and poets visited for the education and upbringing of the princes and thus became one of the centers where young scholars were trained. The upbringing of the princes here and their preparation for the region caused that many books were sent to this city. Considering the scholars from Amasya throughout history, it is seen that the scholars from this city stand out in terms of philology, literature and especially dictionary writing. Sheikh Mahmud b. Ibrahim Adham, the author of the dictionary Maftâhu'l-Luga, and Lutfullah Halimî, known for his Persian-Turkish dictionary Bahru'l-gharâ'ib, are prominent philologists from Amasya. In this context, Khalil Shawqî is another example to be cited among the linguists of Amasya. Khalil Shawqî is one of the scholars of Amasya, whose life has not been well-informed so far. There is a treatise on arûz translated from Persian into Turkish by Khalil Shawqî in manuscript libraries. Khalil recorded the name of his work as Tarjama Shaq-Avar-e Aruz-e Jami. As is evident from the title of the work, this treatise is a translation of the Persian Arûz Risala of the Iranian scholar Abdurrahman Jami. Khalil cited the reason for the composition of the work as the request of his friend Ali, who worked in the Lâleli dar al-muwaqqit, and the fact that he was the namesake of the Arab scholar Khalil b. Ahmed, who systematically organized the science of arûz, encouraged him to translate this work into Turkish. In this study, based on the only copy of the work identified so far, Amasyalı Khalil Shawqî's Tarjama Shaq-Avar-e Aruz-e Jami will be analyzed in terms of content and compared with Abdurrahman Jami's Aruz treatise.

Keywords: *Amasya Khalil Shawqi, Abdurrahman Jami, Aruz risala.*

15.YÜZYIL AMASYA’SINDA MEDRESE, MÜDERRİS VE TALEBELER

Muhammet OKUDAN¹

Öz

Georges Perrot adlı Fransız seyyah 1861 yılında Amasya’yı ziyaret etmiş ve burayı Anadolu’nun Oxford’u olarak nitelmiştir. Seyahatnamesinde, orta büyüklükte ve yaklaşık nüfusu yirmi beş bin olan şehirde iki bin civarı öğrencinin on sekiz medresede eğitim öğretim faaliyetlerine devam ettiğini belirtmiştir. Şehrin Türklerin Anadolu’da ilk yerleştiği şehirlerden biri olması, çeşitli yerel hanedanların burada hüküm sürmesi son olarak da Osmanlı Devleti tarafından fethedildikten sonra bazı şehzadelerin maiyetleriyle birlikte idari tecrübe kazanmaları için bu sancağa gönderilmiş olmaları ve bu yönetici sınıfın vakıflar aracılığı ile şehri mamur hale getirmek istemeleri, şehirde birçok medresenin inşa edilme sebebi olarak söylenebilir. 15. yüzyılda Mehmed Paşa, Yörgüç Paşa, Hızır Paşa, Ayas Ağa gibi üst düzey görevlerde bulunmuş ve bir dönem Amasya’da yaşamış olan hayırseverler medrese vakıfları kurmuş ve bu vakıfların sürekliliğini sağlayabilmek için çeşitli akarları bu vakıflara gelir getirmek üzere bağlamışlardır. Biz bu bildirimizde 15. Yüzyılda Amasya’da kurulan bu medreselerin vakfiyelerinden yola çıkarak vakıfların kimler tarafından kurulduğu, müderris ve talebelerde hangi koşullar arandığı, hangi derslerin okutulacağı gibi konulara değineceğiz. Şöyleki: Mehmed Paşa, inşa etmiş olduğu medresesinde hem akli hem de nakli ilimlerin okutulmasını, Ayas Ağa ise inşa etmiş olduğu sekiz odalı medreseye sekiz talebenin alınması ve her bir odanın bir öğrenciye tahsis edilmesini şart koşmuştur. Bu bildiriyle Amasya tarihine mütevazı da olsa küçük bir katkı yapmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Amasya, Medrese, 15. Yüzyıl, Vakıf*

¹TOGÜ, *muh.okudan@gmail.com*

Madrasa, Teachers And Students In 15th Century Amasya

Abstract

In 1861, the French adventurer Georges Perrot visited Amasya and characterized it as the Oxford of Anatolia. In his travels, he noted that this medium-sized city, with a population of roughly twenty-five thousand, housed around two thousand students pursuing their education in eight madrasahs. The city's status as one of the initial settlements of Turks in Anatolia, its governance by various local dynasties, and the subsequent dispatch of princes by the Ottoman Empire to acquire administrative experience, coupled with their aspirations for prosperity under this ruler, collectively account for the establishment of numerous madrasahs in the city. During the 15th century, benefactors including Mehmed Pasha, Yörgüç Pasha, Hızır Pasha, and Ayas Ağa, who occupied prominent positions and resided in Amasya for a time, founded madrasah institutions and designated various properties to these foundations to secure their financial sustainability. This paper will address problems such the individuals responsible for maintaining the foundations, the qualifications required of instructors and storytellers, and the courses designated for instruction, as outlined in the foundation deeds of the madrasahs in Amasya during the 15th century. Şaliki: Mehmed Paşa insisted on the instruction of both intellectual and religious sciences at the madrasah he established, while Ayas Ağa requested the preparation of eight tales for the eight-room madrasah he constructed, along with provisions for one year of student sustenance. This report seeks to provide a modest contribution to Amasya.

Keywords: *Amasya, Madrasa, 15th Century, Foundation*

AMASYA BASININDA 27 MAYIS DARBESİ

Nazan KAHRAMAN¹

Öz

Türkiye’de demokrasi tarihinin en sorunlu olaylarından birisi 27 Mayıs Askeri darbesidir. Darbe, Türkiye Cumhuriyeti tarihinin ilk askeri darbesi olması ve hedef aldığı hükümetin seçimle iktidara gelen ilk hükümet olması bakımından önemlidir. Demokrat Parti hükümeti, Türkiye’nin çok partili hayata geçmesiyle Cumhuriyet Halk Partisi içinden bir grup milletvekili tarafından kurulan bir partidir. Parti, 14 Mayıs 1950’de seçimleri kazanarak, 27 yıllık tek parti iktidarını devirmiştir. Türk ordusu 27 Mayıs 1960 sabahı yönetime el koymuş ve ardından da 13 Haziran’da Millî Birlik Komitesi’nin kurulmasıyla askeri yönetim iktidarı ele geçirmiştir. Ayrıca darbeden sonra Osmanlı İmparatorluğundan Türkiye Cumhuriyeti’ne en liberal ve demokratik anayasa olarak 1961 Anayasasını yürürlüğe koymuştur. Dolayısıyla Türkiye’de darbe geleneğini başlatan 27 Mayıs darbesinin mutlaka detaylı olarak incelenmesi gerekmektedir. Öte yandan Demokrat Parti’ye hem 1950 seçimleri sürecinde ve hem de en azından iktidarının ilk iki yılında destekleyen basının bu süreçteki tavrı önemlidir. Yayınlandıkları dönemin hem tanıkları hem de aktörleri olan gazetelerin 27 Mayıs Darbesinin nasıl gördüğü ve sayfalarında nasıl ele aldığı mutlaka incelenmelidir. Diğer taraftan yerel basının tüm bu süreci nasıl gördüğü ve okurlarına nasıl anlattığı, yereli anlamak için çok önemlidir. Demokrat Parti döneminde oldukça sorunlu olan basın iktidar ilişkisinin yerelde de benzer şekilde devam ettiği göz önünde bulundurulduğunda yerel basının bir askeri darbeyi nasıl gördüğü daha da önemli hale gelmektedir. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı, 27 Mayıs askeri darbesinin Amasya yerel basınında nasıl yer aldığı incelenmesidir.

¹ Doç. Dr., Amasya Üniversitesi, nazan.kahraman@amasya.edu.tr

Bu amaç doğrultusunda örneklem olarak seçilen gazeteler incelenmiştir. İçerik analizi yönteminin kullanıldığı çalışmada, 27 Mayıs askeri darbesinin hangi içeriklerde, hangi sayfalarda ele alındığı; başlıklar ve içeriğin kapladığı alan ve haber içeriklerinde konunun nasıl ele alındığı gibi sorulara cevap bulunmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Amasya, Amasya basını, 27 Mayıs askeri darbesi, İçerik analiz*

The 27 May Military Coup On Amasya Press

Abstract

One of the most problematic events in the history of democracy in Turkey is the May 27 military coup. The coup is important because it is the first military coup in the history of the Republic of Turkey and the government it targeted is the first to come to power through elections. The Democrat Party government is a party founded by a group of deputies from the Republican People's Party after Turkey transitioned to a multi-party system. The party won the elections on May 14, 1950, overthrowing the 27-year single-party government. The Turkish army seized power on the morning of May 27, 1960, and then the military government seized power with the establishment of the National Unity Committee on June 13. In addition, after the coup, the 1961 Constitution was enacted as the most liberal and democratic constitution from the Ottoman Empire to the Republic of Turkey. Therefore, the May 27 coup, which started the tradition of coups in Turkey, must definitely be examined in detail. On the other hand, the attitude of the press, which supported the Democrat Party both during the 1950 elections and at least during the first two years of its rule, is important during this process. It is absolutely necessary to examine how the newspapers, which were both witnesses and actors of the period in which they were published, viewed the May 27 Coup and how they covered it on their pages. On the other hand, how the local press viewed this whole process and how it explained it to its readers is very important for understanding the local. When it is considered that the press-government relationship, which was quite problematic during the Democrat Party period, continued in a similar way locally, how the local press viewed a military coup becomes even more important. Therefore, the purpose of this study is to examine

how the May 27 military coup was covered in the Amasya local press. For this purpose, the newspapers selected as the sample were examined. In the study, where the content analysis method was used, it was tried to find answers to questions such as in which content and on which pages the May 27 military coup was covered; the headlines and the area covered by the content and how the subject was covered in the news content.

Key words: *Amasya, Amasya local press, 27 May Military Coup, Content analysis*

**AMASYA BASIN TARİHİNE BİR KATKI:AMASYA
YAHUD TAŞRA MÜNÂDİSİ (1911-1912)**

Necati ÇAVDAR¹

Furkan DİRİCAN²

Öz

XIX. asır ortalarından itibaren, Osmanlı tarihi araştırmaları açısından süreli yayınlar değerli bir kaynak ortamı sunmaktadır. Özellikle yerel tarih araştırmalarında taşranın sesi olması münasebetiyle matbuatın önemi şüphesiz bir kat daha öne çıkmaktadır. Çalışmamıza konu olan “Amasya Yahud Taşra Münâdisi” adlı gazete de bu cümledendir. Osmanlı matbuat literatüründe birkaç yerde zikredilen, günümüze kadar ismi malum ancak cismi meçhul olan Türkçe-Ermenice olarak yayımlanmış bu gazetenin daha önce herhangi bir akademik veya popüler araştırmaya konu olduğuna rastlamadık II. Meşrutiyet’in ilanından kısa süre sonra Amasya’da yayımlanan bu gazete vasıtasıyla hem meşrutiyetin Osmanlı taşrasına yansıyan siyasal ve toplumsal görünümünü hem de yörenin sosyal ve ekonomik hayatına dair gelişmeleri nispeten de olsa tespit etmek mümkün olacaktır. 1911-1912 yıllarında on beş günlük periyotlarla yayımlanmış olan bu gazetenin ilk sayısı 28 Ekim 1911, 22. ve son sayısı ise 12 Eylül 1912 tarihlidir. Gazetenin imtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Haykazun Tabibyan, başyazarı Minas İpekçiyan adlı Ermeni kökenli şahıslardır. Gazete, Amasya’da “Matbaa-i Hovnanyan ve Yardımyan Şürekâsı” adlı matbaada basılmıştır. “Siyasi, fenni, edebi, iktisadi ve ahlaki gazete” sloganıyla çıkan gazete muhtelif toplumsal konuları sayfalarına taşımıştır. Gazeteyi basın tarihi açısından asıl değerli kılan ise iki dilli olarak yayımlanmış olmasıdır. Her sayısı Türkçe ve Ermenice olarak yayımlanmış olan gazetenin çıkış yazısında, gazetenin amacının “Meşrutiyet’in getirdiği hürriyet ortamında taşranın sesi olmak,

¹Doç. Dr., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü öğretim üyesi, ncavdar19@gmail.com

² Bilim Uzmanı, İzmit Kent Müzesi, artovali@yandex.com

Osmanlı vatandaşlarının kalplerini birbirlerine açabilmesine vesile olmak, cins ve mezhep ayırmadan bütün Osmanlıların hak ve menfaatlerini savunmak” olduğu vurgulanmıştır. Hem İstanbul’da hem de taşrada yaşayan idarecilerin, kalem erbabının ve vilayetin terakkisine gayret eden her kesimden insanın yazılarıyla yayın hayatına katkıda bulunduğu gazetede Amasya Mutasarrıfı Ahmed Macid Bey’in de yazıları yer almıştır. Tebliğimizde, bu kıymetli taşra basın organının muhtevasındaki bilgiler vasıtasıyla XX. asır başlarında Amasya ve çevresinin tarihi ve toplumsal yapısı hakkında bilinenlere katkı sunmayı umuyoruz.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, XX. yüzyıl Amasya, Basın, Gazete.

**A Contribution To The History Of Amasya Press:
*Amasya Or Voice Of The Countryside (1911-1912)***

Abstract

Periodicals are valuable resources for 19th century ottoman historical research. The importance of the press comes to the fore especially in local history research. The newspaper called “Amasya”, which is the subject of our study, is also a source of this kind. This newspaper, whose name is mentioned in a few places in the Ottoman press literature, but whose existence is unknown, has not been the subject of any academic research before. Through this newspaper published in Amasya in 1911, we can detect both the social appearance of the constitutional monarchy reflected in the Ottoman provinces and the developments regarding the social life of Amasya. The first issue of the newspaper, which was published every fifteen days in 1911-1912, was dated 28 October 1911, and the 22nd and last issue was dated 12 September 1912. The newspaper's privileged owner and responsible director is Haykazun Tabibyan, and its editor-in-chief is an Armenian person named Minas İpekçiyen. The newspaper was printed in the printing house named “Matbaa-i Hovnanyan ve Yardımyan Şürekâsı” in Amasya. The newspaper, published with the promotion of “political, scientific, literary, economic and moral newspaper”, has a colorful content. What makes the newspaper valuable both in

terms of Amasya and press history is that it is published bilingually. Each issue of the newspaper consists of 16 pages, 5 pages of which except the cover are published in Turkish and 10 pages in Armenian. In the newspaper article; He emphasized that it was published to truly be the voice of the provinces in the environment of freedom provided by the Constitutional Monarchy, to enable Ottoman citizens to open their hearts to each other, and to present the needs of the people directly to the government by defending the rights and interests of all Ottomans, regardless of gender and sect. Administrators, writers living both in Istanbul and in the provinces, and people from all walks of life who strive for the progress of the province wrote articles in this newspaper. The articles of Amasya Governor Ahmed Macid Bey were also published in this newspaper. In our study, we used the information contained in this newspaper, which is a valuable resource, in the 20th century. We hope to contribute to the historical and social structure of Amasya and its surroundings at the beginning of the century.

Keywords: Ottoman Empire, 20th century, Amasya, Press, Newspaper.

AMASYA’NIN GELECEĞE DÖNÜK GÜÇLÜ İSTİHDAM PERSPEKTİFİ

Özgür BAŞYİĞİT¹

Öz

Amasya istihdamı geliştirmeye yönelik ekonomik faaliyetler anlamında sosyoekonomik bir dönüşüm içerisinde. Ticaret, turizm ve sanayileşme anlamında güçlü stratejiler belirlenmiş ve uygulama süreçlerine de başlanmıştır. Başlangıç noktasını “hep birlikte ve Amasya için” şeklinde özetleyebileceğimiz mücadeleci ekonomi anlayışı şehirde bütün faaliyetleri doğrudan etkilemiş ve şehrin güçlü potansiyelini yansıtmaya hedefini ortaya koymuştur. Zorlu yapısal dönüşüm süreçleri katılımcı yaklaşımlarla desteklenmiştir. Bu kapsamda şehrin geleceğe dönük ekonomik tasarımına gerek kamu ve gerek özel sektör kurum ve kuruluşları aktif destek vermektedirler. Bu açıdan bakıldığında temel insan kaynağı portresinin ihtiyaçlar doğrultusunda yönlendirilmesi Amasya’yı dinamik bir yapıya kavuşturmuştur. Tarım ve turizm faaliyetleri çeşitlenmiş, sanayi üretimine yönelik temel değişkenler belirlenmiş ve böylece güçlü bir istihdam mekanizmasının temel adımları atılmıştır. Amasya’yı başka illere göre en farklı kılan unsurlardan birini istihdam piyasasının dinamizmi oluşturmaktadır. Söz konusu dinamizmi tanımlayan üç temel perspektif Amasya’nın geleceğe dönük istihdam arayışını güçlü kılmıştır. Bu unsurlar iş sahalarının detaylı bir biçimde tespit edilmesi, tüketici davranışlarına uygun üretim fikrinin temel alınması ve istihdama yönelik taleplere öncelik verilmesidir. Amasya’nın gelecek perspektifinin tam olarak gerçekleştirilmesi anlamında iş sahalarının modernizasyonuna verilen önem de oldukça dikkat çekicidir. Bununla birlikte rekabetçi iyileştirme, daha yoğun dijitalleşme, tanıtım ve markalaşma temelli planların hayata geçirilmesi ile birlikte Amasya sadece bölgenin değil aynı zamanda ülkenin de örnek şehri haline gelecektir. Gençlere yönelik istihdam politikalarının desteklenmesiyle birlikte

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Hukuk Fakültesi, ozgur.basyigit@ibu.edu.tr

işsizliğin ortadan kalkmasıyla birlikte Amasya sahip olduğu güçlü kapasiteyi harekete geçirmiş olacaktır. Böylelikle ilimizin ihracata yönelik hamlesi daha etkin hale gelecek ve ayrıca üretim faaliyetleri de çeşitlenmiş olacaktır. Dijitalleşen dünyada Amasya'da izlenen hızlı kalkınma politikalarının meyveleri toplanmaya başlanmıştır. Elektrik-elektronik ürün ihracatının şehrin toplam ihracatı içindeki payının yüzde 20'ye ulaşmış olması son derece dikkat çekici bir veridir. Sürdürülebilir ekonomi anlayışı kapsamında mevcut tarım alanlarını koruyan ama aynı zamanda da istihdam sahalarını genişleten politikaların uygulanmaya devam etmesinin Amasya'yı yatırımlar açısından cazibe merkezi haline getireceği kesindir.

Anahtar Kelimeler: Amasya, Gençler, İstihdam, Çalışma, İşsizliğin Önlenmesi

Amasya's Strong Employment Perspective For The Future Abstract

Amasya is in a socioeconomic transformation in terms of economic activities aimed at improving employment. Strong strategies in terms of trade, tourism and industrialization have been determined and implementation processes have begun. The combative economic approach, the starting point of which can be summarized as "together and for Amasya", has directly affected all activities in the city and aims to reflect the strong potential of the city. Difficult structural transformation processes were supported by participatory approaches. In this context, both public and private sector institutions and organizations actively support the future-oriented economic design of the city. From this perspective, directing the basic human resources portrait in line with the needs has given Amasya a dynamic structure. Agriculture and tourism activities have been diversified, the basic variables for industrial production have been determined and thus the basic steps of a strong employment mechanism have been taken. One of the factors that make Amasya different from other provinces is the dynamism of the employment market. Three basic perspectives that define the dynamism in question have made Amasya's search for future employment strong. These elements include identifying business areas in detail, basing the idea of

production in line with consumer behavior, and prioritizing employment-related demands. The importance given to the modernization of business areas in terms of fully realizing Amasya's future perspective is also quite remarkable. However, with the implementation of plans based on competitive improvement, more intensive digitalization, promotion and branding, Amasya will become an exemplary city not only of the region but also of the country. With the support of employment policies for young people and the elimination of unemployment, Amasya will mobilize its strong capacity. In this way, our city's export-oriented move will become more effective and production activities will also be diversified. In the digitalizing world, the fruits of the rapid development policies followed in Amasya have begun to be reaped. It is an extremely striking data that the share of electrical-electronic product exports in the city's total exports has reached 20 percent. It is certain that continuing to implement policies that protect existing agricultural areas but also expand employment areas within the scope of sustainable economy will make Amasya a center of attraction for investments.

Keywords: Amasya, Youth, Employment, Working, Unemployment Prevention

BOZOKLU OSMAN'IN “MUSAVVER SEFÂRETNÂME-İ İRAN” ESERİNDEN AMASYA MİNYATÜRÜ

Özlem BOSTANCI¹

Öz

Bilinen en eski adı Amaseia olan Amasya şehri çok zengin kültürel katmanları ile tarih boyunca büyük önem arz eden bir bölgeyi ifade etmektedir. Amasya şehrinin kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte yerleşimin Hitit dönemine kadar uzadığı bilinmektedir. Pontus, Roma ve Anadolu Selçuklu dönemlerinde aktif bir bölge olan Amasya, 1393 yılından itibaren Türk egemenliğine girmiştir. Osmanlı İmparatorluğu adına ise önemi hem çoğu imparatorun doğum yeri olması hem de stratejik açıdan değerli olmasıyla öne çıkmaktadır. Bir kentin tarih okumasına katkıların başında çoğunlukla yazılı ve sözlü kaynaklar gelmektedir. Bu kaynakların yanı sıra en az onlar kadar değerli bir başka başvuru kaynağı görsel malzemelerdir. Bu malzemelerin başında ise minyatürler, gravürler veya tarihi fotoğraflar gelmektedir. Minyatürler, el yazma eserlerin metin içeriğinin veya anlatılan önemli bir olayın tasvir edilerek resmedilmesiyle ortaya çıkan eserlerdir. İslam sanatı ve Türk sanatının merkezi sanatlarından olan minyatür sanatı kendine has bazı dinamikler içermektedir ve görsel malzeme kültürüne çok büyük katkılar sağlamaktadır. İçeriğini minyatüründe beslediği bu görsel malzeme kültürü aracılığı ile lokal veya genel yorumlamalar, mimari değerlendirmeler ve hatta günümüze ulaşmayan eserler adına ipuçları yakalanabilmektedir. Minyatürlerin bulunduğu el yazma eserlerden birisi ise Sefâretnâme'lerdir. Sefâretnâme; elçilik, aracılık manasına gelen ve aslı “sifâret” olan kelime ile mektup manasındaki “nâme” kelimesinin birleşmesiyle oluşmuştur. Bozoklu Osman (Osman Şâkir Efendi) tarafından kaleme alınan ve bilinen tek nüshası, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri nu. 822'de kayıtlı olan “Musavver Sefâretnâme-i İran” eserinin 45a ve 45b varaklarında resmedilmiş ve konumuzun

¹ İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk İslam Arkeolojisi, ozlembostancisefa@gmail.com

ana kaynağı Amasya'ya ait minyatür bulunmaktadır. Sefâretnâme'nin değerini artıran çok önemli bir özelliği bulunmaktadır. Bu özellik Osman Şâkir Efendi'nin resimlerinde gerçekçi bir üslup anlayışına sahip olmasıdır. Osman Şâkir Efendi, resmettiği Amasya'nın 1811 yılına ait görselinde, şehrin içinden geçen Yeşilırmak'ın kıvrılarak yolculuğunu sürdürmesini merkeze almıştır. Minyatürde kale, camiler, hamamlar ve özellikle sivil mimari hakkında çok önemli bilgileri bulundurmaktadır. Ayrıca bu minyatür, Amasya'nın dağların eteğine kurulu bir şehir oluşunu ve bütün bu özelliklerini 19. yüzyıldan beri korumuş bulunmasını da destekleyen karşılaştırmalar ve değerlendirmeler yapılabilecek bir potansiyeli barındırmaktadır. Konumuz tekeline Bozoklu Osman'ın Amasya minyatürü ile günümüzdeki Amasya şehrinde bulunan yapılar üzerinden karşılaştırmalar ile görsel malzemeler kültürü açısından Amasya'nın zengin tarihsel ve kültürel kimliği için değerlendirmeler yapılarak görsel malzeme kültürüne katkısına değinilecektir. Bu tür değerlendirmeler aynı zamanda görsel malzemelerin tarih okumasına katkısını ve belge niteliğini kanıtlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Amasya, Sefâretnâme-i İran, Minyatür, Osman Şâkir Efendi*

Amasya Miniature From Bozoklu Osman's "Musavver Sefâretnâme-I Iran"

Abstract

The city of Amasya, whose oldest known name is Amaseia, refers to a region of great importance throughout history with its very rich cultural layers. Although the exact date of the establishment of the city of Amasya is not known, it is known that the settlement dates back to the Hittite period. Amasya, which was an active region during the Pontic, Roman and Anatolian Seljuk periods, came under Turkish sovereignty since 1393. In the name of the Ottoman Empire, its importance is parallel to the fact that it is both the birthplace of most emperors and strategically valuable. Written and oral sources are the main contributors to the reading of a city's history. In addition to these sources, another equally valuable source of reference is visual materials. The most important of these materials are

miniatures, engravings or historical photographs. Miniatures are artefacts created by depicting the textual content of manuscripts or an important event described. The art of miniature, which is one of the central arts of Islamic art and Turkish art, contains some unique dynamics and makes great contributions to the visual material culture. Local or general interpretations, architectural evaluations and even clues on behalf of works that have not survived to the present day can be captured through this visual material culture, the content of which is fed in miniature. One of the manuscripts containing miniatures is the Sefâretnâme. Sefâretnâme was formed by the combination of the word 'sifâret' meaning embassy, intermediary and the word 'nâme' meaning letter. The only known copy of the work 'Musavver Sefâretnâme-i Iran' written by Bozoklu Osman (Osman Şâkir Efendi) and registered in Millet Library, Ali Emiri nu. 822 of the 'Musavver Sefâretnâme-i Iran', there is a miniature of Amasya, the main source of our subject, illustrated on pages 45a and 45b. Sefâretnâme has a very important feature that increases its value. This feature is Osman Şâkir Efendi's realistic style in his paintings. In the 1811 image of Amasya, Osman Şâkir Efendi focuses on the Green River meandering through the city as it continues its journey. The miniature contains very important information about the castle, mosques, baths and especially civil architecture. In addition, this miniature has the potential for comparisons and evaluations that support the fact that Amasya is a city built at the foot of the mountains and has preserved all these features since the 19th century. In the monopoly of our subject, comparisons will be made between Bozoklu Osman's miniature of Amasya and the buildings in the city of Amasya today, and evaluations will be made for the rich historical and cultural identity of Amasya in terms of visual material culture and its contribution to the visual material culture. Such evaluations also prove the contribution of visual materials to the reading of history and their document quality.

Keywords: *Amasya, Sefâretnâme-i Iran, Miniature, Osman Şâkir Efendi*

**VİRANE BİR OSMANLI MEDRESESİ OLAN KAPU
AĞASI'NI BÜYÜK AĞA HAFIZLIK KUR'ÂN
KURSU'NA DÖNÜŞTÜREN ÖNCÜ İSİM: SEYİT
AHMET FIRAT**

*Ramazan DİLER¹
Faysal ARPAGUŞ²*

Öz

Seyit Ahmet Fırat Hoca aslen Amasya merkez Yukarı Kışlacık köyündendir. Hıfzını Ziyaret Kasabası'nda Mustafa Elmacı hocada yapmış, ardından Tarbzon Of'a giderek Mehmet Rüştü Aşıkkutlu hocadan talim ve kıraat dersleri almıştır. Görev hayatına diyanette müezzin olarak başlamıştır. Seksenli yıllarda Amasya Büyük Ağa Kur'an Kursunun hafızlık müessesesine dönüştürülmesinde aktif rol almıştır. Anlatıldığına göre o yıllarda bu tarihi mekân Kur'an Kursuna dönüştürülmeden önce civardan gelen köylülerin hayvanlarını bağladığı virane bir yerdir. 80 ihtilalinden sonra restore edilen medresenin, şehrin yöneticileri tarafından başka maksatlarla kullanılması gündeme gelmiş; fakat vicdani ve ahlaki duyarlılığı yüksek önde gelen bazı isimlerinin teşebbüsleriyle Diyanet İşleri Başkanlığı'nın uhdesinde kalmasına karar kılınmıştır. Bu değişimde Hoca etkin bir rol oynamıştır. Seyit Ahmet Fırat Hoca Büyük Ağa Kur'an Kursu'nun zor şartlardan geçerek varlık sahnesine çıktığını çeşitli vesilelerle dile getirmiştir. O günkü ekonomik koşullarda Amasya Müftülüğü'nün nisbî sayılabilecek destekleri yanında dini duyarlılığı yüksek Amasyalı vatandaşların desteği ile Büyük Ağa, Büyük Ağa olmuştur. Şüphesiz, tanınmış bazı Amasyalı iş adamlarının da kursun iyi hale gelmesinde çok büyük maddi destekleri olmuştur. Hoca 2005 yılında emekliliğe ayrılmıştır. Emekliliğe ayrılırken başlangıçtan o zamana kadar en az 400 öğrenci Büyük Ağa'da hafızlık yaparak kurstan mezun olmuştur. Emeklilikten sonra kursun yöneticiliğini

¹ Doç. Dr., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, ramazan.diler@gop.edu.tr

² Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Temel İslam Bilimleri Kur'an-ı Kerim ve Kıraat İlmi Anabilim Dalı, faysal.arpagus@gop.edu.tr

İsmail Batman Hoca devam ettirmiştir. Hoca'nın anlattığına göre Büyük Ağa Kur'an Kursu bu yıllardan sonra kurumsallaşmaya, bir hafızlık kurumu olarak sistemin oturmaya başladığını kendisi ifade etmiştir. Hoca 2019 yılında vefat ettiğinde Diyanet İşleri Başkanlığı, Yüksek Öğretim Kurumu, Adalet gibi Türkiye'nin çeşitli kurumlarında ve özel sektörde çalışan pek çok hafız öğrenci geride bırakmıştır. Bu bildiride Fırat Hoca'nın ilmî kimliğinden, zor dönemde Büyük Ağa'ya katkılarından, hafızlık eğitimi anlayışı, iş ahlakı, hoca-öğrenci münasebetlerinden ortaya çıkan eğitim ahlakından ve nihayetinde öğrenme ürünü olarak ifade edilebilecek öğrenci davranışlarından bahsedilmesi planlanmaktadır. Çalışmanın yaygın din eğitimi ve İslam eğitim tarihi alanına katkı yapacağı düşünülmektedir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme/mülakat yoluyla elde edilen veriler kullanılacaktır. Bu amaç çerçevesinde Seyit Ahmet Fırat Hoca'nın başta çocukları olmak üzere ondan ders almış en az üç kişi ile mülakat yapılması planlanmaktadır. Mülakat yoluyla elde edilen verilerin betimsel analizi yapılacaktır. Ortaya çıkan sonuçlar bilim dünyasına sunulacak önemli bir eğitim kurumu olan Büyük Ağa Kur'an Kursu'nun tarihine dair bilgiler bu yolla kayıt altına alınmış olacaktır. Çalışmanın yeni çalışmalara kaynaklık ve öncülük etmesi hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Din Eğitimi, Hafızlık, Kur'an Kursu, Büyük Ağa Kur'an Kursu, Seyit Ahmet Fırat.*

**The Pioneer Who Transformed Kapu Agasi, An Ottoman Madrasah, Into The Buyuk Aga Hafizlik Qur'an Course:
Seyit Ahmet Fırat**

Abstract

Seyit Ahmet Fırat is originally from the village of Upper Kışlacık in the centre of Amasya. He did his education in Mustafa Elmacı teacher in Ziyaret Town, then went to Tarbzon Of and took ta'lim and qirāat lessons from Mehmet Rüştü Aşıkkutlu teacher. He started his career as a muezzin in the Presidency of Religious Affairs (D.İ.B). In the eighties, he took an active role in the transformation of Amasya Buyuk Aga Qur'an Course into a hifz institution. As it is told, in those years, this historical place was a desolate place where the villagers

from the neighbourhood tied their animals before it was transformed into a Qur'an Course. After the 80 revolution, the madrasah, which was restored, was considered to be used for other purposes by the administrators of the city; but with the initiatives of some prominent names with high conscientious and moral sensitivity, it was decided to remain under the authority of the Presidency of Religious Affairs. He played an active role in this change. Seyit Ahmet Fırat has expressed on various occasions that Buyuk Aga Qur'an Course came into existence by passing through difficult conditions. In the economic conditions of that day, Buyuk Aga became Buyuk Aga with the support of Amasya citizens with high religious sensitivity as well as the relative support of Amasya Mufti's Office. Undoubtedly, some well-known Amasya businessmen also provided great financial support to the course. The teacher retired in 2005. When he retired, at least 400 students graduated from the course by becoming hafız in Buyuk Aga from the beginning until then. After his retirement, İsmail Batman continued to manage the course. According to the Hodja, Buyuk Aga Qur'an Course started to institutionalise after these years and the system started to settle down as a hifz institution. When Hodja passed away in 2019, he left behind many hafız students working in various institutions in Turkey such as the Presidency of Religious Affairs, Higher Education Institution (Y.Ö.K.), Justice and in the private sector. In this paper, it is planned to talk about the scholarly identity of Hodja Fırat, his contributions to Büyük Ağa in a difficult period, his understanding of hafız education, his work ethics, his educational ethics emerging from teacher-student relations, and finally the student behaviours that can be expressed as learning products. It is thought that the study will contribute to the field of non-formal religious education and the history of Islamic education. The data obtained through interview/interview, one of the qualitative research methods, will be used in the study. For this purpose, it is planned to interview at least three people who have taken lessons from Seyit Ahmet Fırat, especially his children. The data obtained through interviews will be analysed descriptively. The results will be presented to the scientific world and the

information about the history of Büyük Ağa Qur'an Course, an important educational institution, will be recorded in this way. The study is aimed to be a source and pioneer for new studies.

Keywords: *Religious Education, Hifz, Qur'an Course, Büyük Ağa Qur'an Course, Seyit Ahmet Fırat.*

FERHAT İLE şİRİN HALK HİKAYESİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Ramazan TAVUKCU¹

Öz

Değer, iyiyi, doğruyu ve olması gerekeni konu alan kavram olarak tanımlanabilir. Değerler eğitimi ise doğruluk, iyilik, dürüstlük, saygı ve sevgi gibi unsurları ele alan eğitimin alt koludur. Değerler insanların büyük bir bölümü tarafından kabul edilen evrensel konulardır. Halk hikayesi, Türk edebiyatı türleri içinde 16.asırdan itibaren görülmeye başlanan, genellikle aşıkler tarafından nazım-nesir karışık bir biçimde dinleyicilere karşı anlatılarak kuşaktan kuşağa aktarılan, yer yer masal ve destan özellikleri gösteren hikâyeler olarak tanımlanabilir. Halk hikayeleri halkın büyük bir çoğunluğu tarafından ilgiyle takip edilen edebi türlerdir. Bu sebeple de değerler eğitimi öğrenimini eğlenceli ve kalıcı bir hale getirmek için halk hikayelerinden yararlanılabilir. Bu çalışma kapsamında Amasya ilimize ait olan Ferhat ile şirin halk hikayesi değerler eğitimi açısından incelenmiştir. Bu çalışmanın amacı, insanların değerlerine yabancılaşmamalarını sağlamak ve değer kavramını kültürel öğeleri de içinde barındıran halk hikayeleriyle öğrenmelerine katkıda bulunmaktır. Bu çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılacaktır. Bu amaç ve yöntem doğrultusunda bu çalışmada Amasya ilimize ait olan Ferhat ile şirin Halk hikayesi örnek olarak incelenecektir. Bu inceleme ile, Ferhat ile şirin Halk Hikayesinde; sevginin, azmin ve kararlılığın önemi, kötülük yapmanın olumsuz sonuçlar doğuracağı bulgularına ulaşılmıştır. Sonuç olarak; Amasya ilimizde ve ülkemizde değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar, etkinlikler ve araştırmaların sayısı arttırılmalıdır. Değerler eğitimi küçük yaşlardan itibaren insanlara verilmeye başlanmalıdır. Okullarda değerler eğitimi ders olarak öğrencilere verilmelidir. Çocuklara değerler eğitimi verilirken söz ve davranışlarla örnek olunmalıdır. Değerlerin önemi her zaman çocuklara hatırlatılmalıdır.

¹Türkçe Öğretmenliği Bölümü Mezunu, r.tavukcu96@gmail.com

Anahtar Kelimeler: *Amasya, Değer, Değerler Eğitimi, Ferhat ile Şirin Halk Hikayesi*

An Investigation Of The Folk Story Of Ferhat And Şirin In Terms Of Values Education

Abstract

Value can be defined as the concept of good, right and what should be. Values education is the sub-branch of education that deals with elements such as truth, goodness, honesty, respect and love. Values are universal issues accepted by the majority of people. Folk tales can be defined as stories that began to appear among the types of Turkish literature starting from the 16th century, are generally told by lovers to the audience in a mixed verse and prose form, and are passed down from generation to generation, sometimes showing the characteristics of fairy tales and epics. Folk tales are literary genres that are followed with interest by the majority of the public. For this reason, folk stories can be used to make values education fun and permanent. Within the scope of this study, the folk story of Ferhat and Şirin, which belongs to our Amasya province, was examined in terms of values education. The aim of this study is to ensure that people do not become alienated from their values and to contribute to their learning the concept of values through folk tales that include cultural elements. In this study, the document analysis method will be used. In line with this purpose and method, in this study, the Ferhat and Şirin folk story belonging to our Amasya province will be examined as an example. With this review, in the Folk Tale of Ferhat and Şirin; It has been found that the importance of love, perseverance and determination, and that doing evil will have negative consequences. In conclusion; The number of studies, activities and research on values education in our Amasya province and in our country should be increased. Values education should be given to people from an early age. Values education should be given to students as a lesson in schools. While giving values education to children, they should be an example with their words and actions. Children should always be reminded of the importance of values.

Uluslararası Sosyal Bilimler Araştırmaları Sempozyumu II
Türkiye Yüzyılında Amasya

Keywords: *Amasya, Value, Values Education, Ferhat and Şirin Folk Story*

AMASYA'DAN SOLİNGEN'E UZANAN GÖÇ HAREKETİ: "GENÇ AİLESİ" VE IRKÇILIĞIN İNSANLIK ÜZERİNDEKİ YIKICI ETKİLERİ

Recep BODUR¹

Öz

Bu çalışma, Türkiye'den Almanya'ya 1960'larda başlayan işçi göçünün tarihsel panoramasına, göçmenlerin karşılaştığı sosyo-kültürel zorluklara ve Almanya'da yeni bir hayat kurmaya çalışan ancak entegrasyonun önündeki güç engeller, sosyal önyargılar ve ırk ayrımcılığı ile karşı karşıya kalan birçok Türk kökenli göçmeni temsil eden Genç Ailesi'ne özel olarak odaklanmaktadır. 29 Mayıs 1993 tarihinde Solingen'de Genç Ailesi'nin yaşadığı ve kayıtlara “Solingen faciası” olarak geçen trajik kundaklama olayı, Almanya'nın yakın tarihine kara bir leke olarak kazınmış, ırkçılık ve yabancı düşmanlığının en elem verici tezahürlerinden biri olmuştur. 1970 yılında Amasya'dan Almanya'ya madenci olarak göç eden ve 1973'te Solingen'e yerleşen Genç Ailesi'nin evi, Neonazi görüşlü Alman gençler tarafından kundaklanmış, olay sonucunda Genç Ailesi'nin beş ferdi hayatını kaybetmiştir. Bu saldırı, Almanya'da yükselen ırkçı eğilimlerin acı bir göstergesi olarak değerlendirilmiş, yalnızca bir ailenin değil, Almanya'daki göçmen topluluklarının da derin bir travma yaşamasına yol açmıştır. Bu çalışmanın amacı, Amasya'dan Almanya'nın Solingen kentine uzanan göç hareketini ele alarak, Genç Ailesi'nin tarihsel bir trajediye dönüşen hikâyesi üzerinden göçmenlik, ırkçılık ve yabancı düşmanlığının bireyler ve toplum üzerindeki yıkıcı etkilerini analiz etmektir. Çalışma, özellikle 1993 yılında Solingen'de gerçekleşen ırkçı saldırının tarihsel ve sosyolojik boyutlarını inceleyerek, göçmen toplulukların maruz kaldığı ayrımcılık, şiddet ve toplumsal dışlanma süreçlerini anlamayı amaçlamaktadır. Bunun yanı sıra, göç olgusunun bireyler ve aileler üzerindeki sosyo-psikolojik etkileri değerlendirilecek ve ırkçılıkla mücadele bağlamında alınabilecek önlemler tartışılacaktır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi, recep.bodur@amasya.edu.tr

Anahtar Kelimeler: *Amasya, Solingen Saldırısı, Genç Ailesi, Göç, Irkçılık*

**The Migration Movement From Amasya To Solingen: The
“Genç Family” And The Devastating Effects Of Racism
On Humanity**

Abstract

This study focuses on the historical panorama of the labour migration from Turkey to Germany that started in the 1960s, the socio-cultural challenges faced by migrants, and with a special focus on the Genç Family, which represents many immigrants of Turkish origin who tried to build a new life in Germany but faced difficult obstacles to integration, social prejudices and racial discrimination. On 29 May 1993, the tragic arson incident in Solingen in which the Genç Family lived in Solingen, which was recorded as the ‘Solingen tragedy’, was engraved as a black stain on the recent history of Germany and became one of the most painful manifestations of racism and xenophobia. In 1970, the house of the Genç Family, who migrated to Germany from Amasya as miners and settled in Solingen in 1973, was set on fire by German youths with neo-Nazi views, and five members of the Genç Family lost their lives as a result of the incident. This attack was regarded as a painful indicator of the rising racist tendencies in Germany and caused a deep trauma not only to a family but also to the immigrant communities in Germany. The aim of this study is to analyse the destructive effects of immigration, racism and xenophobia on individuals and society through the story of the Genç Family, which turned into a historical tragedy. The study aims to understand the processes of discrimination, violence and social exclusion that immigrant communities are exposed to, especially by examining the historical and sociological dimensions of the racist attack in Solingen in 1993. In addition, the socio-psychological effects of migration on individuals and families will be evaluated and the measures that can be taken in the context of combating racism will be discussed.

Keywords: *Amasya, Solingen Attack, Genç Family, Migration, Racism*

EMPERYALİZM VE İŞBİRLİKÇİLERİNE KARŞI MİLLİ UYANIŞ BELGESİ: AMASYA GENELGESİ

Serap TAŞDEMİR¹

Öz

Emperyalizm ruhunun planları, projeleri ve uygulamaları ezme, çaresizliğe inandırma, parçalama ve ele geçirme aşamalarından geçer. Emperyalizm tarafından yenilgiye uğratılan Osmanlı İmparatorluğu'nun özellikle 1870'ten sonraki elli yılı, büyük bir çöküşün ve karşı konulamaz bir teslimiyet sürecinin tablolarından oluşur. Dört yıl süren büyük savaşın sonunda imzalanan Mondros Mütarekesi, Osmanlı İmparatorluğu'na barış yerine bir ölüm fermanı olarak uygulanmaya başlanmıştır. Mondros Mütarekesi'nden sonra işgal edilen Osmanlı coğrafyasının her yerinde acıların devam ettiği dönemde Amasya uyanışın başkenti olmuştur. Bir yerin tarihi geçmişinde bulunduğu coğrafyanın etkisi tartışılmaz bir gerçektir. Jeomorfolojik özelliklerinin kısıtlılığı nedeniyle 1924 yılında il olana kadar Sivas Vilayeti'ne bağlı bir kaza olan Amasya, Orta-Kuzey Anadolu'da yer alan bir iç şehirdir. Şehzadeler şehri yıllarındaki ihtişamından sonra etkisi azalan Amasya şehri, bu şehirde ilan edilen Amasya Genelgesi ile Türk milletinin tarihinde hak ettiği yeri tekrar kazanmıştır. Emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı milli uyanışın bayraktarlığını üstlenen Amasya Genelgesi'ni hazırlayarak bu milli hareketin lideri Mustafa Kemal Paşa da Çanakkale Savaşı'ndan sonra ikinci kez milletinin kurtarıcısı olmuştur. Bu araştırmada, Mondros Mütarekesi'nden sonra halkın kendi varlığını koruma ve geleceğini belirleme yetkisine sahip olduğunun farkına varacağı/ilan edeceği Amasya Genelgesi'ne giden süreç, o dönemden günümüze kadar ortaya çıkan yayınlar incelenerek "Cumhuriyet'in doğum belgesi" olan Amasya Genelgesi'nin Türkiye Cumhuriyeti ve Türk tarihindeki yeri/önemi bütünsel olarak ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Amasya, Amasya Genelgesi, Mustafa Kemal Paşa

¹ Prof. Dr., Amasya Üniversitesi, serap.tasdemir@amasya.edu.tr

**National Awakening Document Against Imperialism And
Collaborators: Amasya Circular**

Abstract

The plans, projects and applications of the spirit of imperialism go through the stages of crushing, convincing in despair, disintegrating and seizing. The fifty years of the Ottoman Empire, especially after 1870, which was defeated by imperialism, consist of the paintings of a great collapse and an irresistible surrender process. The Armistice of Mudros, signed at the end of the great war that lasted four years, began to be implemented as a death warrant for the Ottoman Empire instead of peace. After the Armistice of Mudros, Amasya became the capital of awakening during the period when suffering continued throughout the occupied Ottoman geography. The influence of the geography in which a place is located in its historical past is an indisputable fact. Amasya, which was a district of Sivas Province until it became a province in 1924 due to the limitations of its geomorphological characteristics, is an inland city located in Central-Northern Anatolia. After its magnificence in the years of the city of princes, the city of Amasya, whose influence had diminished, regained its rightful place in the history of the Turkish nation with the Amasya Circular, which was declared in this city. Mustafa Kemal Pasha, the leader of this national movement, prepared the Amasya Circular, which assumed the role of the flag bearer of the national awakening against imperialism and its collaborators, and became the savior of his nation for the second time after the Battle of Gallipoli. In this research, the process leading to the Amasya Circular, where the people would realize/declare that they had the authority to protect their own existence and determine their future after the Armistice of Mudros, and the publications that emerged from that period to the present will be examined in a holistic manner, and the place/importance of the Amasya Circular, which is the “birth certificate of the Republic”, in the history of the Republic of Turkey and the Turkish Republic will be discussed.

Keywords: Amasya, Amasya Circular, Mustafa Kemal Pasha

AMASYA’NIN İLMÎ VE KÜLTÜREL ORTAMI: 15. YÜZYILA KADAR İSTİNSAH EDİLEN NÜSHALARIN İŞİĞİNDA BİR DEĞERLENDİRME

Seyid Muhammed Taki HÜSEYİNİ¹

Öz

Amasya, Danişmentliler’in hâkimiyetine girmesiyle birlikte Türk-İslâm medeniyetine önemli katkılarda bulunmuştur. II. Kılıçarslan döneminde Anadolu Selçuklu Devleti’ne katılan şehir, ilmî ve kültürel faaliyetlerde büyük bir gelişme göstermiştir. Yıldırım Bayezid’in 1398 yılında Amasya’yı Osmanlı topraklarına katması ve şehrin idaresini oğlu Çelebi Mehmed’e bırakmasıyla birlikte, Amasya hem ilmî merkezietini güçlendirmiş hem de önemli bir siyasî merkez hâline gelmiştir. Bu süreçte Amasya’da çok sayıda cami, medrese, kütüphane ve hastane gibi ilmî ve kültürel yapılar inşa edilmiş, şehir birçok âlimin yetişmesine ve buraya akın etmesine zemin hazırlamıştır. Nitekim kaynaklarda Amasya, “medînetü’l-hükemâ” (âlimler şehri) olarak anılmıştır. Amasya ile ilgili bilgilere, günümüze ulaşan yapılar, kitabeler, arşiv belgeleri ve klasik eserler aracılığıyla ulaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, Amasya’nın ilmî kimliğini daha kapsamlı bir şekilde ortaya koyabilmek için bu şehirde telif veya istinsah edilen yazma eserler de önemli bir kaynak teşkil etmektedir. Bu nüshaların ferağ kayıtları ve üzerlerine düşülen notlar, dönemin âlimleri, müderrisleri, medreseleri ve diğer ilmî kurumları hakkında kıymetli bilgiler sunmaktadır. Bu makalede, 15. yüzyıla kadar Amasya’da veya Amasyalıları tarafından telif veya istinsah edilen yazma eserler tespit edilerek, bu eserlerin istinsah ferağ kayıtlarının içerdiği bilgiler ve nüsha üzerlerinde düşülen temellük ve kiraat gibi notlar incelenecektir. Böylece Amasyalı müstensihler, âlimler, müderrisler, medreseler, mahalleler ve vakıflar gibi hususlarda bilgi sunulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Amasya, Türk-İslam Medeniyeti, El Yama Eserler, Kütüphane, İstinsah.*

¹ Doç. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, mthuseyni@gmail.com

The Scholarly And Cultural Environment Of Amasya: An Evaluation In Light Of Manuscripts Transcribed Until The 15th Century

Abstract

Amasya made significant contributions to Turkish-Islamic civilization after coming under the rule of the Danişmendids. The city, which was incorporated into the Anatolian Seljuk State during the reign of Sultan Kılıçarslan II, experienced notable advancements in scholarly and cultural activities. Following Yıldırım Bayezid's annexation of Amasya into Ottoman territory in 1398 and the subsequent assignment of its governance to his son, Çelebi Mehmed, Amasya not only solidified its scholarly prominence but also became an important political center. During this period, numerous mosques, madrasas, libraries, and hospitals were constructed, facilitating the training of many scholars and attracting intellectuals to the city. Consequently, Amasya was referred to in historical sources as "medīnat al-ḥukamā" (the city of scholars). Information about Amasya can be derived from surviving structures, inscriptions, archival documents, and classical works. Additionally, manuscripts authored or transcribed in Amasya serve as crucial sources for a deeper understanding of the city's scholarly identity. The colophons of these manuscripts and the marginal notes written on them provide valuable insights into the scholars, teachers, madrasas, and other academic institutions of the period. This article aims to identify manuscripts authored or transcribed in Amasya or by Amasyan scribes up to the 15th century and to examine the information contained in their colophons, including ownership records and reading notes. In doing so, the study seeks to shed light on Amasyan scribes, scholars, teachers, madrasas, neighborhoods, and charitable foundations.

Keywords: *Amasya, Turkish-Islamic Civilization, Manuscripts, Library, Transcription.*

**MALAZGİRT ZAFERİ'NDEN SONRA AMASYA'NIN
KÜLTÜREL DOKUSUNU OLUŞTURAN MİTOLOJİK
ANLATIMLARIN TETKİKİ**

Sinan DOĞAN¹

Öz

Amasya, Oğuz Türkmenlerinin Anadolu'ya gelip, ilk yerleştiği yerlerden biridir. Anayurttan taşınan inançların, yeni kültür unsurlarıyla yoğrularak yaşatıldığı sahadır. Amasya ve çevresinde oluşan Türk kültürünün beslendiği en önemli mitoloji anlatımları, geçmişten günümüze Amasya ve çevresindeki sosyal ve iktisadi yapıyı ortaya koymaktadır. Mitolojik kurgudaki kadim geleneğin taşıdığı bilgeliği veya bilgileri, bir form içinde günümüze aktarılmıştı. Mitolojik kurguda yer alan nesnelerin, insan varlığında cisimleşip ve varlığından süzülerek ortaya çıkan tılsımlı kelimelerin, tarihsel konumlarında ve sosyolojik çözümlemeleri ile gerçek bilgiler ulaşılması gerekmektedir. Amasya'nın mitoloji anlatımlarında inanç önemli bir yer tutmaktadır. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'na katıldığı iddia edilen Kurtboğan gibi anlatımlar, geçmişten günümüze kadar uzanan ve toplum ruhunda meydana getirdiği muhteşem inanç birlikteliği yansıtır. Kurtboğan, bölgenin dini yaşantısında çok önemli fizikötesi figür haline gelmiş. Mitoloji anlatımlarda yer alan figürler üzerinden gizlenen kültürel inanç ve değerleri ortaya çıkarılmadan, bölgenin gerçek kimliğine ulaşılması mümkün değil. Marc Bloch, tarihi olgulara sosyolojik içerik kazandırmak suretiyle bölgenin kültürel dinamiklerini ortaya çıkarılmasının gerektiğini belirtmektedir. Anlatımların ilişkilendirildiği mekâna karşı kutsallık atfedilir ve mekâna karşı hürmet ve koruma hissi ortaya çıkar. Anlatımlar, mitolojik bir kurguya dönüşmüş olsa da, figürler üzerinden dolaylı yoldan gerçeklik vurgusu vardır. Mitoloji anlatımlarda yer bulan figürler, ait oldukları topluluğun ruhunu ve dünya görüşünü yansıtarak kimliğini ortaya koyarlar. Araştırma sosyolojik içerikli bir çalışma ile dini ve kültürel mitolojik anlatımların

¹ MEB, Aka. Uzman, s.sinandog@gmail.com

merkezinde yer figürlere yoğunlaşılması şeklinde olmuştur. Kentlerin belleğindeki tarihsel olaylar, halkın inançların etkisi altında idealize edilerek mitolojik şekil almış ve bölgenin var oluşuna zemin hazırlamış. Bölgede oluşan mitolojik anlatımlar, zihinsel ve duygusal yönden insan ve toplumu biçimlendirmesini sağlıyordu. Başka bir ifadeyle ‘‘kent ruhunu’’, ‘‘enerjisini’’, ‘‘geçmişini’’ görünür hale getirilmesidir. Mitolojik anlatımlarda , halkın kendi inanç mantığına göre imgesi oluşturduğu ve ona bir takım işlevler yüklediğini söylenebilir. Felaketten kurtarma, ‘‘iyileri mükâfatlandırıp kötülerini cezalandırmak, arzu ve istekleri karşılamada gibi işlevlerdir. Mitolojik anlatımlardaki figürler hakkında kültürel yönden sosyolojik çözümlerin, Amasya’nın dokusunu oluşturacak aydınlatıcı bilgilerin elde edilmesinin olduğu söylenebilir. Bu çalışmada, Amasya mitoloji anlatımlarının sosyolojik içeriğine yönelik kültürel yorumlarla, manevi kültürel yapının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Sebep-sonuç bağlantıları kurmak suretiyle alan ve nitelik bir araştırma yöntemi olup, disiplinlerüstü anlayışıyla yürütülmüştür. Amasya’ya mitoloji anlatılar üzerinde yeterince akademik çalışmanın olmaması dikkat çekicidir. Mitoloji anlatımlarda figürlerin kültürel yönden çözümlenmesi, toplum hafızasının bilinçli bir şekilde korunması ve geliştirilmesi gibi bir anlamı ihtiva etmektedir. Mitolojik anlatımlarının ruhunda yer alan mesajların ortaya çıkarılması, Amasya ve çevresindeki Türkleşme izlerini taşıyan değerlerin ortaya çıkarılması olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler : *Amasya, mitoloji, kültür, inanç, figür*

Analysis Of The Mythological Narratives That Formed The Cultural Texture Of Amasya After The Victory Of Malazgirt

Abstract

Amasya is one of the first places where Oghuz Turks came to Anatolia and settled. It is the area where the beliefs carried from the homeland are kept alive by being kneaded with new cultural elements. The most important mythology narratives that nourished the Turkish culture formed in Amasya and its

surroundings reveal the social and economic structure of Amasya and its surroundings from the past to the present. The wisdom or information carried by the ancient tradition in mythological fiction was transferred to the present in a form. It is necessary to reach real information with the historical locations and sociological analyses of the objects in mythological fiction and the magical words that materialize in human existence and emerge by being filtered from their existence. Faith has an important place in Amasya's mythology narratives. Narrations such as Kurtboğan, who allegedly participated in the 1974 Cyprus Peace Operation, reflect the magnificent unity of belief that extends from the past to the present and creates in the spirit of society. Kurtboğan has become a very important metaphysical figure in the religious life of the region. It is not possible to reach the real identity of the region without revealing the cultural beliefs and values hidden through the figures in mythological narratives. Marc Bloch states that the cultural dynamics of the region should be revealed by giving sociological content to historical facts. The place to which the narratives are associated is attributed sacredness and a sense of respect and protection emerges towards the place. Although the narratives have turned into a mythological fiction, there is an indirect emphasis on reality through the figures. The figures in mythological narratives reveal their identity by reflecting the spirit and worldview of the community they belong to. The research has been carried out in the form of a sociological study and focusing on the figures at the center of religious and cultural mythological narratives. Historical events in the memory of the cities were idealized under the influence of the people's beliefs and took a mythological form, paving the way for the existence of the region. The mythological narratives formed in the region provided the mental and emotional shaping of people and society. In other words, it is the making visible of the “spirit of the city”, “energy” and “past”. It can be said that in mythological narratives, the people created an image according to their own belief logic and attributed certain functions to it. These are functions such as saving from disaster, “rewarding the good and

punishing the bad”, and meeting desires and wishes. It can be said that the sociological solutions regarding the figures in mythological narratives in terms of culture are the acquisition of enlightening information that will form the texture of Amasya. In this study, it is aimed to reveal the spiritual cultural structure with cultural interpretations regarding the sociological content of Amasya mythological narratives. It is a field and quality research method by establishing cause-effect connections and it is carried out with a transdisciplinary understanding. It is remarkable that there are not enough academic studies on mythological narratives in Amasya. The cultural analysis of figures in mythological narratives includes a meaning such as the conscious preservation and development of the social memory. It can be said that revealing the messages in the spirit of mythological narratives is the revealing of the values that bear the traces of Turkification in Amasya and its surroundings.

Keywords: Amasya, mythology, culture, belief, figure

14. YÜZYILDA AMASYA VALİLERİ VE İÇTİMÂİ YAPILARIN TETKİKİ

Sinan DOĞAN¹

Öz

İlhanlıların Amasya'daki hâkimiyeti, 1243'ten başladı. Amasya bölgesi, İlhanlı idâresinde genişletilerek “Rum Vilâyeti” hâline getirilmiştir. Amasya'nın da Eyaleti Rumiyye içinde kaldığı ve yönetiminin Seyfettin Torumtay' a bırakılmıştır. Seyfettin Torumtay tarafından, 1243 yılından itibaren Amasya' da imar faaliyetlerine Selçuklu dönemi imar faaliyetlerini aratmayacak şekilde hız verdiği söylenebilir. İlhanlılar döneminde Amasya'da yapılan önemli yapılardan birisi Vâli Seyfettin Torumtay tarafından yapılan Gök Medrese Câmii ve Medresesidir. Gıyaseddin Mesud, Baltubay, Taceddin Mehmet Bey gibi Amasya Valiliğinde görevler icra etmişti. Aslen Amasya'lı bir Türk olduğu sanılan ve 13. yüzyılda Abbasiler'in Bağdat'taki Sarayı'nda eser vermiş Yâkûtü'l-Mustasımî'nin (ölümü 1299) güzel yazı ustası olan büyük ölçüde etkilemiştir. Bu dönemde, altı yazı türünün tüm kurallarıyla geliştirildiği ve yeni olarak adlandırılacak bu anlayışın izinde giden birçok sanatçının yetiştiği bilinmektedir. İlhanlı Hükümdarı Sultan Ebu Said Han, son dönemde 1327 yılında Rum Eyaleti Valiliği'ne Alâeddin Artana Bey'i tayin etmiştir. Artık, bu tarihten sonra Amasya'da Eratnalı hâkimiyeti başladı, Eratnalıların tayin ettiği ilk Amasya valisinin de Ziyeddin Tuli Bey olduğu belirtilmektedir. Kadı Burhanettin Eratna beylerinin dirayetsizlikleri nedeniyle beyliğin hâkimiyetini eline aldı. Emînüddîn Mehmed Çelebi Mescidi, Kutlu Nûreddin Câmii, Saraçhâne Câmii, Amasya Darüşşifası, Atabey Medrese dönemin başlıca içtimai yapılarıdır. Araştırmamızda, 14. Yüzyıl'da Amasya'da içtimai yapıları ve dönemin Amasya Valilerin içtimai yapılarına katkıları ve içtimai yapıların Amasya kültürüne katkıları temellendirilmesi amaçlanmıştır. Dönemin bazı İçtimai

¹ MEB , Aka.Uzman,s.sinandog@gmail.com

yapıların, Selçuklu içtimai yapıları ile ilişkilendirilmesine yönelik değerlendirme ve yorumları ile bilimsel zeminde tartışılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Amasya Valileri, İçtimai yapılar, İçtimai hayat, Eyaleti Rumîyye, İhanlılar*

Governors Of Amasya In The 14th Century And The Study Of Social Structures

Abstract

The Ilkhanate's rule in Amasya began in 1243. The Amasya region was expanded under the Ilkhanate administration and turned into a "Rum Province". Amasya remained within the Province of Rumîyye and its administration was left to Seyfettin Torumtay. It can be said that Seyfettin Torumtay accelerated the construction activities in Amasya from 1243 onwards in a way that would be reminiscent of the construction activities of the Seljuk period. One of the important structures built in Amasya during the Ilkhanate period is the Gök Medrese Mosque and Madrasah built by Governor Seyfettin Torumtay. He had served as the Governor of Amasya, like Gıyaseddin Mesud, Baltubay, and Taceddin Mehmet Bey. Originally thought to be a Turk from Amasya, he greatly influenced the calligrapher Yâkûtü'l-Mustasimî (died 1299), who produced works in the Abbasid Palace in Baghdad in the 13th century. It is known that during this period, the six types of writing were developed with all their rules and that many artists who followed the path of this understanding, which can be called new, were raised. The Ilkhanate Ruler Sultan Ebu Said Khan appointed Alaeddin Artana Bey as the Governor of the Rum Province in 1327. After this date, the Eratnali rule began in Amasya. It is stated that the first governor of Amasya appointed by the Eratnali was Ziyneddin Tuli Bey. Kadı Burhanettin took control of the principality due to the incompetence of the Eratnali beys. Emînüddîn Mehmed Çelebi Mosque, Kutlu Nureddin Mosque, Saraçhane Mosque, Amasya Hospital, Atabey Madrasah are the main social structures of the period. Our research aims to establish the social structures of Amasya in the 14th century and the contributions of Amasya Governors to the social structures of the period and the contributions of social

structures to Amasya culture. It aims to discuss some social structures of the period on a scientific basis with evaluations and comments on their association with Seljuk social structures.

Keywords: *Amasya Governors, Social structures, Social life, Rumiyye Province, Ikhanids*

19. YÜZYILDA AMASYA'DA KADINLARIN GİYİM KUŞAM KÜLTÜRÜ (ŞER 'İYYE SİCİLLERİNE GÖRE)

Songül KEÇECİ KURT¹

Öz

Amasya kurulduğu yıllardan itibaren yüzyıllar boyunca şehir merkezinin değişmediği kültürel mirasın kuşaktan kuşağa aktarıldığı en önemli yerleşim yerlerinden biridir. Bu yönü ile insanlığın tarihine ve kültürüne tanıklık eden pek çok önemli yapıya ev sahipliği yapmaktadır. Amasya'nın sosyal ve kültürel tarihini incelemek için değerlendirilmesi gereken en önemli kaynaklardan biri de Amasya Şer'iyye Sicilleri'dir. Şu ana kadar tespit edilebilen 97 adet defter içerisinde dönemin mahkeme kayıtları ve diğer kayıtlar içerisinde ölen kişinin mirasçılarına bıraktıkları her türlü menkul ve gayrimenkullerini içeren tereke kayıtları da yer almaktadır. Bu kayıtlar da şehrin sosyal ve ekonomik yapısının aydınlatılması bakımından önemlidir. Amasya Şer'iyye Sicilleri içerisinde 19. yüzyıla ait toplam 33 defter tespit edilmiştir. 1801-1880 yılları arasında tutulmuş olan bu defterlerde Amasya'da kadınlarının giyim kuşam kültürü ile ilgili bilgi veren pek çok tereke kaydı bulunmaktadır. Giyim kuşam kültürü, bir toplumun tarihsel süreç içinde benimsediği kıyafet, aksesuar ve süslenme alışkanlıklarını ifade eder. Bu kültür, coğrafi konum, iklim, ekonomik durum, toplumsal yapılar, inançlar ve geleneklerden etkilenerek şekillenir. Bu çalışmada kadınlara ait tereke kayıtları incelenerek toplumun farklı kesimlerinden zengin, fakir ve ortalama halli kadınların kullandıkları eşyalar üzerinden tercih edilen kumaş türleri, kullanılan iç ve dış kıyafetler, takılar, başlıklar, ev eşyaları ve diğer malzemeler tespit edilerek Amasya'da 19. Yüzyılda kadınların giyim kuşam kültürü hakkında önemli ipuçlarına ulaşılabilecek, kullanılan eşyalar iklim, ekonomik durum, inanç vb açılardan değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: *Amasya, kadın, giyim kuşam, 19.yüzyıl.*

¹ Prof. Dr., Amasya Üniversitesi, songul.kurt@amasya.edu.tr

Women's Clothing Culture In Amasya In The 19th Century (According To The Ser'iyye Recorders)

Abstract

Amasya is one of the most important settlements where the city center has not changed for centuries since it was founded and where the cultural heritage has been passed down from generation to generation. In this respect, it hosts many important structures that bear witness to the history and culture of humanity. One of the most important sources that should be evaluated in order to examine the social and cultural history of Amasya is the Amasya Şer'iyye Registries. Among the 97 books that have been identified so far, there are court records of the period and other records, as well as estate records containing all kinds of movable and real estates left to the heirs of the deceased. These records are also important in terms of shedding light on the social and economic structure of the city. A total of 33 books belonging to the 19th century have been identified in the Amasya Sharia Records. These books, which were kept between 1801-1880, contain many inheritance records that provide information about the clothing culture of women in Amasya. Clothing culture refers to the clothing, accessory and adornment habits adopted by a society throughout history. This culture is shaped by being influenced by geographical location, climate, economic status, social structures, beliefs and traditions. In this study, by examining the inheritance records belonging to women, the types of fabrics preferred, inner and outer clothing, jewelry, headdresses, household goods and other materials used by rich, poor and average women from different segments of society will be determined, and important clues will be reached about the clothing culture of women in Amasya in the 19th century, and the items used will be evaluated in terms of climate, economic status, beliefs etc.

Keywords: *Amasya, women, clothing, 19th century.*

AMASYA’DA CA’FERÎLİK VE CA’FERÎLER

Şaban BANAZ¹

Öz

Ca’ferîlik, terim olarak imâmetin Allah’ın tayini ve Peygamberin vasiyeti ile Hz. Ali ve oğullarının hakkı olduğunu savunan, Şia’nın ana kollarından biri olan İmâmiye mezhebinin fikhî yönünü ifade etmek için kullanılan bir terimdir. Günümüzde yaşayan mezheplerden biri ve İran’ın resmi mezhebi olan İsnââşeriye, tarihî ve siyâsî yönü bakımından genel bir ifade ile “Şia”, kelâmi yönü bakımından İmâmiye; fikhî ekolü bakımından ise Ca’feriyye olarak ifade edilmektedir. Türkiye’de Ehl-i Sünnetin fikhî mezheplerinden olan Hanefî ve Şâfiî mezheplerine mensup vatandaşların yanında 1,5 veya 2 milyon civarında Ca’ferî mezhebine mensup vatandaş bulunmaktadır. Ca’ferî nüfusunun Türkiye’deki en yoğun olduğu iller Iğdır ve Kars’tır. Kars ve Iğdır’dan sonra yoğun olarak görüldüğü diğer şehirler ve ilçeler ise İstanbul-Halkalı, İzmir-Tire, Bursa, Manisa-Turgutlu, Aydın-Söke, Kocaeli, Çayirova, Ankara-Keçiören, Ankara-Sincan, Kırıkkale, Çorum ve Amasya’dır. Bu illerin birçoğunda Ehl-i Beyt ve On iki İmam isimlerinin verilmiş olduğu Ca’ferîlere ait camiler, vakıflar veya dernekler bulunmaktadır. Çorum ve Amasya’da bulunan Ca’ferîler müteşeyyi olarak ifade edilen, önceleri Alevî iken sonradan Şiiliğe/Ca’ferîliğe geçmiş gruplardır. Amasya’daki Ca’ferîler kendilerini ifade ederken Ca’ferî ismini özellikle kullanmamaktadırlar. Bu ismin bölgedeki Alevî vatandaşlar için itici geldiğini düşündüklerinden kendilerini “Ehl-i Beytçiler” olarak tanıtmayı tercih etmektedirler. Amasya’daki Caferîlerin 2013 yılında kurdukları Kur’an ve Ehl-i Beyt isminde bir dernekleri vardır. Bu dernekte yönetici veya üye olarak görev yapan ve yörede Ca’ferî yapılanmasını sağlayan entelektüel kimliğe sahip Alevîlik ve Ca’ferîlik konularında ulusal çapta basılmış çok sayıda kitapları bulunan; Türkiye’deki Ca’ferîlerin yayınlarını takip ettiği önemli şahsiyetler

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, saban.banaz@gop.edu.tr

bulunmaktadır. Daha çok cumartesi günleri toplanıp derneklerinde faaliyetler yapan Amasya Ca'ferîlerinin yaptıkları programlar genel olarak On iki İmam ve Ehli Beyt büyüklerin doğum ve vefat programları ile Aşura/Matem programlarıdır. Amasya Kur'an ve Ehl-i Beyt Derneği yöneticilerinin irşad ve tebliğ yaptıkları hedef kitle ise Çorum'da olduğu gibi kendi bölgelerindeki Alevîlerdir. Nitekim dernek yöneticileri Amasya Merkez ve köylerinde bulunan Cemevleri'ne gidip cemlere katılmakta ve orada bulunanlara "Gerçek Alevîlik" dedikleri Ca'ferîliği anlatmaktadırlar. Bu tebliğde Amasya'da bulunan Ca'ferîlerin teşekkül süreçleri, yapılanmaları, faaliyetleri, inançları ve ibadetleri gibi konular ele alınacak; bu grubun Türkiye'deki Ca'ferî yapılanması içerisindeki durumu ve özgünlüğü ortaya koyulacaktır.

Anahtar Kelimeler: *İslam Mezhepleri Tarihi, Amasya, Ca'ferîlik, Ca'feriyye, Kur'an ve Ehl-i Beyt Derneği.*

Jafarism And Jafaris In Amasya

Abstract

Ja'farism, as a term, means the appointment of the imamate by Allah and the will of the Prophet and the Prophet. It is a term used to express the jurisprudential aspect of the Imamiye sect, one of the main branches of Shia, which defends the rights of Ali and his sons. Ithnaashariya, one of the sects alive today and the official sect of Iran, is generally referred to as "Shia" in terms of its historical and political aspects, and Imamiye in terms of its theological aspect; In terms of the school of fiqh, it is expressed as Jaferiyye. In addition to the citizens belonging to the Hanafi and Shafii sects, which are the fiqh sects of Ahl al-Sunnah, there are around 1.5 or 2 million citizens belonging to the Ca'feri sect in Turkey. The provinces with the highest Ca'feri population in Turkey are Iğdır and Kars. After Kars and Iğdır, other cities and districts where it is frequently seen are İstanbul-Halkalı, İzmir-Tire, Bursa, Manisa-Turgutlu, Aydın-Söke, Kocaeli, Çayırova, Ankara-Keçiören, Ankara-Sincan, Kırıkkale, Çorum and Amasya. In many of these provinces, there are mosques, foundations or associations belonging to the Ca'feris, named after Ahl al-Bayt and Twelve

Imams. Ca'feris in Çorum and Amasya are groups referred to as müteşeyyi, who were previously Alevi but later converted to Shiism/Ja'farism. Ja'feris in Amasya do not specifically use the name Ja'feri when expressing themselves. They prefer to introduce themselves as "Ahl al-Bayt followers" because they think that this name is repulsive for the Alevi citizens in the region. Jafaris in Amasya have an association called Quran and Ehl-i Beyt, which they founded in 2013. He has many books published nationally on the subjects of Alevism and Jafarism, who serves as a manager or member in this association and has an intellectual identity that provides the Ja'feri structure in the region; There are important figures whose publications the Ja'feris in Turkey follow. The programs made by Amasya Jafaris, who gather mostly on Saturdays and carry out activities in their associations, are generally the birth and death programs of the Twelve Imams and Ahl al-Bayt elders and Ashura/Mourning programs. The target audience to whom the administrators of the Amasya Quran and Ahl al-Bayt Association provide guidance and preaching is the Alevis in their own region, as in Çorum. As a matter of fact, the directors of the association go to the Cemevi in Amasya Center and its villages, attend the cems, and tell those there about Ca'ferism, which they call "Real Alevism". In this paper, issues such as the formation processes, structures, activities, beliefs and worship of the Ca'feris in Amasya will be discussed; The situation and originality of this group within the Ca'feri structure in Turkey will be revealed.

Keywords: *History of Islamic Sects, Amasya, Jafari, Jafariyyah, Quran and Ahl al-Bayt Association.*

AMASYA EFSANELERİNDE MİTOLOJİK ÖĞELER

Şebnem ASADOVA¹

Öz

Bir bölgenin iyi anlaşılması için hemin bölgenin halkının halk edebiyatı araştırılmalı, bilim alemine sunulmalıdır. Amasya de zengin halk edebiyatına sahip bir yerdir. Amasya efsaneleri halk edebiyatının ayrılmaz bir parçasıdır. Bu efsaneler kendilerinde mitolojik öğeler içerir. Örneğin, *Çoban Baba evliyası* efsanesindeki çoban mitolojik imgedir. Efsane Çoban Babanın ermişliğinden bahs ediyor. Türk mitolojisinde çoban imgesinin ilk izleri “Kitabi Dede Korkut” destanından geliyor. Destandaki Karaçuk Çoban mitolojik özelliklere sahip karakterdir. Mitoloji yaratma geleneğinde çoban koruyucu, destekçi, rehber, liderlik ve başka işlevlere sahiptir. Çoban hayvan ve bitkilerle, sema cisimleri ve diğer dünyayla gizemli alaka kura bilen doğal bilgi hesap ediliyor. Meselenin kökeninde çoban ata kültü dayandığı için, iyilik, himaye, korkusuzluk, sihirli güçlerle bağlantı ve diğerleri halk edebiyatında çoban imajının özelliği olarak sunulmaktadır. Veyahut, Amasya - Musaköy’den derlenmiş *Karga* efsanesinde Allah, kargayı ölmüş bir insanın başında 40 gün beklemesi ve 40 gün sonra kalk demesi için gönderir. 40 sayısı mitolojik bulgudur. Araştırmacılara göre mitolojik yapılarıdaki 40 rakamı tam sayı değil, saya gelmez çokluğu ifade ediyor. Kırk, halk kültürlerinde de sembolik bir anlam taşır. Yeni doğan bebeklerin kırk gün boyunca korunması, lohusalık döneminin kırk gün sürmesi ve kişinin ölümünden sonra kırkıncı gün yapılan anma törenleri, bu sayının geçiş süreçleriyle olan bağını gösterir. *Ferhat ile Şirin* efsanesinde de 40 sayısının faziletini görüyoruz. Ferhat Şirine kavuşmak için Kazankaya Mevkii’ndeki suyu 40 gün içinde şehre getirmelidir. *Aynalı mağara* efsanesinde mağara mitolojik bulgudur. Mitolojide mağara kutsal bir sığınaktır. Burada bir insan hem doğar hem de gömülür. Kurbanlar burada kesiliyor. Mağara öbür dünyaya giriştir. Yöreyle ait efsanelerde mitolojik unsur

¹ Dr., Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi Folklor Enstitüsü, shebnem.vaqif@gmail.com

olan kutsal ağaç sıklıkla rastlanır. Anlatılarda ağaçların kesilmesi uğursuzluk olarak görülür. Mitolojide ağaç, hem gökyüzüne, tanrılara doğru uzanan bir köprü, hem de yeraltına, ölümler diyarına ulaşan bir varlık olarak tasvir edilir. Ağaçlar, hem yaşayan ruhların hem de ölümlerin ruhlarının barındığı mekanlar olarak tasavvur edilmiştir. Amasya efsanelerinde mitolojik karakter olan Ejderhaya da rastlanır. Daha çok sıcaklığın ve kuraklığın sembolü sayılan Ejderha, aynı zamanda ölümün ve karanlığın sembolüdür. Mitolojik Ejderhanın düzenli dünyaya karşı savaşı, onun kaos dünyasıyla bağlı bir varlık oluşundan gelir. Yukarıda söylediklerimiz sadece örneklerdir. Bildiride amacımız Amasya efsanelerini mitolojik açıdan incelemek, bu efsanelerin mitolojideki yerini belirlemek ve Amasya folkloruna, mitolojisine katkı sağlamaktır.

Anahtar Kelimeler: *Amasya, efsane, mitoloji, kutsal*

Mythological Elements In The Legends Of Amasya

Abstract

To fully understand a region, it is essential to study the folklore of its people and present it to the scientific community. Amasya, a place rich in folklore, has a vibrant cultural heritage. The legends of Amasya are an inseparable part of its folklore and contain numerous mythological elements. For instance, in the legend of *Choban Baba* (Shepherd Dady), the shepherd represents a mythological figure. The legend tells of the sanctity of Choban Baba. The image of the shepherd in Turkish mythology traces back to the *Book of Dede Korkut* epic, where Karachuk Choban is depicted as a character with mythological traits. In the tradition of myth-making, the shepherd serves roles such as protector, supporter, guide, leader, and more. The shepherd is considered a natural sage capable of establishing mystical connections with animals, plants, celestial bodies, and the otherworld. Since the concept of the shepherd is rooted in the ancestor cult, qualities such as kindness, protection, fearlessness, and magical powers are attributed to the shepherd's image in folklore. Similarly, in the *Crow Legend* collected from Musaköy in Amasya, God sends a crow to stay beside a deceased person for 40 days and then command them to rise. The number 40 is a mythological element. According to

researchers, the number 40 in mythological structures does not represent a precise count but instead conveys immeasurable abundance. The number 40 also holds symbolic meaning in folk culture. For example, newborns are believed to require protection for 40 days, the postpartum period lasts 40 days, and memorial ceremonies are held on the 40th day after a person's death. The significance of the number 40 is also evident in the *Ferhat and Shirin Legend*, where Ferhat must bring water from Kazankaya to the city within 40 days to be united with Shirin. In the *Mirror Cave Legend*, the cave itself represents a mythological element. In mythology, caves are seen as sacred shelters where humans are both born and buried. Sacrifices are offered in caves, which also symbolize entry into the otherworld. The sacred tree, a recurring mythological motif, is frequently encountered in local legends. Stories often depict the cutting of trees as a sign of misfortune. In mythology, trees are portrayed as bridges reaching toward the heavens and gods or as entities connecting to the underworld, the realm of the dead. Trees are imagined as dwelling places for both living and deceased souls. Mythological characters like the *Dragon* also appear in the legends of Amasya. Often considered a symbol of heat and drought, the dragon also represents death and darkness. The mythical dragon's struggle against the orderly world stems from its association with chaos. These are just examples. The purpose of this study is to analyze the legends of Amasya from a mythological perspective, determine their place in mythology, and contribute to the folklore and mythology of Amasya.

Keywords: *Amasya, legend, mythology, sacred*

**CUMHURİYET’İN ONUNCU YILINDAN YİRMİNCİ
YILINA ULUSAL BASINDA AMASYA KÜLTÜREL
MİRASINA DAİR HABERLER (1933-1943)**

Ünal ÜSTÜNDAĞ¹

Öz

Cumhuriyet’in erken döneminde şehirlerinin kalkınması önemsenmiştir. Bu kalkınma yalnızca ekonomik anlamda kendi kendine yetebilen, bayındır şehirlerle sınırlı kalmamıştır. Şehirlerin kültürel miras öğelerinin öne çıkartılarak turistik potansiyellerinin artırılmasına da çalışılmıştır. Özellikle Cumhuriyet’in onuncu, on beşinci ve yirminci yılları Anadolu’daki şehirlerin kalkınma ve tanınma dönemleridir. Bu dönemde en etkili iletişim ve propaganda unsuru gazeteler olmuştur. Radyonun henüz çok ulaşılabilir olmadığı ve okuma yazma oranlarının hızla yükselişe geçtiği bu dönemde, gazetelerde çoğu kez memleket haberleri başlığı altında görülen turistik yazılar, her yaştan vatandaşa yeni Türkiye’yi tanıma imkânı sunmuştur. Cumhuriyet’in onuncu ve yirminci yılları arasında gazetelerde Amasya’nın kültürel mirasına yönelik haberlerde daha çok şehrin tarihi yapılarına dikkat çekilmiştir. Ulusal gazete haberlerinde bahsi geçen yapılar daha çok Gök Medrese, Taşhan, Amasya Bimarhanesi (Darûşşifa), Sultan II. Bayezid Külliyesi, Kılıç Arslan, Hilfet Gazi ve Torumtay türbeleridir. Haberlerin bir kısmı tanıtım amacıyla kaleme alınırken bir kısmı da bu yapıların onarım ve yenilenme süreçlerine dair hazırlanmıştır. Özellikle şehirdeki eski köprülere dair haberlerin bölgede meydana gelen sel ve deprem felaketleri sonrasında yeniden yapımı ya da onarımına dair olduğu görülmektedir. Tarihi yapılar dışında dönem basınına yansıyan haberlerde Amasya Kütüphanesi’nin zenginliğinden ve müzenin potansiyelinden övgüyle bahsedilmektedir. Haberlerde Amasya’daki düğünlerin ve âdetlerin zenginliğinden bahsedilmekte ve bölgede başlayan antropolojik tetkik çalışmasına yer verilmektedir. Dönemin ulusal basınında sınırlı da olsa bölgedeki dokuma sanatlarına nicel verilerle

¹ *unalustundag@gmail.com*

yaklaşan haberler vardır. Reşat Ekrem Koçu'nun aktarımıyla Evliya Çelebi'nin şehir hakkındaki görüşleri, Kızıl Koca Oğulları, Şirin ile Ferhat'a dair bölgedeki efsaneler de ulusal basında görülmektedir. Amasya'da Sultan Aziz devrinde yapılan güreş müsabakalarına ve ünlü güreşçilere dair köşe yazıları dışında, şehrin musiki hayatında önemli bir yer edinmiş Giriftzen Asım Bey ile Amasya Müverrihi olarak bilinen Hüseyin Hüsameddin Yasar da bu dönemde ulusal basında adı övgüyle anılan önemli isimler arasındadır. Makale kapsamında 1933-1943 yılları arasındaki ulusal basından on beş gazete taranmış, Amasya kültürel mirasının unsurları ile şehrin kültürel simalarına dair yaklaşık elli habere ulaşılmıştır. Ulusal gazeteler dışında Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivleri ile döneme dair yazılmış birincil ve ikincil kaynaklardan da makale kapsamında yararlanılacaktır. Toplanan veriler, Amasya kültürel mirasının somut ve somut olmayan unsurları ile kültürel simaları şeklinde sınıflandırılarak analiz edilecektir. Çalışmanın en önemli bulgusu Amasya'nın zengin kültürel mirası ve turizm potansiyelinin 1933 ve 1943 yılları arasında yapılan çalışmalar ile bu dönemde ulusal basında yayınlanan haberlerle görünür olmasıdır.

Anahtar Kelimeler: *Amasya, Amasya Kültürel Mirası, Ulusal Basın*

News About Amasya Cultural Heritage In The National Press From The Tenth To The Twentieth Year Of The Republic (1933-1943)

Abstract

In the early period of the Republic, the development of cities was given importance. This development was not limited to economically self-sufficient and prosperous cities. Efforts were also made to increase the touristic potential of cities by highlighting their cultural heritage elements. Especially the tenth, fifteenth and twentieth years of the Republic were the development and recognition periods of cities in Anatolia. The most effective communication and propaganda element in this period was newspapers. In this period when radio was not yet very accessible and literacy rates were rapidly increasing, touristic articles, often seen under the title of hometown news in

newspapers, provided citizens of all ages with the opportunity to get to know the new Turkey. Between the tenth and twentieth years of the Republic, newspapers mostly drew attention to the historical structures of the city in their news about the cultural heritage of Amasya. The structures mentioned in national newspaper news were mostly the Gök Medrese, Taşhan, Amasya Bimarhanesi (Darûşşıfa), Sultan II. Bayezid Külliyesi, Kılıç Arslan, Hilfet Gazi and Torumtay tombs. While some of the news were written for promotional purposes, some were prepared about the repair and renewal processes of these structures. It is seen that the news about the old bridges in the city in particular were about their reconstruction or repair after the flood and earthquake disasters that occurred in the region. Apart from the historical structures, the news reflected in the press of the period praised the richness of the Amasya Library and the potential of the museum. The news mentioned the richness of weddings and customs in Amasya and included the anthropological research work that had started in the region. There were limited, but quantitative, news in the national press of the period. Evliya Çelebi's views on the city, the legends in the region about Kızıl Koca Oğulları, şirin and Ferhat, as narrated by Reşat Ekrem Koçu, are also seen in the national press. Apart from the columns about the wrestling competitions held in Amasya during the reign of Sultan Aziz and famous wrestlers, Giriftzen Asım Bey, who had an important place in the city's musical life, and Hüseyin Hüsameddin Yasar, known as the Amasya Müverrihi, are among the important names praised in the national press during this period. Fifteen newspapers from the national press between 1933-1943 were scanned within the scope of the article, and approximately fifty news items were obtained regarding the elements of Amasya's cultural heritage and the city's cultural figures. In addition to national newspapers, the Presidency Republic Archives and primary and secondary sources written about the period will also be used within the scope of the article. The collected data will be classified and analyzed as tangible and intangible elements of Amasya's cultural heritage and its cultural figures. The most important finding of the study is that Amasya's rich

cultural heritage and tourism potential became visible through the studies conducted between 1933 and 1943 and the news published in the national press during this period.

Keywords: *Amasya, Amasya Cultural Heritage, National Press*

**HARŞENA DAĞI VE PONTUS KRALLARI KAYA
MEZARLARI KÜLTÜREL MİRASININ ÜSTÜN
EVRENSEL DEĞER BEYANI ÜZERİNE BİR
İNCELEME**

Veysel ÖZBEY¹

Öz

Kuzey Anadolu'nun merkezinde yer alan Harşena Dağı, tarih boyunca önemli bir yerleşim yeri olmuştur. Güneydoğu yamaçları Yeşilirmak ile sınırlanan 272 metre yüksekliğindeki kireçtaşıdan tepe, Erken Tunç Çağı'ndan itibaren yerleşim görmektedir. Yeşilirmak vadisi boyunca Harşena Dağı'nın güney ve doğu eteklerine oturan Amaseia'da (Amasya) MÖ 301 yılında Pontus Krallığı'nın kurulmasının ardından Harşena Dağı'nda Pontus krallarına ait anıt kaya mezarlar yaygınlaşmıştır. Frigya, İskit-Med, Pers, Pontus, Roma, Doğu Roma, Danişment, İlhanlı, Selçuklu ve Osmanlı medeniyetlerine ev sahipliği yapan Harşena Dağı ve barındırdığı kültürel miras birikimi, Cumhuriyet döneminde Amasya 1. Derece Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı olarak 1992 yılında tescil edilerek koruma altına alınmıştır. İlerleyen dönemde Harşena Dağı ve Pontus Kralları Kaya Mezarları olarak tanımlanan kültürel miras, UNESCO Dünya Miras Listesi'ne aday gösterilmek üzere 2015 yılında Türkiye UNESCO Geçici Listesi'ne yazdırılmıştır. UNESCO Dünya Miras Listesi'nde iki adet karma miras alanı bulunan Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Türkiye UNESCO Geçici Listesi'ne de üç adet karma miras alanı yazdırmıştır. Bu alanlardan birisi olan Harşena Dağı ve Pontus Kralları Kaya Mezarları kültürel mirası bu çalışmanın konusudur. UNESCO Dünya Miras Komitesi, kalıcı listeye temel kabul koşulu olarak alanların Üstün Evrensel Değer taşıması gerektiğini kabul etmektedir. Bir alanın Üstün Evrensel Değer taşıdığının komite tarafından kabul edilebilir bulunmasının şartları da tanımlanmış durumdadır. Çalışmada, Harşena Dağı ve Pontus Kralları Kaya Mezarları kültürel mirası için yetkili birimlerce hazırlanan Üstün Evrensel Değer beyanı

¹ Bağımsız Araştırmacı, veyselozbey@gmail.com

üzerinden bir araştırma yürütülmüştür. Mirasa yönelik miras tanımı, özgünlük beyanı, bütünlük beyanı ve dünya miras alanı seçim kriterleri gerekçelendirmeleri tartışılmıştır. Olası bir adaylık sürecine yönelik kültürel mirasın Üstün Evrensel Değer beyanının geliştirilmesine ilişkin çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Amasya Mimarlık Tarihi, kültürel miras koruma, Üstün Evrensel Değer, dünya miras alanı seçim kriterleri, kaya mezar.*

An Investigation Into The Outstanding Universal Value Statement For The Cultural Heritage Of Mount Harşena And The Rock-Tombs Of The Pontic Kings

Abstract

Mount Harşena, which is located in the center of Northern Anatolia, has been an important settlement throughout history. The limestone hill of 272 meters in height, whose southeastern slopes are bordered by the Yeşilırmak River, has been inhabited since the Early Bronze Age. Following the establishment of the Pontus Kingdom in 301 BC in Amaseia (Amasya), situated on the southern and eastern skirts of Harşena Mountain along the Yeşilırmak Valley, the occurrence of monumental rock tombs belonging to Pontus kings became widespread on Harşena Mountain. In 1992, during the Republican era, Mount Harşena and its cultural heritage were designated as the Amasya 1st Degree Archaeological and Natural Protected Area, encompassing the Phrygian, Scythian-Median, Persian, Pontic, Roman, Eastern Roman, Danishmend, Ilkhanate, Seljuk, and Ottoman civilizations. In the following period, the cultural heritage of Mount Harşena and the Rock-Tombs of the Pontic Kings was defined in the UNESCO Tentative List of Türkiye in 2015 to be eligible for nominated for the UNESCO World Heritage List. Türkiye, which has two mixed heritage sites in the list, has also inscribed three mixed heritage sites on the UNESCO Tentative List of Türkiye. One of these sites, namely Mount Harşena and the Rock-Tombs of the Pontic Kings cultural heritage, is the subject of this investigation. The UNESCO World Heritage Committee acknowledges that the sites must possess Outstanding Universal Value as a fundamental prerequisite for their inclusion in the list. The

conditions for an area to be deemed acceptable by the committee as possessing a Outstanding Universal Value have also been defined. In this study, a research was conducted on the statement of Outstanding Universal Value prepared by the authorized units for the cultural heritage of Harşena Mountain and Pontus Kings Rock Tombs. The discussion of the study focused on the definition of the heritage, statement of authenticity, statement of integrity, and justifications for the selection criteria for the world heritage site. Various suggestions have been made in order to improve the statement of Outstanding Universal Value for a possible nomination process.

Keywords: *Amasya Architectural History, cultural heritage conservation, Outstanding Universal Value, world heritage site selection criteria, rock tomb.*

**BİRİNCİ BALKAN SAVAŞI'NDA AMASYA
FIRKASI'NIN KADRO VE MEVCUDUNA DAİR
TEPİTLER**

Yunus Emre TEKİNSOY¹

Öz

Osmanlı Devleti'nden 19. yüzyılda ilk olarak Yunanistan, Edirne Antlaşması'yla bağımsızlığını kazanmıştı. Yunanistan'ın açtığı yolda ilerleyen Sırbistan, Karadağ ve Romanya ise 1878'de Berlin Antlaşması ile bağımsızlıklarını elde ettiler. Aynı antlaşma ile özerk Bulgar Prenslığı kuruldu. Berlin Antlaşması sonrasında başta Bulgaristan olmak üzere Balkan devletleri, destek verdikleri komite ve çeteler aracılığıyla Osmanlı Devleti'nin Balkan topraklarını şiddeti gittikçe artan bir kargaşaya sürüklediler. Şartlar böyleyken 1908'de tam da İkinci Meşrutiyet'in ilan edildiği gün Bulgaristan bir oldubittiye getirerek bağımsızlığını deklare etti. Bağımsızlığını kazanan Balkan devletlerinin nihai amacı Osmanlı Devleti'ni Balkanlardan tamamen atmaktı. Bunu gerçekleştirebilmek için güç birliğini ise 1912 yılında kurdular. Oluşan ittifakın üyeleri içerisinde en küçüğü olan Karadağ Prenslığı 7 Ekim 1912 tarihinde savaşın fitilini ateşledi. 17 Ekim 1912'de Bulgaristan ile Sırbistan, 18 Ekim 1912'de ise Yunanistan Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etti. Ancak savaş henüz başlamadan 30 Eylül 1912 tarihinde Balkan devletleri, 1 Ekim 1912'de ise Osmanlı Devleti ordularına sefer emri vermişti. İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra Osmanlı Devleti ordunun düzenlenmesi ve eğitimi için bir dizi faaliyet içerisine girdi. Bu çerçevede Balkan devletlerinin ittifak kurarak Osmanlı Devleti'ne saldırımları durumunda uygulamaya konulacak bir sefer planı da hazırlandı. Bu plana göre Şark ve Garp orduları yığınak bölgelerinde bulunacak ve mevcutları toplamda 800.000 kişiyi geçecekti. Bu sefer planına göre Rumeli kuvvetleri için Anadolu'dan da birliklerin sevkı gerekmekteydi. Seferberlik sonrasında 59.268 erden müteşekkil birlikler

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, yunusemre.tekinsoy@gop.edu.tr

Anadolu'dan cepheye gönderildi. Cepheye sevk edilen birlikler arasında yer alan Amasya Fırkası, toplam üç alaydan oluşmaktaydı. Amasya, Merzifon ve Tokat alayları ayrıca kendi içlerinde Mecitözü, Zile, Merzifon, Osmancık, Köprü, Niksar gibi taburlar şeklinde teşkilatlandırılmıştı. Bunların yanında gönüllülerden oluşan bir tabur da teşkil edilmişti. Bu çalışma Birinci Balkan Savaşı'na katılan Amasya Fırkası'na bağlı birliklerin komuta heyetiyle birlikte genel durumunu ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmanın ana kaynağını MSB Askeri Tarih Arşivi Balkan Harbi (1912-1913) koleksiyonunda bulunan belgeler oluşturmaktadır. Ayrıca konuyla ilgili telif ve tetkik eserlere de müracaat edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Birinci Balkan Savaşı, Amasya, Amasya Fırkası.*

Comments On The Staff And Soldier Presence Of The Amasya Division In The First Balkan War

Abstract

Greece was the first to gain independence from the Ottoman Empire in the 19th century with the Treaty of Edirne. Serbia, Montenegro and Romania, following the path opened by Greece, gained their independence with the Treaty of Berlin in 1878. The autonomous Bulgarian Principality was established with the same treaty. After the Berlin Treaty, the Balkan states, especially Bulgaria, dragged the Ottoman Empire's Balkan lands into increasingly violent chaos through the committees and gangs they supported. Under these circumstances, on the very day the Second Constitutional Era was declared in 1908, Bulgaria declared its independence by making a fait accompli. The ultimate goal of the Balkan states that gained their independence was to completely expel the Ottoman Empire from the Balkans. In order to achieve this, they formed a coalition in 1912. The Principality of Montenegro, the smallest member of the alliance, ignited the fuse of war on October 7, 1912. Bulgaria and Serbia declared war on the Ottoman Empire on October 17, 1912, and Greece declared war on the Ottoman Empire on October 18, 1912. However, before the war even began, the Balkan states ordered their armies to mobilize on September 30, 1912, and the Ottoman Empire on October 1,

1912. After the declaration of the Second Constitutional Era, the Ottoman Empire began a series of activities to organize and train the army. Within this framework, a campaign plan was also prepared in case the Balkan states formed an alliance and attacked the Ottoman Empire. According to this plan, the Eastern and Western armies would be in the concentration areas and their total number would exceed 800,000 men. According to this campaign plan, it was also necessary to send troops from Anatolia for the Rumelian forces. Following mobilization, units consisting of 59,268 privates were sent to the front from Anatolia. The Amasya Division, which was among the units sent to the front, consisted of a total of three regiments. The Amasya, Merzifon and Tokat regiments were also organized as battalions such as Mecitözü, Zile, Merzifon, Osmancık, Köprü and Niksar. In addition to these, a battalion consisting of volunteers was also formed. This study was prepared in order to reveal the general situation of the units affiliated to the Amasya Division that participated in the First Balkan War, together with the command staff. The main source of the study consists of documents in the Balkan War (1912-1913) collection of the Military History Archive of the Ministry of National Defense. In addition, research and analysis works on the subject were consulted.

Keywords: *First Balkan War, Amasya, Amasya Division.*